

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Taloudellinen katsaus

Syksy 2014

24a/2014

Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Taloudellinen katsaus

Syksy 2014

Valtiovarainministeriön julkaisu

24a/2014

Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 16001 (vaihde)
Internet: www.vm.fi
Taitto: Julkaisutiimi /VM-julkaisutiimi

Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, 2014

Kuvailulehti

Julkaisija ja julkaisuaika	Valtiovarainministeriö, 2014	
Tekijät	Valtiovarainministeriö	
Julkaisun nimi	Taloudellinen katsaus, syksy 2014	
Julkaisun osat/ muut tuotetut versiot	Julkaisun kieliversiot: ruotsi: Ekonomisk översikt, hösten 2014 (24b/2014) englanti: Economic Survey, Autumn 2014 (24c/2014)	
Asiasanat		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 24a/2014	
Julkaisun myynti/jakaja	Julkaisu on saatavissa pdf-tiedostona osoitteesta www.vm.fi/julkaisut . Samassa osoitteessa on ohjeet julkaisun painetun version tilaamiseen.	
Painopaikka ja -aika	Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, 2014	
ISBN 978-952-251-598-8 (nid.) ISSN 1459-3394 (nid.) ISBN 978-952-251-599-5 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	Sivuja 120	Kieli Suomi

Tiivistelmä

Yhdysvalloissa kasvun ennustetaan olevan kuluvana ja seuraavana vuonna vajaan kolme prosenttia ja vuonna 2016 kasvun arvioidaan edelleen nopeutuvan. Kiinan kasvu pysyy seitsemän prosentin tuntumassa ja Japanin talous olisi myös pääsemässä tasaiseen puolentoista prosentin kasvuvauhtiin. Euroalueen kasvuksi ennustetaan kahden negatiivisen vuoden jälkeen prosentin kasvua ja seuraavien parin vuoden aikana kasvu olisi noin puolitoista prosenttia.

Vuonna 2014 Suomen BKT:n ei ennusteta kasvavan. Ennuste pitää sisällään hyvin maltillisen suhdannekäänteen, eli tämän vuoden sisäinen kasvu muodostuu positiiviseksi. Nettoviennin vaikutus talouskasvuun on selvästi positiivinen ja merkittävin tekijä kuluvan vuoden kasvun käynnistymisessä. Yksityinen kulutus ei lisääny edellisvuodesta ja yksityiset investoinnit laskevat 4,6 % johtuen etupäässä asuinrakennusinvestointien ja kone- ja laiteinvestointien heikosta kehityksestä. Työmarkkinoiden tilanne heikkenee edelleen. Työttömyysasteen ennustetaan nousevan 8,6 prosenttiin ja työllisyys heikkenee edellisestä vuodesta 0,4 prosentilla. Inflaatio jää 1,1 prosenttiin, josta n. 0,5 %-yksikköä tulee välillisen verotuksen muutoksista, kuten ensi vuonnakin.

Vuoden 2015 kasvuksi muodostuu 1,2 % ja kasvu muuttuu laajapohjaisemmaksi. Yksityinen kulutus lisääntyy hieman, 0,3 %. Viennin kasvu jää maailmankaupan kasvua hitaammaksi ja siten markkinaosuuksien menettäminen jatkuu edelleen. Työmarkkinoiden tilanne pysyy edelleen heikkona. Työttömyys alenee 8,5 prosenttiin edellisvuodesta ja työllisyys lisääntyy vajaan puolella prosentilla. Työmarkkinoiden yhteensopi- vuusongelmat ovat edelleen merkittävät ja rakenteellisen työttömyyden taso korkea. Inflaation ennustetaan pysyvän noin puolentoista prosentin tuntumassa.

Vuoden 2016 talouskasvuksi ennustetaan 1,4 %. Kotimainen kysyntä muodostuu edellisvuosia merkittävämmäksi kasvun lähteeksi. Nettoviennin kontribuutio pysyy myös positiivisena, mutta edelleen Suomen viennin ennustetaan kehittyvän maailmankauppaa hitaammin.

Julkinen talous on pysynyt alijäämäisenä pitkään jatkuneen heikon suhdannetilanteen vuoksi, mutta sopeutustoimet ovat osaltaan hillinneet alijäämän kasvua. Julkisyhteisöjen rahoitusasemaa rasittavat lisäksi väestön ikääntymisestä aiheutuvat menot. Julkisen talouden sektoreista valtion rahoitusasema joustaa selvästi eniten suhdannevaihtelun mukaan etenkin verotulojen suuren suhdanneherkkyyden vuoksi. Valtiontalous on syvästi alijäämäinen. Ennustekaudella alijäämä kuitenkin pienenee sopeutustoimien ja viriävän talouskasvun myötä.

Presentationsblad

Utgivare och datum	Finansministeriet, september 2014	
Författare	Finansministeriet	
Publikationens titel	Taloudellinen katsaus, syksy 2014	
Publikationens andra versioner	Publikationens språkversioner: svenska: Ekonomisk översikt, hösten (24b/2014) engelska: Economic Survey, Autumn (24c/2014)	
Publikationsserie och nummer	Finansministeriets publikationer 24a/2014	
Beställningar/distribution	Publikationen finns i PDF-format på www.vm.fi/julkaisut . Anvisningar för beställning av en tryckt version finns på samma adress.	
Tryckeri/tryckningsort och -år	Juvenes Print – Finlands Universitetstryckeri Ab, 2014	
ISBN 978-952-251-598-8 (hft.) ISSN 1459-3394 (hft.) ISBN 978-952-251-599-5 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	Sidor 120	Språk Finska

Sammandrag

I Förenta staterna förutspås tillväxten vara knappt 3 % i år och nästa år och 2016 beräknas tillväxten påskyndas ytterligare. Tillväxten i Kina håller sig kring 7 % och även Japans ekonomi kommer in i en jämn tillväxttakt på 1½ %. Efter två negativt år förutspås tillväxten i euroområdet bli 1 % och under de följande två åren ungefär 1½ %.

År 2014 förutspås Finlands BNP inte växa alls. Prognosen innehåller en mycket försiktig konjunkturvändning, det vill säga den interna tillväxten blir positiv i år. Nettoexportens inverkan på den ekonomiska tillväxten är klart positiv och den viktigaste faktorn för att få i gång tillväxten i år. Den privata konsumtionen ökar inte från i fjol och de privata investeringarna minskar med 4,6 %, främst på grund av den svaga utvecklingen för investeringar i bostadsbyggnader samt maskiner och anordningar. Situationen på arbetsmarknaden försämras ytterligare. Arbetslöshetsgraden förutspås stiga till 8,6 % och sysselsättningen försämrades med 0,4 % från i fjol. Inflationen stannar på 1,1 %, varav cirka 0,5 procentenheter kommer från förändringar i den indirekta beskattningen, på samma sätt som nästa år.

År 2015 blir tillväxten 1,2 % och basen för den breddas. Den privata konsumtionen ökar något, med 0,3 %. Exporten ökar långsammare än världshandeln och sålunda fortsätter vi att förlora marknadsandelar. Situationen på arbetsmarknaden förblir svag. Arbetslösheten sjunker till 8,5 % från året innan och sysselsättningen ökar med knappt 1 %. Matchningsproblemen på arbetsmarknaden är fortfarande betydande och nivån på den strukturella arbetslösheten är hög. Inflationen förutspås hålla sig kring cirka 1½ %.

Den ekonomiska tillväxten förutspås bli 1,4 % 2016. Den inhemska efterfrågan blir en mer betydande tillväxtkälla än under tidigare år. Nettoexportens kontribution förblir också positiv, men Finlands export förutspås fortfarande utvecklas långsammare än världshandeln.

De offentliga finanserna har fortsatt att uppvisa underskott till följd av det långvarigt svaga konjunkturläget, men anpassningsåtgärderna har bidragit till att dämpa ökningen av underskottet. Saldot för de offentliga samfunden belastas dessutom av utgifterna till följd av den åldrande befolkningen. Av den offentliga sektorn följer statens saldo klart mest konjunkturvariationerna framför allt därför att skatteinkomsterna är så konjunkturkänsliga. Statsfinanserna uppvisar ett stort underskott. Under prognosperioden minskar dock underskottet tack vare anpassningsåtgärderna och den spirande ekonomiska tillväxten.

Description page

Publisher and date	Ministry of Finance, September 2014	
Author(s)	Ministry of Finance	
Title of publication	Taloudellinen katsaus, syksy 2014	
Parts of publication/ other versions released	The publication 's language versions: Swedish: Ekonomisk översikt, hösten 2014 (24b/2014) English: Economic Survey, Autumn 2014 (24c/2014)	
Publication series and number	Ministry of Finance publications 24a/2014	
Distribution and sale	The publication can be accessed in pdf-format at www.vm.fi/julkaisut . There are also instructions for ordering a printed version of the publication.	
Printed by	Juvenes Print – Finland University Print Ltd, 2014	
ISBN 978-952-251-598-8 (print.) ISSN 1459-3394 (print.) ISBN 978-952-251-599-5 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	No. of pages 120	Language Finnish
<p>Abstract</p> <p>Economic growth in the United States is forecast to come in at almost 3% this year and next, and to accelerate even further in 2016. Growth in China will remain at around 7%, and the Japanese economy also looks set to recover to a steady growth rate of 1½%. After two years of negative growth it is expected that the euro area will rebound to growth of around 1%, and the growth forecast for the next couple of years is 1½%.</p> <p>In 2014 Finnish GDP is expected to show zero growth. The forecast includes a very moderate economic upturn, with this year's internal growth moving into positive territory. Net exports will have a definite positive impact on economic growth, and they are the most significant growth-driving factor this year. Private consumption will show no growth from last year, and private investment will fall by 4.6% mainly as a result of sluggish investment in residential construction and investment in machinery and equipment. The situation in the labour market will continue to deteriorate. The unemployment rate is expected to edge up to 8.6%, and employment will fall by 0.4% from the previous year. Inflation will come in at 1.1%, with changes to indirect taxation accounting for around half a percentage point this year and next.</p> <p>In 2015 growth will pick up to 1.2% and become more broadly based. Private consumption will increase somewhat, by 0.3%. Exports growth will be slower than world trade growth, and therefore the loss of market shares will continue. The situation in the labour market will continue to remain weak. Unemployment will edge down to 8.5% from the year before and employment will increase by close to half a per cent. Labour market mismatch problems remain significant, and the level of structural unemployment is high. It is forecast that inflation will remain at around 1½%.</p> <p>In 2016 economic growth is predicted to come in at 1.4%. This growth will increasingly be driven by domestic demand. The contribution of net exports will also remain positive, although it is thought that Finnish exports will continue to grow more slowly than world trade.</p> <p>Persistent cyclical weakness has resulted in a long-standing deficit in public finances, although the government's adjustment efforts have helped to curb the growth of the deficit. The general government budgetary position is exacerbated by increasing expenditure associated with population ageing. The general government sector that is affected most by cyclical fluctuations is central government, particularly because of the high cyclical sensitivity of tax revenue. Central government is in deep deficit. However over the outlook period the deficit will shrink in response to adjustment efforts and rebounding economic growth.</p>		

Esipuhe

Syksyn 2014 Taloudellinen katsaus on eripainos hallituksen vuoden 2015 talousarvioesityksen liitteestä. Katsauksessa esitetään vuosien 2014-2016 taloudellisia näkymiä koskevat ennusteet. Lyhyen ajan talousennusteen ohella mukana on vuoteen 2018 ulottuva keskipitkän ajan kehitysarvio.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti, ilman osaston ulkopuolista vaikutusta, perustuen viimeisimpään käytettävissä olevaan tietoon. Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen heinäkuussa 2014 julkaisemat, vuotta 2013 koskevat kansantalouden tilinpidon tarkistettut ennakkotiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 8.8.2014 mennessä. Katsaus ei sisällä 8.8.2014 jälkeisiä taloudellisia tapahtumia pois lukien hallituksen talousarvioesitys vuodelle 2015.

Vuodesta 1948 lähtien ilmestynyt Taloudellinen katsaus julkaistaan myös ruotsin- ja englanninkielisenä.

Helsingissä syyskuussa 2014

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

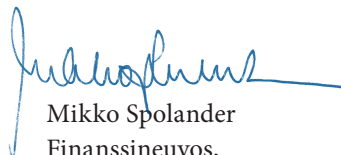

Markus Sovala

Osastopäällikkö, ylijohhtaja

Mika Kuismanen
Finanssineuvos,
suhdanneyksikön päällikkö

Mikko Spolander
Finanssineuvos,
vakaussyksikön päällikkö
(julkisen talouden osalta)

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
*	Ennakkotieto
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

Sisältö

Esipuhe	9
Yhteenveto	13
1 Talousnäkymät	25
1.1 Kansainvälinen talous – geopoliittiset riskit varjostavat elpymistä	25
1.2 Ulkomaankauppa	39
1.3 Kotimainen kysyntä	43
1.3.1 Yksityinen kulutus	43
1.3.2 Julkinen kulutus	46
1.3.3 Yksityiset investoinnit	48
1.3.4 Julkiset investoinnit	52
1.4 Kotimainen tuotanto	53
1.4.1 BKT	53
1.4.2 Jalostus	55
1.4.3 Palvelut	58
1.5 Työvoima	60
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat	62
1.6.1 Kansantulo	62
1.6.2 Palkat	64
1.6.3 Kuluttajahinnat	64
2 Talouspolitiikka ja julkinen talous	69
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	69
2.1.1 Arvioita finanssipolitiikan vaikutuksista	76
2.1.2 Julkisyhteisöjen velka	79
2.2 Valtiontalous	81
2.2.1 Valtiontalouden menot	83
2.2.2 Valtiontalouden tulot	86
2.2.3 Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito	91

2.3	Paikallishallinto	92
2.4	Sosiaaliturvarahastot.....	96
2.4.1	Työeläkerahastot.....	96
2.4.2	Muut sosiaaliturvarahastot.....	98
2.5	Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä.....	100
Liite 1	Taloudellisia tapahtumia.....	103
Liite 2	Liitetaulukot	107
Kehikot	Makrovakauden seuranta EU:ssa	17
	Laskelmia Suomen vientikysynnän heikkenemisestä	31
	Venäjä	35
	Julkinen talous EKT-uudistuksessa	72
	Hallituksen sopeutustoimet.....	77
	Vuoden 2015 budjetti ja valtiontalouden kehykset.....	84

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät 2014-2016

Kansantalouselämyksen ennuste on laadittu uuden EKT 2010-tilinpitojärjestelmän mukaisin luvuin. Heinäkuussa julkaistussa tilinpidossa BKT:n arvo oli vuodesta 1975 alkaen keskimäärin 4 % ja BKT:n määrä keskimäärin 2,3 % aiemmin arvioitua suurempi. Talouden suhdannekuva pysyi kuitenkin muuttumattomana. Uusi EKT 2010-tilinpitojärjestelmä muun muassa laajentaa varojen käsitettä kattamaan tutkimus- ja kehittämismenot ja ohjeistaa vanhaa järjestelmää paremmin globaalien tuotantotapojen tilastointiin. Tilastouudistuksen seurauksena useat bruttokansantuotteeseen suhteutetut tunnusluvut ovat muuttuneet.

Viimeaikaista taloudellista keskustelua on hallinnut Ukrainan kriisi ja siitä seuranneet talouspakotteet. On syytä kuitenkin muistaa, että Venäjän talouskasvu hidastui jo ennen kriisiä. Sekä EU:n pakotteilla että Venäjän asettamilla vastapakotteilla ei ole merkittäviä suoria makrotason vaikutuksia Suomeen. Sen sijaan epäsuorat vaikutukset voivat nousta kriisin pitkittyessä merkittäviksi.

Kansantalouselämyksen ennuste on jo maaliskuun ennusteesta (ennen Ukrainan kriisin kärjisty- mistä) heikentänyt näkemystään Venäjän taloudellisesta kehityksestä. Kesäkuun ennusteesta sekä kriisin kärjistyminen että Venäjän talouskasvun heikkeneminen johtivat edelleen ennustekuvan tarkentumiseen aiempaa varovaisemmaksi. Tässä ennusteesta on otettu huomioon tapahtumat heinä-elokuussa, ml. Venäjän vastapakotteet, mikä on yhä heikentänyt kehitysnäkymiä.

Toisaalta muusta kansainvälisestä taloudesta on saatu talouskasvua tukevia merkkejä. Yhdysvalloissa kasvun ennustetaan olevan kuluvana ja seuraavana vuonna vajaan kolme prosenttia ja v. 2016 kasvun arvioidaan edelleen nopeutuvan. Kiinan kasvu pysyy 7 prosentin tuntumassa ja Japanin talous olisi myös pääsemässä tasaiseen 1½ prosentin kasvuvauhtiin. Euroalueen kasvuksi ennustetaan kahden negatiivisen vuoden jälkeen prosentin kasvua ja seuraavien parin vuoden aikana kasvu olisi noin puolitoista prosenttia. Varsinkin Euroalueen kohdalla talouden tilanne on kuitenkin herkkä ja altis negatiivisille shokeille. Euroopassa nämä eivät ole niinkään yhteydessä Venäjän tilanteeseen, vaan siihen, kuinka varsinkin euroalueella sekä reaali- talouteen että rahoitusmarkkinoihin liittyvät ongelmat saadaan ratkaistua.

Ennusteen taustaoletukset ovat kasvua tukevia. Sekä lyhyissä että pitkissä koroissa oletetaan hyvin maltillista nousua koko ennustehorisontille. Vuonna 2016 kolmen kuukauden euriborin vuosikeskiarvoksi ennustetaan 0,7 % ja kymmenen vuoden korkoksi 2,7 %. Kor-

koennusteissa ollaan tultu vuoden takaisesta näkemyksestä alaspäin miltei prosenttiyksikön verran. Euron dollarikurssiin ennustetaan loivaa heikkenemistä kurssin pysyessä 1,3:n tuntumassa ennusteperiodin lopulle asti. Raaka-aineiden ml. öljyn hintojen ei odoteta juurikaan muuttuvan nykyisistä tasoistaan.

Vuonna 2014 Suomen BKT:n ei ennusteta kasvavan. Jos kokonaistuotanto olisi jäänyt viime vuoden lopun tasolle, BKT:n kuluvan vuoden supistumiseksi olisi muodostunut 0,1 %. Ennuste pitää siis sisällään hyvin maltillisen suhdannekäänteen, eli tämän vuoden sisäinen kasvu muodostuu positiiviseksi. Tavaroiden ja palvelujen vienti lisääntyy 0,4 %, kun taas tuonti vähenee edelleen. Nettoviennin vaikutus talouskasvuun on selvästi positiivinen ja merkittävin tekijä kuluvan vuoden kasvun käynnistymisessä. Tuonnin vaikeuden taustalla on osittain yksityisen kulutuksen vaatimaton kehitys. Tänä vuonna yksityinen kulutus ei lisääntynyt edellisvuodesta, sillä reaalisen ostovoiman kehitys on vaikeaa ja odotukset tulevasta talouskehityksestä sekä työmarkkinoiden tilanne eivät myöskään tue yksityistä kulutusta. Yksityiset investoinnit laskevat 4,6 %, mikä johtuu etupäässä asuinrakennusinvestointien sekä kone- ja laiteinvestointien heikosta kehityksestä. Teollisuustuotannon alamäen ennustetaan jatkuvan jo neljättä vuotta peräkkäin ja tuotannon supistuvan hieman yli 2 % kuluvana vuonna. Palvelutuotannon ennustetaan kääntyvän hyvin maltillisen kasvuun tänä vuonna. Työmarkkinoiden tilanne heikkenee edelleen. Työttömyysasteen ennustetaan nousevan 8,6 prosenttiin ja työllisyys heikkenee edellisestä vuodesta 0,4 prosentilla. Tuottavuus mitattuna työtunneilla nousee vain noin ½ % ja kehitys koko ennustehorisontin ajan on vaikeaa. Inflaatio jää 1,1 prosenttiin.

Vuoden 2015 kasvuksi muodostuu 1,2 % ja kasvu muuttuu laajapohjaisemmaksi. Alasuuntainen muutos kesäkuun ennusteesta johtuu lähinnä heikommasta vientikysynnästä. Yksityinen kulutus lisääntyy hieman, 0,3 %, huolimatta siitä, että kotitalouksien reaalitytulot polkevat paikallaan. Työllisyystilanteen hienoinen koheneminen ja taloudellisen aktiiviteetin piristyminen luovat edellytyksiä kuluttajien kokeman epävarmuuden hälvenemiselle. Kotitalouksien säästämisaste alenee edelleen ja kotitalouksien velkaantumistaso taittuu. Maailmankaupan virkoamisen vanavedessä vienti kasvaa 4 %. Viennin kasvu jää kuitenkin maailmankaupan kasvua hitaammaksi ja siten markkinaosuuksien menettäminen jatkuu edelleen. Tuonnin virkoamisen taustalla on ensisijaisesti investointien elpyminen. Investointien alueristä vain t&k-investoinnit eivät ensi vuonna lisääntyneet. Tarjonnan puolella teollisuuden tuotanto lisääntyy hieman yli prosentilla. Teollisuuden virkoamisen ja kotimaisen kysynnän maltillisen nousun myötä myös palveluiden tuotanto lisääntyy vajaalla puoleltoista prosentilla. Työmarkkinoiden tilanne pysyy edelleen heikkona. Työttömyys alenee 8,5 prosenttiin edellisvuodesta ja työllisyys lisääntyy vajaalla puolella prosentilla. Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmat ovat edelleen merkittävät ja rakenteellisen työttömyyden taso korkea. Inflaation ennustetaan pysyvän noin puolentoista prosentin tuntumassa.

Vuoden 2016 talouskasvuksi ennustetaan 1,4 %. Kotimainen kysyntä muodostuu edellisvuosia merkittävämmäksi kasvun lähteeksi. Nettoviennin kontribuutio pysyy myös positiivisena, mutta edelleen Suomen viennin ennustetaan kehittyvän maailmankauppaa hitaammin. Huolimatta hitaasta kasvusta v. 2016 BKT kasvaa talouden potentiaalista tuotantoa nopeammin. Vuosien 2014–2016 kumulatiivinen kasvu jää vain 2,6 prosenttiin.

Julkisen talouden tila on pysynyt alijäämäisenä pitkään jatkuneen heikon suhdannetilanteen vuoksi, mutta sopeutustoimet ovat osaltaan hillinneet alijäämän kasvua. Julkisyhteisöjen rahoitusasemaa rasittavat lisäksi väestön ikääntymisestä aiheutuvat menot. Julkisen talouden sektoreista valtion rahoitusasema joustaa selvästi eniten suhdannevaihtelun mukaan etenkin verotulojen suuren suhdanneherkkyyden vuoksi. Valtiontalous on siten edelleen syvästi alijäämäinen. Ennustekaudella alijäämä kuitenkin pienenee sopeutustointien ja viriävän talouskasvun myötä. Kuntataloutta heikentävät ennustejaksolla vaimea verotulojen kehitys, valtionosuusleikkaukset sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden kysynnän kasvu. Kuntatalouden arvioidaan pysyvän lähivuosina alijäämäisenä. Työeläkelaitokset on ainoa ylijäämäinen julkisen talouden sektori, mutta sen ylijäämä on aiempiin vuosiin verrattuna pienempi.

Viimeaikaisten tapahtumien valossa ennusteen riskit painottuvat yhä negatiiviseen suuntaan. Huolimatta siitä, että Ukrainan kriisin taloudellisia vaikutuksia on vaikea kvantitatiivisesti arvioida, niin siihen liittyy kriisin pitkittyessä merkittäviä negatiivisia riskejä. Venäjän talouden taantuminen vähentää kaupankäyntiä myös kolmansien maiden kanssa, ja tämä vaikutus voi osoittautua ennakoitua voimakkaammaksi. Pitenevän kriisin sekä taloudellisen taantuman oloissa ruplan kurssin ennakoitaan heikkenevän ja siten heikentävän venäläisten ostovoimaa. Euroalueen toipuminen on edelleen hidasta ja erot jäsenmaiden välillä ovat suuria. Kesällä tulleiden tietojen valossa on riski, että muutamat suuret euroalueen maat voivat valua takaisin taantumaan. Euroalueen kilpailukyyn parantaminen edellyttää rakenneuudistuksia. Myös rahoitusmarkkinoiden ja pankkisektorin tilanteen ennakoiminen tällaisessa tilanteessa on hankalaa. Euroalueen pankkisektori on kehittänyt vakaampaan suuntaan, mutta kaikkien tiedossa olevien riskien purkaminen tulee vaatimaan aikaa.

Kotimaiset riskit liittyvät etupäässä reaalityömarkkinoiden kehitykseen. Suotuisa reaalityömarkkinoiden kehitys on välttämätön ehto myös julkisen talouden tilanteen kohenemiselle. Tällä hetkellä näyttää kuitenkin siltä, että Suomen talouskasvu jää seuraavien vuosien aikana monia tärkeitä kilpailijamaita alhaisemmaksi ja mahdolliset rakennepoliittiset uudistukset auttavat vasta keskipitkällä aikavälillä. Talouspoliittisen uskottavuuden säilyttämisen tärkeyttä ei voi ylikorostaa. Julkisen talouden rahoitusaseman parantaminen edellyttää jatkossakin päätösperäisiä toimia, joilla vahvistetaan talouden kasvuedellytyksiä, kohotetaan työllisyysastetta ja lisätään julkisen talouden tehokkuutta.

Talouskasvun edellytyksenä on tuotannontekijöiden saatavuus kilpailukykyisellä hinnalla. Työmarkkinoiden toiminnan tehostamiseen vaikuttavilla toimilla on kiire. Kansainvälisessä kilpailussa työpanokseen liittyvät kustannustekijät nousevat merkittävään rooliin markkinaosuuksista kilpailtaessa. Myös muiden tuotantopanosten hinnat vaikuttavat kilpailussa, mutta osa niistä hinnoitellaan kansainvälisillä markkinoilla. Työvoimaan liittyvät kustannustekijät ovat useimmilla toimialoilla etupäässä kotimaassa määräytyviä. Työmarkkinoilla ilmenevän kohtaanto-ongelman ratkaiseminen edellyttää valmisteilla olevien työvoimahallintoon liittyvien uudistusten nopeaa toteuttamista. Ne eivät kuitenkaan yksin riitä, vaan niiden rinnalle tarvitaan työvoiman tarjontaa ja liikkuvuutta kannustavien vero- ja etuisuusmuutoksia.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2013* mrd. euroa	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
		määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	201	2,6	-1,5	-1,2	0,0	1,2	1,4
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	79	6,0	1,3	-2,5	-0,9	3,2	4,4
Kokonaistarjonta	280	3,5	-0,7	-1,6	-0,2	1,7	2,2
Tavaroiden ja palvelujen vienti	77	2,0	1,2	-1,7	0,4	4,0	4,6
Kulutus	161	2,0	0,3	0,0	0,1	0,3	0,9
Yksityinen	111	2,9	0,1	-0,7	0,0	0,3	1,1
Julkinen	50	-0,1	0,7	1,5	0,2	0,4	0,6
Investoinnit	43	4,1	-2,5	-4,9	-3,7	2,4	2,9
Yksityiset	34	3,8	-3,3	-6,8	-4,6	2,9	3,5
Julkiset	8	5,4	1,6	3,7	0,0	0,1	0,4
Kokonaiskysyntä	281	3,4	-0,7	-1,3	-0,6	1,7	2,2
Kotimainen kysyntä	204	4,0	-1,4	-1,1	-0,9	0,9	1,3
		2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
Palvelut, määrän muutos, %		2,8	0,5	-1,1	0,5	1,3	2,0
Koko teollisuus, määrän muutos, %		-0,6	-8,4	-2,0	-2,2	1,1	2,3
Työn tuottavuus, muutos, %		1,0	-2,1	0,6	0,6	0,7	1,2
Työlliset, muutos, %		1,1	0,4	-1,1	-0,4	0,3	0,6
Työllisyysaste, %		68,6	69,0	68,5	68,5	68,9	69,5
Työttömyysaste, %		7,8	7,7	8,2	8,6	8,5	8,2
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %		3,4	2,8	1,5	1,1	1,5	1,8
Ansiotasoindeksi, muutos, %		2,7	3,2	2,2	1,4	1,2	1,5
Vaihtotase, mrd. euroa		-3,5	-3,9	-4,4	-3,1	-2,5	-2,4
Vaihtotase, % BKT:sta		-1,8	-1,9	-2,2	-1,5	-1,2	-1,1
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %		1,4	0,6	0,2	0,3	0,4	0,7
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %		3,0	1,9	1,9	1,5	1,6	2,2
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta		54,4	56,3	57,8	58,5	58,2	57,9
Veroaste, % BKT:sta		42,1	42,9	44,0	44,4	44,3	44,5
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta		-1,0	-2,1	-2,3	-2,7	-2,4	-1,7
Valtion rahoitusjäämä, % BKT:sta		-3,2	-3,7	-3,5	-3,4	-2,6	-2,3
Julkisyhteisöjen bruttovelka, % BKT:sta ¹⁾		48,5	53,0	55,9	59,6	61,2	62,1
Valtionvelka, % BKT:sta		40,5	42,2	44,6	47,6	48,5	49,0

¹⁾ Julkinen velka on tilastouudistuksen vuoksi ennuste myös vuosina 2011, 2012 ja 2013. Katso kehikko sivulla 72.

Makrovakauden seuranta EU:ssa

Euroalueen kriisin seurauksena jäsenmaat ovat vahvistaneet EU:n asemaa talouspolitiikan koordinoinnissa. Julkisen talouden valvonnan syventämisen lisäksi huomiota on kiinnitetty myös makrotaloudelliseen vakauteen. EU:n laajuisella makrotalouden vakauden seurannalla tavoitellaan makrotalouden kehitystä uhkaavien mahdollisten riskien ennaltaehkäisyä ja jo havaittujen ongelmien korjaamista.

Euroopan velkakriisiin yksi opetus on ollut se, että yksittäisen maan makrovakauden järkkymisen seuraukset välittyvät euroalueella myös muihin jäsenmaihiin. Eurokriisin kokemusten myötä v. 2011 Perussopimuksen 121 artiklan 3 ja 4 kohdassa tarkoitettua monenvälistä valvontaa täydennettiin erityisillä säännöillä, jotka koskevat makrotalouden epätasapainon havaitsemista sekä liiallisen makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemistä ja korjaamista unionissa.

Tähän menettelyyn liittyy varoituskontribuution luominen, jotta syntymässä olevat makrotaloudelliset epätasapainot havaittaisiin jo varhaisessa vaiheessa. Euroopan komissio laatii vuosittain raportin kaikkien jäsenmaiden makrotaloudellisista riskitekijöistä (Alert Mechanism Report). Siinä yhteydessä esitetään ns. tulostaulu, jossa seurataan 11 pääindikaattorin toteutunutta kehitystä ja indikaattoreille määriteltyjen raja-arvojen mahdollisia ylityksiä. Tarkasteluun sisällytetyillä muuttujilla pyritään kuvaamaan jäsenmaiden taloudellisia riskitekijöitä esim. kilpailukyvyyn, ulkoisen tasapainon, velkaantumisen, asuntomarkkinoiden ja rahoitussektorin vastuiden osalta.

Suomen kohdalla makrotalouden ongelmat ovat näkyneet esimerkiksi viennin markkinaosuuksissa. Komission raportoiman indikaattorin mukaan Suomen viennin markkinaosuus on viimeisen viiden vuoden aikana supistunut lähes 31 %. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomen toteutunut vienti on kehittynyt vientimarkkinoiden kasvua heikommin. Makrovakautta uhkaavien ilmiöiden seurannassa yksi ongelma on se, että osa käytettävistä indikaattoreista reagoi hitaasti havaittuihin muutoksiin. Esimerkiksi viennin markkinaosuutta kuvaava indikaattori perustuu viimeisen viiden vuoden keskiarvoon ja nimellisten yksikkötyökustannusten tapauksessa käytetään puolestaan kolmen vuoden keskiarvoa prosentuaalisista muutoksista.

Tämän tarkastelun pohjalta komissio päättää mahdollisesta syvällisemmän analyysin laatimisesta liittyen havaittuihin tasapainottomuuksiin. Esimerkiksi vuoden 2013 osalta tällainen tarkastelu (In-depth review) tehtiin 14 jäsenmaan tapauksessa ml. Suomi. Makrotaloudellista epätasapainoa arvioitaessa otetaan huomioon sen vakavuus ja mahdolliset rahaliiton toimintaa uhkaavat taloudelliset ja rahoitusmarkkinoiden heijastusvaikutukset. Jos saadaan viitteitä vakavasta epätasapainosta, joka vaarantaa talous- ja rahaliiton toiminnan voidaan neuvoston päätöksestä (ei automaatiota) käynnistää ns. liiallista epätasapainoa koskeva menettely. Sen yhteydessä annetaan jäsenvaltioille suosituksia ja tiivistetään seuranta. Toimenpidesuosituksia saavat myös ne maat, joiden havaittuja epätasapainoja ei pidetä liiallisina.

Suomen tapauksessa makrovakauden kannalta merkittävimmiksi ongelmiksi todettiin vaatimaton potentiaalinen kasvu ja heikko kilpailukyky. Lääkkeiksi havaittuihin ongelmiin komissio suosittelee mm. kilpailun lisäämistä, tuottavuuskehityksen huomioonottamista nykyistä paremmin palkanmuodostuksessa sekä innovatiivisten yritysten tukemista.

Liiallista epätasapainoa koskevassa menettelyssä jäsenmaa toimittaa neuvostolle ja komissiolle suosituksiin perustuvan korjaussuunnitelman, joka sisältää politiikkatoimet ja niiden toteuttamisaikataulun. Jos neuvosto pitää suunnitelmaa riittämättömänä, niin jäsenmaalle annetaan kaksi kuukautta aikaa esittää uusi korjaava suunnitelma. Jäsenvaltion on suunnitelman tultua hyväksytyksi esitettävä neuvostolle ja komissiolle säännöllisin väliajoin edistymistä koskeva selvitys.

Jos neuvosto katsoo komission kertomuksen perusteella, että jäsenvaltio on toteuttanut suositellut korjaavat toimet, liiallista epätasapainoa koskevan menettelyn katsotaan olevan oikealla uralla ja se jätetään lepäämään. Korjaavan toimen hyväksymisen ja epätasapainon varsinaisen korjaantumisen välillä saattaa kulua pitkä ajanjakso, jonka aikana seurantaa kuitenkin jatketaan. Komissio voi tehdä tehostettuja valvontakäyntejä jäsenvaltioissa, joissa on todettu liiallinen makrotalouden epätasapaino. Koska liiallisen epätasapainon menettelyä ei ole tähän mennessä koskaan käynnistetty, ei sen toiminnasta ole vielä käytännön kokemuksia.

Tällä hetkellä kolmessa jäsenmaassa, Italiassa, Kroatiaassa ja Sloveniassa, on todettu olevan liiallinen makrotalouden epätasapaino. Käsitys siitä, milloin havaittu häiriö tai seurannassa käytettyjen indikaattoreiden raja-arvojen ylittyminen tarkoittaa liiallista epätasapainoa on väistämättä tulkinnanvarainen. Tulkintaan vaikuttaa osaltaan myös se, kuinka mittaviin toimenpiteisiin jäsenmaa on turvautunut havaittujen ongelmien ratkaisemiseksi. Esimerkiksi Espanjassa on muutaman viime vuoden aikana toteutettu monia kilpailukykyä ja markkinoiden toimintaa parantavia uudistuksia. Jo päätettyjen uudistusten täysimääräisten vaikutusten näkyminen voi viedä aikaa, joten on perusteltua, että arvioissa liiallisesta tasapainottomuudesta pyritään ottamaan huomioon myös havaitun kehityksen lisäksi uudistusten mittaluokka.

Keskipitkän aikavälin näkymät

Suomen talous on supistunut kaksi vuotta peräkkäin. Samanaikaisesti on jatkunut teollisuuden ja koko talouden rakennemuutos, mikä on vaikuttanut myös talouden pidemmän ajan kasvunäkymiin. Talouden ei odoteta kasvavan vielä tänä vuonna ja myös keskipitkällä aikavälillä odotetaan kasvun olevan historiaan nähden hidasta.

Keskipitkän aikavälin talousnäkymiä voidaan tarkastella potentiaalisen tuotannon kautta, jonka ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset keskipitkällä aikavälillä. Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto on havaitsematon muuttuja ja sen arviointi on haasteellista etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

Työikäisen väestön supistuminen vähentää työpanosta lähivuodet, mutta työvoimaisuusarvioita hieman kohoavan etenkin vanhemmissa ikäryhmissä. Rakenteellinen työttömyysaste on työttömyyden taso, jonka alapuolella työmarkkinoille alkaa muodostua palkkapaineita. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että työttömyys on rakenteellisen tasonsa yläpuolella silloin, kun reaaliset yksikkötyökustannukset laskevat eli palkat nousevat hitaammin kuin tuottavuus ja inflaatio yhteensä. Suomen rakenteelliseksi työttömyysasteen on estimoitu olevan 7,2 prosentin tuntumassa. Työttömyyden arvioidaan lähenevän tätä tasoa keskipitkällä aikavälillä tuotantokuilun sulkeutuessa. Keskimääräisten työtuntien trendi pysyttelee vakaana lähivuodet. Työpanoksen kontribuutio potentiaalisen tuotannon kasvuun jää keskimäärin nolnaan keskipitkällä aikavälillä.

Kokonaistuottavuuden kasvu on ollut keskeinen talouskasvun ajuri viimeiset vuosikymmenet. Viime vuosina kokonaistuottavuus on kehittynyt vaatimattomasti. Heikon kehityksen taustalla ovat olleet suhdannetekijät, mutta myös rakenteelliset tekijät. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut merkittävästi ja koko talouden rakenne palveluvaltaistunut. Kokonaistuottavuuden trendiä voidaan suodattaa havaitusta tuottavuudesta käyttämällä hyväksi kapasiteetin käyttöastetta ja muita suhdanneindikaattoreita. Kokonaistuottavuuden trendikasvu on ollut nollian tuntumassa viime vuosina ja kasvun arvioidaan olevan myös keskipitkällä aikavälillä huomattavasti hitaampaa kuin mihin 2000-luvun alkupuolella on totuttu.

Tuotantopotentiaaliin vaikuttaa myös pääomakanta. Useita vuosia jatkunut matala investointiaste on osaltaan hidastanut pääomakannan kasvua ja siten heikentänyt tulevaa talouden kasvupotentiaalia. Kokonaisuutena talouden kasvupotentiaalinen ennakoitaan kohoavan vain yhteen prosenttiin vuoteen 2018 mennessä.

Havaitun ja potentiaalisen tuotannon ero eli tuotantokuilu on negatiivinen, kun havaittu tuotanto on potentiaalisen tuotannon alapuolella. Tällöin taloudessa on vapaata kapasiteettia ja tuotanto voi kasvaa potentiaalista tuotantoa nopeammin ilman hintapaineita. Tuotantokuilun arvioidaan olevan v. 2014 -2,7 % suhteessa potentiaaliseen tuotantoon. Talouden arvioidaan kasvavan vuosina 2015-2018 keskimäärin 1,4 prosentin vuosivauhtia. EU:n yhteisen menetelmän mukaisesti arvioidun potentiaalisen tuotannon kasvu Suomessa on

tätä hitaampaa, keskimäärin runsaat ½ % vuodessa, eli tuotantokuilu tällöin pienenee. Tuotantokuilun arvioidaan sulkeutuvan v. 2018, jolloin työttömyys lähenee rakenteellista tasoaan, työvoimaosuus on trenditasollaan ja kokonaistuottavuuden kasvu vastaa trendikasvua, kun vapaa tuotantokapasiteetti on saatu käyttöön.

Julkinen talous on heikentynyt pitkään jatkuneen heikon suhdannetilanteen vuoksi, mutta myös rakenteelliset tekijät, kuten väestön ikääntyminen, ovat alkaneet heikentää julkista taloutta. Potentiaalisen kasvun hidastuminen näkyy rakenteellisen rahoitusaseman heikkenemisenä, koska talouskasvun ja sitä kautta verokertymien kasvun arvioidaan olevan tulevinakin vuosina vaimeaa. Julkinen talous on sopeutustoimista huolimatta rakenteellisesti alijäämäinen. Julkinen velka suhteessa kokonaistuotantoon ylittää 60 prosentin rajan jo ensi vuonna ja jatkaa kasvua myös keskipitkällä aikavälillä.

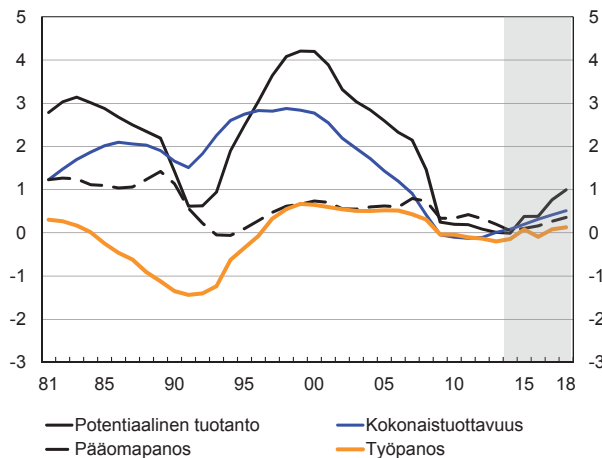
Taulukko 2. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2012	2013	2014**	2015**	2016**	2017**	2018**
BKT markkinahintaan, määrän muutos,%	-1,5	-1,2	0,0	1,2	1,4	1,4	1,4
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	2,8	1,5	1,1	1,5	1,8	1,8	1,8
Työttömyysaste, %	7,7	8,2	8,6	8,5	8,2	7,8	7,5
Työllisyysaste, %	69,0	68,5	68,5	68,9	69,5	69,6	70,0
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta	-2,1	-2,3	-2,7	-2,4	-1,7	-1,1	-0,9
Valtio	-3,7	-3,5	-3,4	-2,6	-2,3	-1,8	-1,5
Kunnat	-1,1	-0,8	-0,8	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1
Sosiaaliturvarahastot	2,6	1,9	1,5	1,3	1,7	1,8	1,8
Rakenteellinen jäämä, % BKT:sta	-1,2	-0,8	-1,2	-1,3	-1,2	-0,9	-0,9
Julkisyhteisöjen bruttovelka, % BKT:sta ¹⁾	53,0	55,9	59,6	61,2	62,1	62,4	62,6
Valtionvelka, % BKT:sta	42,2	44,6	47,6	48,5	49,0	48,9	48,7
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ²⁾	-1,5	-2,7	-2,7	-1,9	-0,9	-0,3	0,0

¹⁾ Julkinen velka on tilastoudistuksen vuoksi ennuste myös vuosina 2011,2012 ja 2013. Katso kehikko sivulla 72.

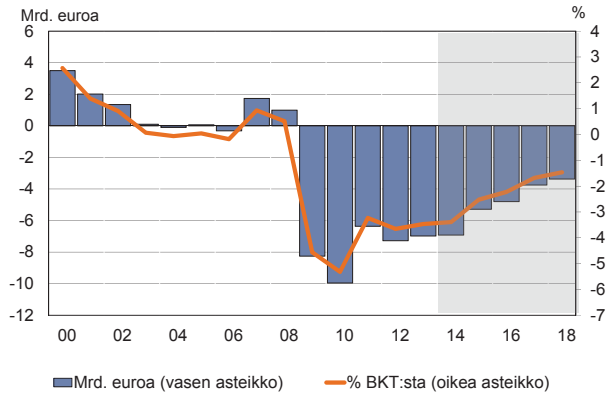
²⁾ Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä.

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät prosenttia, EU-menetelmän mukaan

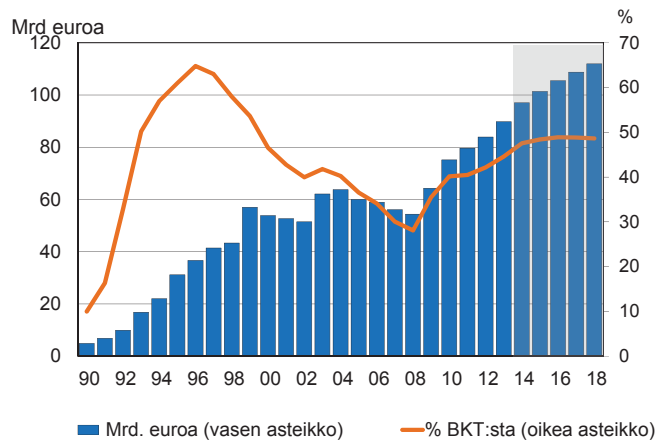
Lähde: VM

Valtion rahoitusjäämä

Lähde: Tilastokeskus, VM

Valtionvelka

Lähde: Valtiokonttori, VM

Finanssipolitiikan linja

Suomen julkisen talouden tila on heikko ja näkymät vaisut. Taantuma käänsi julkisen talouden rahoitusaseman selvästi alijäämäiseksi. Vaikka kasvu elpyy ja talouden tuotanto saavuttaa vähitellen tarjolla olevan työn määrän ja pääoman sekä tuottavuuden määrittämän potentiaalisen tason, kasvu jää vaisuksi. Vähäiset investoinnit ja teollisuuden rakennemuutos heikentävät tuottavuuden kasvua taloudessa. Ikärakenteen muutos pienentää taloudessa tarjolla olevaa työn määrää ja kasvattaa ikäsidonnaisia julkisia eläke-, hoito- ja hoivamenoja erityisen nopeasti seuraavan parin vuosikymmenen aikana.

Ikäsidonnaisten menojen kasvu heikentää julkisen talouden suhdannetilanteesta riippumatonta rakenteellista rahoitusasemaa niin, että vallitsevalla veroasteella muodostuvat julkisen talouden tulot eivät riitä kattamaan julkisen talouden menoja talouden nähtävissä olevan normaalin kehityksen puitteissa. Ilman korjaavia toimenpiteitä julkinen velka uhkaa kasvaa hallitsemattomasti suhteessa kokonaistuotantoon. Julkisen talouden rahoitus ei ole kestäväällä pohjalla pitkällä aikavälillä.

Näissä oloissa finanssi- ja muussa talouspolitiikassa täytyy löytää tasapaino kotimaisen kysynnän tukemiseksi yli taantumana, julkisen talouden velkaantumisen taittamiseksi keskipitkällä aikavälillä sekä talouden kasvun edellytysten kohentamiseksi ja julkisen talouden kestävyuden varmistamiseksi pitkällä aikavälillä.

Kun talous on taantumassa ja talouden voimavarat vajaassa käytössä, julkisen vallan toimet voivat tukea talouden kokonaiskysyntää lyhyellä aikavälillä. Toisaalta julkisen talouden rakenteellinen rahoitusasema pitäisi pyrkiä tasapainottamaan samassa tahdissa, kun talouden tuotanto sopeutuu kohti potentiaalista tasoaan. Mittavat välittömät sopeutustoimet myöhemmin tilanteessa, jossa talous on jo saavuttanut tasapainon, ajaisivat talouden uudelleen taantumaan pois tuotannon edellytysten määrittämältä tasapainoiselta kasvuralta. Korkeasuhdannetta, jota olisi tarkoituksenmukaista viilentää sopeutustoimin, ei ole näköpiirissä.

Pääministeri Jyrki Kataisen ja pääministeri Alexander Stubbin hallitusten finanssi- ja muuta talouspolitiikkaa ovat ohjanneet konkreettiset tavoitteet pienentää valtiontalouden alijäämä korkeintaan 1 prosenttiin ja kääntää valtionvelka selkeään laskuun suhteessa kokonaistuotantoon vaalikauden loppuun mennessä. Hallitusten politiikkaa ovat ohjanneet myös koko julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle asetettu tavoite korkeintaan 0,5 prosentin suuruudesta alijäämästä suhteessa kokonaistuotantoon keskipitkällä aikavälillä sekä EU:n perussopimuksessa määritetyt julkisen talouden alijäämän ja velan enimmäisviitearvot. Lisäksi hallitukset ovat pyrkineet uudistamaan talouden rakenteita talouden kasvua ja julkisen talouden kestävyyttä tukevalla tavalla. Näiden ohessa hallitukset ovat tukeneet kotimaista kysyntää erilaisin määräaikaisin ja tarkasti kohdennetuin toimin.

Kun talouden kasvu ja työllisyys ovat jääneet ennakoitua heikommiksi ja myös kasvunäkymä on vaisu, valtiontaloudelle asetetut tavoitteet ovat karanneet. Tavoitteiden saavuttamiseksi hallitukset ovat kausiensa aikana päättäneet valtion menoja vähentävistä ja tuloja lisäävistä toimista, jotka ovat nettomääräisesti noin 6,4 mrd. euroa vuoden 2018 tasolla eli 2,8 % suhteessa kokonaistuotantoon, kun vertailukohtana on edellisen vaalikauden viimeinen valtiontalouden kehyspäätös.

Sopeutustoimista huolimatta valtiontalouden alijäämät säilyvät suurina. Valtionvelan kasvu kuitenkin pysähtyy suhteessa kokonaistuotantoon v. 2017. Julkisen talouden rakenteellinen rahoitusasema uhkaa poiketa tavoitteestaan merkittävästi. Merkittävän poikkeaman riski tarkoittaa, että asia nousee keskusteluun paitsi EU-tasolla myös kansallisesti, sillä kansallinen laki edellyttää valtioneuvoston ryhtyvän korjaaviin toimiin poikkeaman havaitessaan. Julkisen talouden rahoitus lepäisi kestäväällä pohjalla vasta, kun rakenteellinen rahoitusasema olisi selvästi tavoitteeksi asetettua vahvempi.

Julkinen talouden velka jatkaa kasvuaan ja ylittää 60 % suhteessa kokonaistuotantoon v. 2015. Velkakriteerin ylitys ei kuitenkaan johtane liiallisen alijäämän prosessin käynnistämiseen, sillä sen taustalla ovat euroalueen maiden tukemiseen liittyvät solidaarisuusoperaatiot ja epäsuotuisten suhdanteiden vaikutus.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitus päätti rakennepoliittisesta ohjelmasta talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi 29.8.2013. Hallitus täsmensi ohjelmaa marraskuussa 2013 sekä maaliskuussa 2014. Pääministeri Alexander Stubbin hallitus on sitoutunut panemaan ohjelman toimeen ja vahvisti ohjelmaa kesän 2014 budjettiriihessä siten, että ohjelma voi toteutua aiemmin sovitun mukaisesti.

Hallituksen rakennepoliittinen ohjelma sisältää keskeiset elementit talouden rakenteiden uudistamiseksi talouden kasvua ja julkisen talouden kestävyyttä tukevalla tavalla: kuntatalouden tasapainottamisen käyttöön otettavan rahoituskehityksen ja valtion ja kuntien muiden yhteisten toimien avulla, palvelutuotannon tuottavuuden kohottamisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- ja rahoitusrakennemuutosten avulla sekä työurien pidentämisen eläkeuudistuksen ja muiden työuran alkuun ja katkoksiin kohdistuvien toimien avulla. Ohjelma sisältää myös lukuisia toimia rakenteellisen työttömyyden alentamiseksi ja asuntomarkkinoiden toiminnan tehostamiseksi. Aiemmat päätökset alentaa yhteisöverokantaa, uudistaa osinkoverojärjestelmää ja edistää erityisesti nuorten työllistymistä vahvistavat ohjelmaa ja nivoutuvat luontevaksi osaksi uudistuskokonaisuutta.

Talouden nähtävissä oleva kasvu ja tuotannon palautuminen potentiaaliselle tasolle ei yksistään riitä poistamaan julkisen talouden kestävyysvajetta. Panemalla rakennepoliittisen ohjelman toimeen kokonaisuudessaan asetettujen tavoitteiden mukaisesti hallitus voi lisätä ja tehostaa tarjolla olevien voimavarojen käyttöä taloudessa ja luoda mahdollisuuden nopeampaan kasvuun pitkällä aikavälillä.

Tällä välin on tärkeää tukea luottamusta siihen, että Suomi on sitoutunut pitämään kaikin tavoin ja kaikissa olosuhteissa huolta julkisesta taloudestaan ja kyvystään vastata velvoitteistaan. Vain luottamus luo tarvittavan pelivaran toteuttaa julkisen talouden kestävyysvajeen turvaamiseksi tarvittavat, pidemmällä ajalla vaikuttavat toimet. Luottamusta tukee, että toimet rakenteellisen rahoitusaseman kohentamiseksi toteutetaan määrätietoisesti sovitulla tavalla. Lisäksi valtion alijäämien pienentäminen etupainotteisesti on tärkeää kiihtyvän velkaantumisen kierteen ehkäisemiseksi keskipitkällä aikavälillä, ennen kuin rakenteelliset uudistukset ehtivät kantaa hedelmää.

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous – geopoliittiset riskit varjostavat elpymistä

Geopoliittiset jännitteet mm. Venäjällä ja Lähi-idässä varjostavat teollisuusmaiden kasvunäkymiä. Toistaiseksi luottamus ei kuitenkaan ole heikentynyt samassa määrin kuin esimerkiksi eräissä aiemmissa poliittisissa ja valuuttakriiseissä. Vaikka riskipreemiot markkinoilla ovat palautuneet finanssikriisiä edeltävälle hyvin matalalle tasolle ja öljyn hinta säilynyt vakaana, korkeana jatkuva poliittinen epävarmuus osaltaan hidastaa erityisesti investointien palautumista.

Länsimaiden talouspakotteiden ja Venäjän tuontikiellon suorat vaikutukset sekä Venäjän että sen kauppakumppanien aktiviteettiin ovat rajallisia. Venäjän valtio ja keskuspankki voivat esimerkiksi tukea pakotteiden kohteeksi joutunutta pankkijärjestelmää ja siten ylläpitää luototusta. Kuitenkin kasvanut epävarmuus nostaa korkoja Venäjällä, heikentää ruplaa, kiihdyttää inflaatiota, alentaa investointeja ja vähentää tuontia. Elintarvikkeiden tuontikielto tulee jatkossa edelleen kiihdyttämään inflaatiota Venäjällä. Suoria vaikutuksia merkittävämpää ovatkin nämä kriisin epäsuorat vaikutukset Venäjän tuontikysyntään.

Venäjän on vaikea välttää taantumaa tänä vuonna, vaikka valtio voikin tukea kysyntää elvyttävällä politiikalla. Korkeana pysyvä öljyn hinta ei enää tuo takavuosien kaltaista kasvua kapasiteettipulan ja vähäisten investointien vuoksi. Kasvun edellytyksiä hidastaa maan talousjärjestelmän ja markkinoiden kankeus sekä innovointien ja kasvua tukevien rakenneuudistusten puuttuminen.

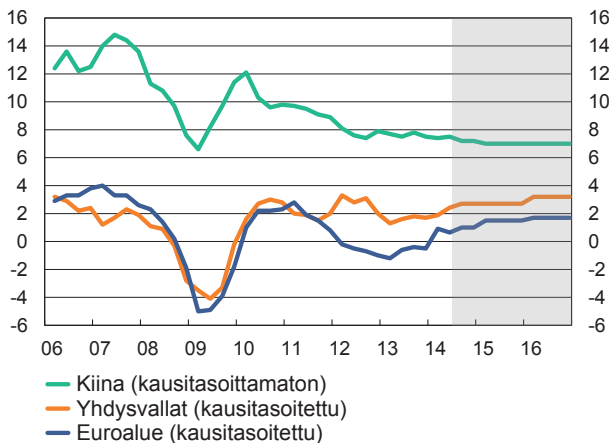
Maailmantalouden kasvun kiihtymisestä vastaavat ennen kaikkea Yhdysvallat ja Iso-Britannia, jotka ovat pääsemässä finanssikriisin pitkstä varjosta. Nopeampaa kasvua näissä maissa tukee yksityisen sektorin taseiden kohentunut tila, erittäin löysä rahapolitiikka sekä aiempaa kevyempi finanssipolitiikan sopeuttaminen. Sen sijaan monissa kehittyvissä taluksissa kasvu on ennustehorisontilla merkittävästi totuttua hitaampaa.

Yhdysvaltain elpyminen on maltillista verrattuna aiempiin taantumiin. Vaikka investointien kasvu on palautunut, niiden taso saavuttaa aiemman vuoden 2005 suhdannehii-pun vasta v. 2015. Työllisyys kohenee hyvää vauhtia, mutta korkeaksi kasvanut pitkäaikais-työttömyys, alentunut työvoiman osallistumisaste sekä heikko palkkakehitys rajoittavat kysyntää koko ennusteperiodin.

Euroalueen kasvun haurauden taustalla on toipuminen velkakriisin vaikutuksista. Kasvua hidastavat useiden jäsenvaltioiden heikko kilpailukyky, joka vaimentaa tarjonnan mahdollisuuksia, sekä yksityisen sektorin taseiden sopeutus, joka rajoittaa yksityisen kuluksen ja investointien kasvun kiihtymistä. Lisäksi julkisen velan korkea taso heikentää pitkään hallitusten mahdollisuuksia reagoida mahdollisiin tuleviin shokkeihin. Euroopassa merkittävin valopilkku on Iso-Britannia, jossa vahva kasvu on käynnistynyt huolimatta julkisen sektorin mittavasta sopeutuksesta.

Kiinassa aktiveettia vaimentaa teollisuusmaiden ja monien kehittyvien talouksien laimea kysyntä, jota sen kotimainen ja muiden kehittyvien talouksien kysyntä ei kykene täysin kompensoimaan, sekä nopeasti kasvavat kustannukset. Kasvu pysyttelee kuitenkin 7 prosentin tuntumassa koko ennusteperiodin, jos maan elvytyspolitiikka onnistuu.

Bruttokansantuote
määrän muutos, prosenttia

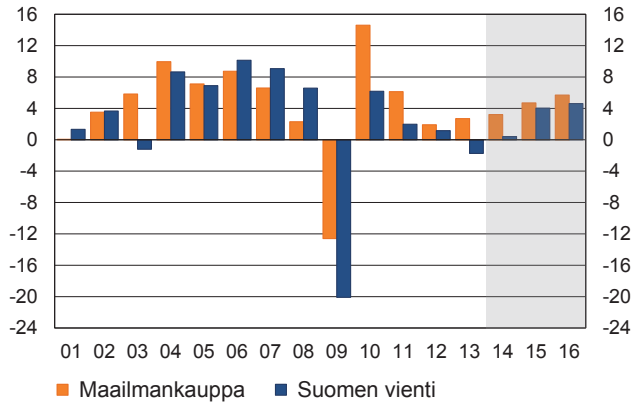
Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

Maailmankauppa pysyy edelleen vaimeana

Globalisaation edetessä 1990- ja 2000-luvulla teollisuusmaiden tuonti kasvoi tyypillisesti noin kaksinkertaista vauhtia suhteessa teollisuustuotannon kasvuun. Tämä globalisaation kultakauden muistisääntö ei ole finanssikriisin jälkeen enää toiminut. Maailmankauppa on viime vuodet kasvanut kutakuinkin samaa tahtia tuotannon kanssa, osaltaan heikon investointikysynnän vuoksi. Kaupan kasvu kiihtyy vain hitaasti ennustehorisontin loppua kohden investointikysynnän elyessä. Kansainvälisen talouden elyminen ei enää tuo entisenlaista kysynnän sykystä Suomeen, varsinkaan kun olemme menettäneet finanssikriisin jälkeen merkittävästi markkinaosuutta maailmankaupassa.

Maaillankauppa

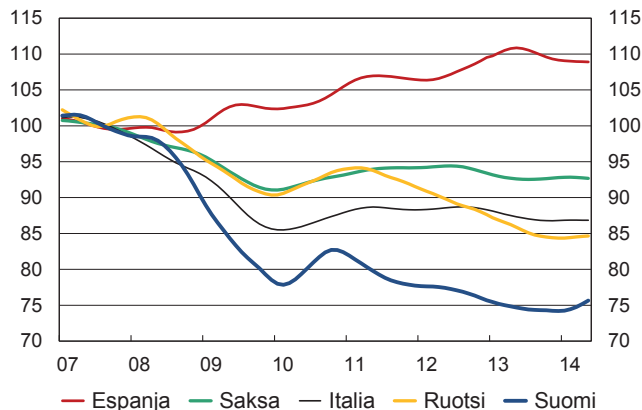
määrän muutos, prosenttia

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

Tavaraviennin markkinaosuus¹⁾

2007=100, trendi (HP)

1) Tavaraviennin kasvu suhteessa maailmankaupan kasvuun

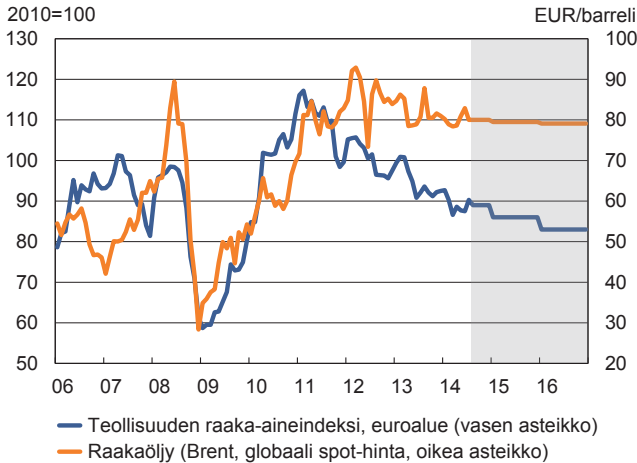
Lähde: Macrobond, VM

Inflaatiopaineet ovat maltilliset

Rahoitusmarkkinoilla näkyvät inflaatio-odotukset ovat maltilliset, mikä tarjoaa keskuspankeille mahdollisuuden epätavallisen rahapolitiikan jatkamiseen. Euroalueen kriisimaissa deflaation välttäminen on vaikeaa, mutta koko euroalueella deflaation riski on kuitenkin hyvin vähäinen. Kriisimaissa pankkilainojen korot ovat edelleen merkittävästi korkeammat kuin parhaan luottoluokituksen maissa, mikä hidastaa sekä kulutusta että investointeja. Ennusteperiodilla korot nousevat hyvin hitaasti.

Raakaöljyn ja muiden raaka-aineiden hinnat laskevat maltillisesti ennustejaksolla, kun kehittyvien talouksien kysyntä on aiempaa hitaampaa ja tarjonta laajaa. Kohonneet geopolitiittiset riskit öljyntuottajamaissa eivät ole toistaiseksi näkyneet öljyn hinnassa, mutta kriiseissä on olemassa riski öljyn tai muiden raaka-aineiden hintojen nopeasta noususta.

Raaka-aineiden hinnat EUR

Lähde: Hamburgisches WeltWirtschafts Institut, Macrobond, VM

Riskit ovat tasapainottumassa

Euroalueella vallitsevat edelleen alasuuntaan painottuvat riskit, kun talouksien toipuminen velka- ja finanssikriisistä saattaa olla ennustettuakin hitaampaa. Yksityisen sektorin vähäinen luottojen kysyntä saattaa kääntää kulutuksen tai investoinnit uudelleen laskuun, ja riskit saattavat jopa johtaa kriisiin uudelleen leimahtamiseen. Ei myöskään ole selvää, miten vakavasti velkaantuneet julkiset taloudet tulevat hoitamaan taseidensa sopeutuksen.

Pitkittyessään Ukrainan kriisi lisää epävarmuutta ja saattaa kasvattaa pääomavirtoja Venäjältä, alentaa investointeja, edelleen heikentää ruplaa ja syventää Venäjän taantumaa.

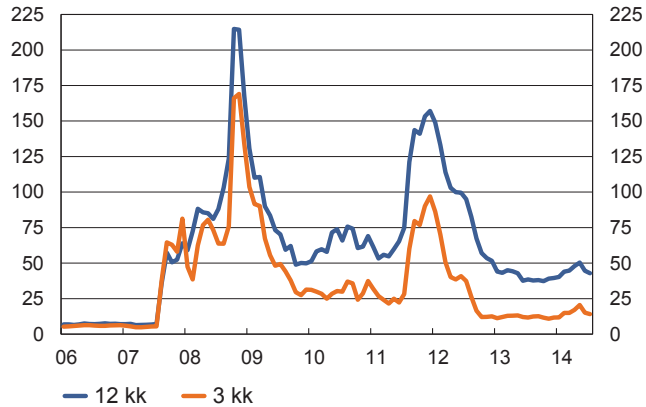
Yhdysvalloissa yksityisen sektorin kohentunut varallisuusasema voi kääntää kysynnän ennustettua jyrkempään nousuun. Myös suhteellisen edullisena pysyvä energia antaa Yhdysvalloille mahdollisuuksia kohentaa teollisuuden pohjaa ja kilpailukykyä.

Sekä Japanin politiikkakokeilujen onnistuminen ylipäätään että vaikutusten laajuus ja ajoitus ovat epävarmoja. Uudistukset saattavat vaimentaa kysyntää ennen kuin niiden tuottavuutta ja työllisyyttä edistävät vaikutukset alkavat piristää taloutta. Esimerkiksi julkisen talouden vakauden kannalta tarpeellinen ALV:n korottaminen on johtanut kysynnän voimakkaaseen supistumiseen kuluvan vuoden toisella neljänneksellä.

Alhaiset korot teollisuusmaissa sekä lisääntynyt halukkuus riskinottoon ovat ohjanneet sijoitusvirtoja ja joidenkin varallisuusesineiden markkinat ovat saattaneet ylikuumentua. Epätavallisen rahapolitiikan loppuminen ja korkotasojen nousu hämmöttää ennustehorisontissa, johon sopeutuminen voi aiheuttaa vahvoja reaktioita rahoitusmarkkinoilla.

Riskit pankkijärjestelmässä

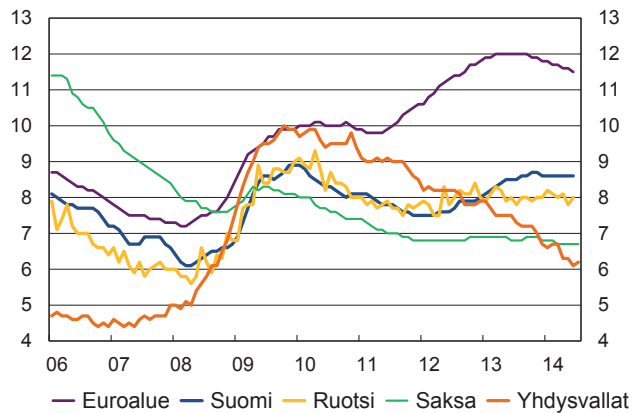
vakuudellisen Euriborin ja vakuudettoman Eonia-koronvaihtosopimuksen tuottoero, peruspistettä

Lähde: Macrobond

Työttömyysaste

kausitasoitettu, prosenttia

Lähde: Macrobond, kansalliset tilastoviranomaiset

Taulukko 3. Bruttokansantuote

	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,9	3,2	3,2	3,4	3,9	4,0
Euroalue	1,5	-0,5	-0,5	1,0	1,5	1,7
EU	1,6	-0,4	0,1	1,4	1,9	2,1
Saksa	3,4	0,9	0,5	1,7	2,2	1,5
Ranska	2,1	0,4	0,4	0,7	1,2	1,5
Ruotsi	3,0	1,3	1,6	2,5	2,5	2,7
Iso-Britannia	1,1	0,3	1,7	3,0	2,7	2,2
Yhdysvallat	1,8	2,1	2,2	2,7	2,7	3,2
Japani	-0,4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,2
Kiina	9,6	7,8	7,6	7,2	7,0	7,0
Venäjä	4,3	3,5	1,2	-1,0	0,0	1,5

Lähde: Eurostat, kansalliset tilastoviranomaiset, IMF, VM

Taulukko 4. Taustaoletukset

	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
Maailmankaupan kasvu, %	6,1	1,9	2,7	3,2	4,7	5,7
EUR/USD	1,39	1,29	1,33	1,35	1,32	1,29
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2010=100)	109,6	100,7	94,8	89	86	83
Raakaöljy (Brent), €/barreli	79,7	87,1	82,0	80,0	80	79
3 kk euribor, %	1,4	0,6	0,2	0,3	0,4	0,7
Valtion obligaatiot (10 v), %	3,0	1,9	1,9	1,5	1,6	2,2
Viennin markkinaosuus (2000=100) ¹⁾	82	81	78	76	75	75
Tuontihinnat, %	6,1	2,5	-1,1	-0,5	1,3	1,4

¹⁾ Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun.

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, CPB, HWWI, Reuters, VM

Laskelmia Suomen vientikysynnän heikkenemisestä

VM:n kansantalousosaston makromallilla (KOOMA) on tarkasteltu vientikysynnän heikkene-
misen kokonaistaloudellisia vaikutuksia sekä mahdollisuuksia vaimentaa syntyviä negatiivisia
vaikutuksia tulopolitiikan tai finanssipolitiikan keinoin. Kaikissa skenaarioissa taloutta kohtaa
aluksi 5 prosentin negatiivinen ulkoisen kysynnän shokki. Peruslaskelmassa kuvataan shokin
kokonaistaloudelliset vaikutukset ja vaihtoehtoisissa skenaarioissa tarkastellaan, mikä rooli olisi
joustavammalla palkanmuodostuksella tai elvyttävällä finanssipolitiikalla. Tarkasteluajanjakso
ulottuu vuodesta 2015 vuoteen 2025. Tulokset on raportoitu suhteessa talouden tasapainou-
raan, joka voisi esimerkiksi olla Taloudellisessa katsauksessa esitetty valtiovarainministeriön
suhdanne- ennuste.

Peruslaskelmassa vientikysynnän heikkeneminen viidellä prosentilla alentaa Suomen koko-
naistuotantoa reilulla prosentilla nettoviennin supistumisen seurauksena. Tuonti alenee vähem-
män kuin vienti, sillä osa tuonnista menee suoraan kuluttajille. Kansantalouteen syntyvä ylitar-
jonta luo negatiivista painetta hintoihin, mikä osaltaan hieman vaimentaa negatiivista vaikutusta
viennin volyyymiin sekä parantaa tuotteiden kysyntää kotimaassa.

Negatiivinen kysyntäshokki heikentää vientiyriytysten ja kotimaisen tuotannon näkymiä,
minkä seurauksena nimellispalkat alenevat jonkin verran huolimatta siitä oletuksesta, etteivät
palkat sopeudu saman tien taloudessa tapahtuviin muutoksiin. Kulutushinnat alenevat hieman
vähemmän kuin palkat, joten negatiivinen reaali-palkkakehitys painaa yksityistä kulutusta alas-
päin. Yriytysten heikentyneet tuotto-odotukset johtavat siihen, että avoimia työpaikkoja avataan
aiempaa vähemmän ja työttömyys lisääntyy. Yksityisen kulutuksen laskiessa sekä työllisyyden
ja nimellisten ansioiden supistuessa valtion verotulot alenevat veropohjien alenemisen myötä
ja julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kasvaa.

Vientikysynnän vähenemisen seurauksena Suomen bruttokansantuote kasvaa kahtena
vuonna hitaammin kuin talouden tasapainouralla. Reaalipalkkojen ja Suomen suhteellisten vien-
tihintojen alenemisen myötä vientiyriytysten ja kotimaisen tuotannon näkymät alkavat kuitenkin
kolmantena vuonna parantua. Yritykset kasvattavat tuotantoaan ja avaavat uusia vakansseja.
Työttömyys lähtee laskuun ja työllisyys paranee. Koska laskelmassa oletetaan palkkojen ole-
van jäykkiä myös ylöspäin, niin tasapainouraa hitaampi ansioiden nousu näkyy tasapainouraa
parempana työllisyyskehityksenä. Vienti alkaa kasvaa, eikä tuontikaan enää juuri vähene, kun
yksityinen kulutus alkaa palata talouden tasapainouralle. Tämän seurauksena bruttokansan-
tuote kasvaa tasapainouraa nopeammin.

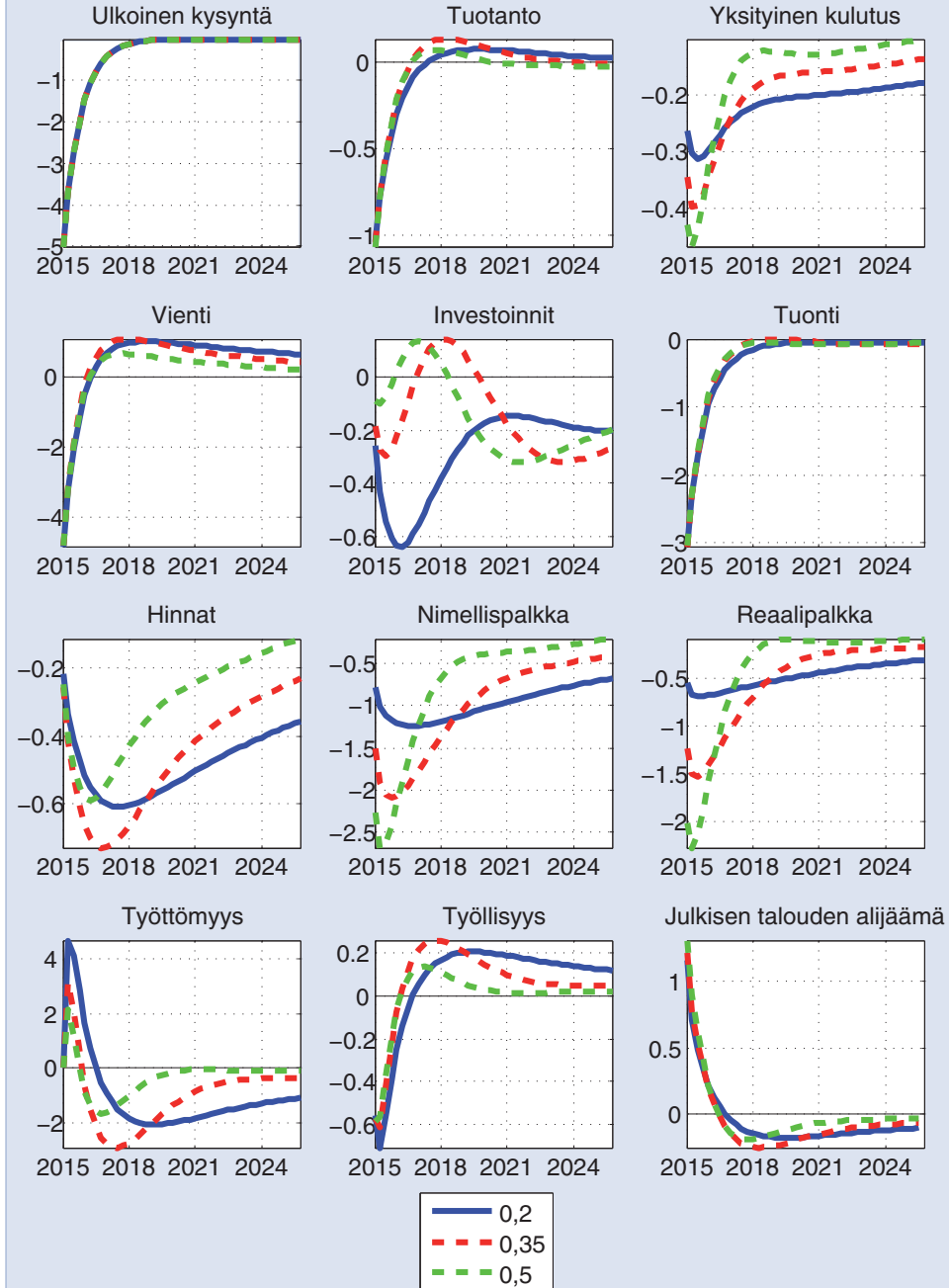
Joustavampi palkanmuodostus

Ensimmäisessä vaihtoehtoislaskelmassa oletetaan, että palkat sopeutuvat nopeammin talou-
dessa tapahtuviin muutoksiin. Kun peruslaskelman oletus on, että vain 20 % palkoista voidaan
kullakin vuosineljänneksellä neuvotella uudestaan, niin vaihtoehtoislaskelmassa tämä osuus on
35 tai 50 %. Joustavammalla palkkareaktiolla ei juuri ole vaikutusta negatiivisen kysyntäsho-
kin välittömiin vaikutuksiin nettoviennin ja kokonaistuotantoon. Nimellispalkkojen nopeampi
sopeutuminen alentuneeseen kysyntään johtaa kuitenkin siihen, että yksityisten investointien
supistuminen on huomattavasti vähäisempää kuin peruslaskelmassa ja työttömyyden nousu
jää alle puoleen peruslaskelmassa esitetystä. Reaalipalkkareaktio on nyt voimakkaampi kuin
peruslaskelmassa, joten yksityinen kulutus notkahtaa aluksi voimakkaammin.

Kuten peruslaskelmassa, alentunut kysyntä luo painetta hintojen laskulle. Vientihintojen
lasku ja alentuneet työvoimakustannukset parantavat yrityssektorin tuottoja. Kun palkat ovat
joustavammat, niin ne sopeutuvat myös parantuvaan tilanteeseen peruslaskelmaa nopeam-
min. Tämän seurauksena yksityisen kulutuksen lasku jää lyhytaikaiseksi ja kokonaistuotanto

elpyy nopeammin. Bruttokansantuotteen kasvu on tasapainouraa nopeampaa muutaman vuoden ajan. Palkkojen joustaminen suhdanneilanteen mukaan tasoittaa vain vähän bruttokansantuotteen vaihtelua, mutta pienentää olennaisesti työttömyyden suhdannevaihtelua. Tämä on tärkeää siksi, että työttömyyden suhdanneluontoinenkin nousu lisää riskiä rakennetyöttömyyden kasvuun.

Ulkoinen kysyntäsokki eri palkkajäykkyyksillä

Elvyttävä finanssipolitiikka

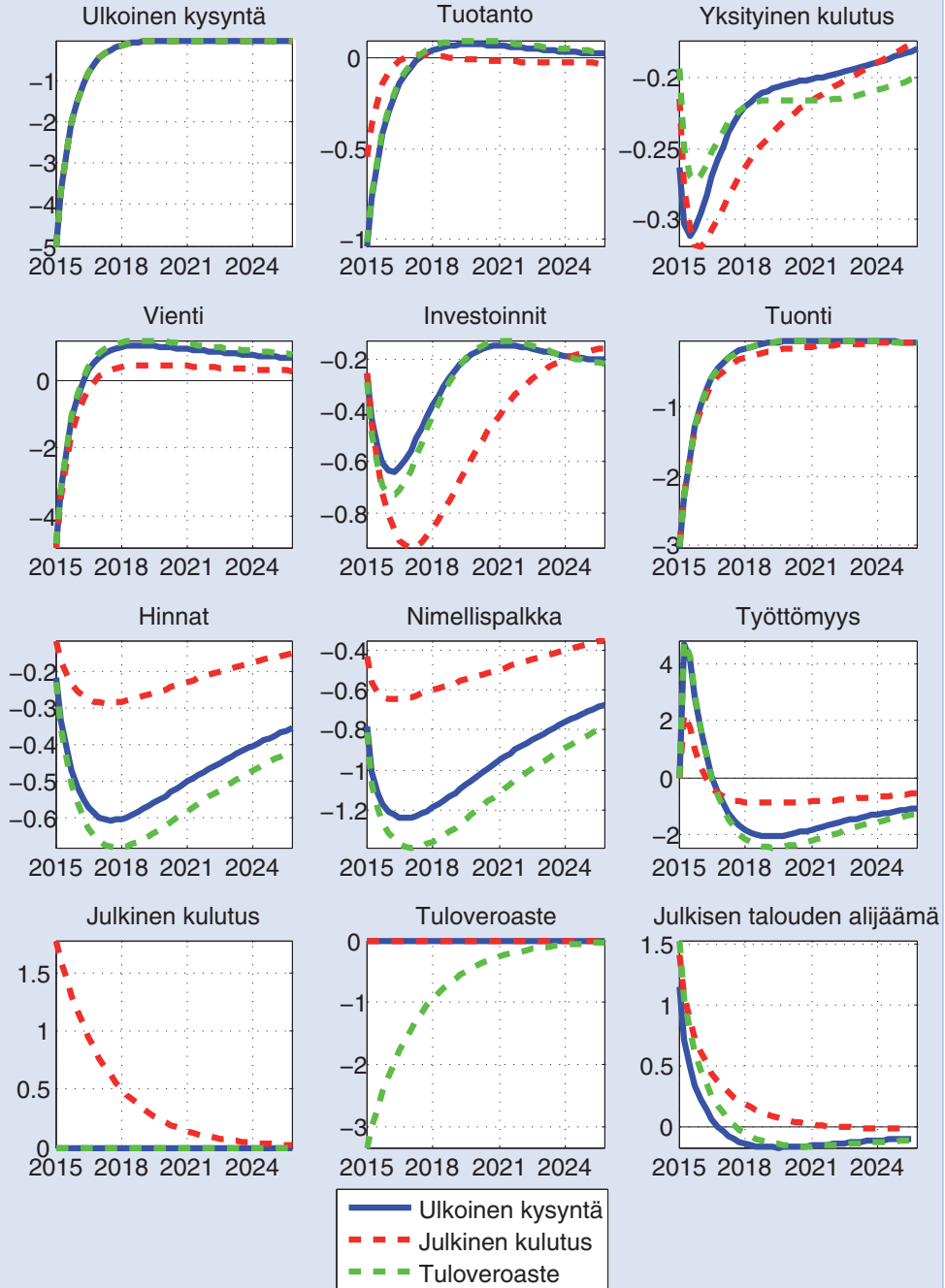
Toisessa vaihtoehtolaskelmassa oletetaan, että julkinen valta harjoittaa elvyttävää finanssipolitiikkaa ulkoisesta kysyntäshokista aiheutuvan taantumun vaikutusten lievittämiseksi. Laskelmassa verrataan toisiinsa julkisten menojen lisäystä ja palkkaveron alentamista. Laskelma osoittaa, että menoelvytyksellä voidaan jonkin verran lieventää vientikysynnän alentumisesta johtuvaa taantumaa, mutta tällä politiikalla on julkisen talouden hoidon kannalta korkea hinta. Toinen johtopäätös on se, että palkkaverojen alentaminen on lyhyellä tähtämellä melko tehokasta elvytystä, mutta parantaa kasvunäkymiä keskipitkällä aikavälillä.

Kaiken kaikkiaan elvyttävällä finanssipolitiikalla voidaan lieventää kokonaistuotannon laskua vain vähän, mutta talouden rakenteeseen politiikkavalinnoilla on melko suuri vaikutus. Menoelvytys vaikuttaa heti pudotusta vaimentavasti, sillä julkinen kulutus on osa bruttokansantuotetta. Julkisten menojen lisääminen kuitenkin syrjäyttää yksityistä kulutusta ja etenkin yksityisiä investointeja, jotka jäävät tarkastelujakson lopussa reilut 5 % alemmalle tasolle kuin v. 2014 ja n. 2,5 % alemmalle tasolle kuin jos menoelvytys jätettäisiin tekemättä. Koska negatiivinen kysyntäshokki tässä tapauksessa osittain neutralisoidaan vastakkaisen suuntaisella positiivisella (julkisella) kysyntäshokilla, niin hinnat ja palkat sopeutuvat vähemmän kuin peruslaskelmassa. Talouden nimellinen sopeutuminen ei tällöin riitä kääntämään bruttokansantuotteen kasvua tasapainouraa nopeammaksi toisin kuin peruslaskelmassa.

Veroelvytyksen vaikutus lyhyellä aikavälillä on hyvin maltillinen, minkä vuoksi sitä ei voida pitää tehokkaana politiikkainstrumenttina suhdanteiden tasoittamiseen. Sen sijaan se on laskelman mukaan järkevää rakennepolitiikkaa, sillä sen dynaamiset vaikutukset kasvuun ovat myönteisiä. Tämän johdosta vientikysyntäshokista aiheutuva bruttokansantuotteen supistuminen on kumulatiivisesti vähäisintä veroelvytysskenaariossa. Myönteiset kasvuvaikutukset näkyvät erityisesti työmarkkinoilla. Palkkaveron alentaminen mahdollistaa peruslaskelmaa alemmat nimellispalkat ilman käytettävissä olevien tulojen laskua, minkä johdosta työllisyys kasvaa tässä tapauksessa eniten vaikka yksityisen kulutuksen ura on samanlainen kuin peruslaskelmassa.

Julkista velkaa finanssipoliittinen elvytys toki aina kasvattaa, mutta valittavalla politiikkavälineellä on tästäkin näkökulmasta merkitystä. Peruslaskelmassa ilman elvytystä julkisen velan suhde bruttokansantuotteeseen on tarkasteluajanjakson lopussa, v.2025 0,4 prosenttiyksikköä alempi kuin v. 2014, veroelvytyksen tapauksessa 0,2 %-yksikköä korkeampi ja menoelvytyksen tapauksessa 2 prosenttiyksikköä korkeampi kuin v. 2014.

Ulkoisen kysyntäsokki

Venäjä

EU:n Venäjälle asettamat talouspakotteet

Euroopan unioni on maaliskuusta alkaen kiristänyt asteittain Venäjään kohdistettuja rajoittavia toimenpiteitä Ukrainan tilanteen johdosta, ensiksi päättämällä varojen jäädytyksestä ja matkustusrajoitteista joukolla henkilöitä ja yhteisöjä. Myöhemmin Venäjän valtion omistamien rahoituslaitosten pääsyä rahoitusmarkkinoille rajattiin ja EU:n kansalaisia kiellettiin investoimasta Venäjän valtion omistamien rahoituslaitosten joukkovelkakirjoihin, pörssilistauksiin sekä muihin rahoitusinstrumentteihin.

Lisäksi EU asetti sektorikohtaisia rajoitteita. Puolustustarvikkeiden tuonti- ja vienti sekä sotilaalliseen loppukäyttöön tarkoitettujen kaksikäyttötuotteiden vienti on kiellettyä. Venäjän armeijalle menevät tuotteet katsotaan automaattisesti sotilaalliseksi loppukäytöksi. Lisäksi kielletään erillisellä listalla olevien arktisissa, syvävesi- tai liuskeöljyprojekteissa käytettävien tuotteiden vienti. Rajoituksen tarkoituksena on puuttua sektorin kehitykseen pitkällä aikavälillä eikä se vaikuta öljyn nykyisen saatavuuteen. EU rajoitti myös mainittuihin tuotteisiin ja niiden vientiin liittyvien palveluiden ja rahoituksen tarjoamista.

Venäjän asettamat tuontikiellot

Venäjä asetti 7.8.2014 tuontikieltoon EU:sta, Yhdysvalloista, Kanadasta, Australiasta ja Norjasta tuotavaa lihaa ja lihatuotteita, maitoa ja maitotuotteita, juureksia, vihanneksia, hedelmiä ja pähkinöitä, kasvirasvapohjaisia ruokatuotteita sekä kaloja ja äyriäisiä. Kielto on voimassa yhden vuoden. Sianliha on ollut Venäjällä tuontikiellossa jo tammikuusta lähtien EU:n alueelle levinneen afrikkalaisen sikaruton vuoksi. Kielto ei koske yksityishenkilöiden maahantuontia eikä lastenruoaksi tarkoitettuja tuotteita..

Pakotteiden suorat vaikutukset

EU:n asettamilla sektorikohtaisilla rajoituksilla on hyvin vähäisiä suoria vaikutuksia Venäjän kansantalouden tasolla. Sanktiot vähentävät varsinkin ulkomaisia investointeja öljyn etsinnässä ja ns. epätavallisissa öljylähteissä.

Pääomamarkkinoita koskevilla pakotuksilla on Venäjän talouteen rajallisia suoria vaikutuksia rajoituksiin joutuvien venäläisten yritysten tai pankkien kautta. Sekä valtionyrityksillä että melkein kaikilla suurilla valtionpankeilla alle vuoden pituinen ulkomainen velka on hyvin pieni. Venäjän taloudessa rahoituksen merkitys on pienempi kuin kehittyneissä talouksissa. Rajoitukset vaikuttavat kielteisesti kaikkien venäläisten yritysten ja pankkien rahoituksen saantiin, kustannuksiin ja muihin luottoehtoihin sekä Venäjän osakemarkkinoihin.

Etenkin rahoituksen perusoperaatioiden kuten varojen hankinnan vaikeutumista on helppo korvata. Yritykset ja pankit voivat käyttää likvidejä varojaan velkojen hoitoon. Lisäksi rahoitusta voidaan hankkia jossakin määrin muilta markkinoilta ja kotimaiselta pankkisektorilta. Viime kädessä rahoituksen puutteita voidaan paikata käyttämällä Venäjän valtion varoja sekä keskuspankkia ja valtionpankkeja.

Pääomamarkkinoita koskevilla rajoituksilla ei ole merkittäviä suoria vaikutuksia Suomeen tai suomalaisiin rahoituslaitoksiin. Myös sektorikohtaiset rajoitukset kohdistuvat tuotteisiin, joissa Suomen ja Venäjän välinen kauppa on hyvin vähäistä. Vaikka pakotteiden suorat kokonaistaloudelliset vaikutukset Suomeen ovat mitättömät, voivat vaikutukset yksittäisille yrityksille olla huomattavia.

Elintarvikkeiden tuontikielto kattaa yli 30 % Venäjän lihan ja kasvien ja yli 40 % maitotuotteiden kulutuksesta. Lyhyellä aikavälillä Venäjä ei pysty korvaamaan tällaista tuontia omalla

taikka esimerkiksi Aasian ja Latinalaisen Amerikan tuonnilla. Kielto korottaa elintarvikkeiden hintoja ja kiihdyttää inflaatiota v. 2014 noin 2 prosenttiyksiköllä.

Venäjän tuontikiellon vaikutuksesta Suomen elintarvikevienti Venäjälle putoaa alle neljännekseen normaalitylanteesta. Suurin välitön vaikutus tällä on maitotuotteille. Vuonna 2013 Suomi vei tuontikiellon alaisia tuotteita Venäjälle yhteensä noin 283 milj. euron arvosta. Elintarvikeviennille aiheutuvien vaikutusten seurauksena paine kohdistuu edelleen kotimaiseen maataloustuotantoon, erityisesti maitosektoriin. Myös koko EU:n tuontikiellon alainen määrä elintarvikkeita tulee jatkossa suuntautumaan sekä sisämarkkinoille että hakemaan korvaavia markkinoita.

Venäjän tuonnin uudelleen suuntaaminen avaa uusia vientimahdollisuuksia. Huonoimmassa tapauksessa Venäjälle suuntautuneet maitotuotteet voidaan korvata voim ja maitojauheen myynnillä muualle tai EU:n interventiorahastoon, joka alentaa maitosektorin vientituloja arviolta 50–90 milj. eurolla. Vaikka tuontikielto vaikuttaa vahvasti eräisiin yrityksiin, sen kokonais-taloudelliset vaikutukset jäävät pahimmassakin tapauksessa kuitenkin hyvin rajallisiksi, koska koko elintarvikevienti Venäjälle on alle 0,5 % Suomen koko tavaraviennin arvosta. VM:n arvion mukaan Venäjän vastapakotteet alentavat Suomen BKT:ta vuosina 2014 ja 2015 enintään noin 0,05 prosentilla..

Epäsuorat vaikutukset

EU:n pakotteiden epäsuorat taloudelliset vaikutukset ovat merkittävämpiä kuin suorat vaikutukset. Erityisesti rahoituksen rajoittamisesta voi aiheutua tuntevia epäsuoria vaikutuksia, kun ulkomaiset pankit alkavat rajoittaa venäläisten yritysten rahoituksen saatavuutta.

Suurin vaikutus koituu epävarmuuden lisääntymisestä. Venäläiset ja ulkomaiset yritykset ja rahoittajat sekä venäläiset kotitaloudet voivat nopeasti siirtää pääomaa pois maasta tai ruplasta. Sen johdosta rupla heikentyy, joka kiihdyttää inflaatiota ja hidastaa kulutuksen kasvua. Lisäksi reaali-talouden investoijien varovaisuus lisääntyy. Venäjän asettaman tuontikiellon vaikutuksesta elintarvikkeiden hinnat nousevat ja inflaatio edelleen kiihtyy, mikä edelleen vähentää kulutusta.

Ruplan, kulutuksen ja investointien heikentyminen vähentää Venäjän tavaratuontia sekä venäläisten matkailua ulkomailla. Nämä epäsuorat vaikutukset kohdistuvat kauppakanavan ja valuuttakurssireaktion kautta Venäjän kauppakumppaneihin taloussuhteiden tiiviyydestä riippuen. Myös Venäjän kauppakumppanien alentunut aktiviteetti heijastuu Suomen vientikysyntään.

Vuonna 2013 Suomen tavaravienti Venäjälle oli 5,4 mrd. euroa ja tuonti Venäjältä 10,5 mrd. euroa. Tavaravienti Venäjälle oli n. 10 % kokonaisviennin ja tavaratuonti n. 18 % kokonaistuonnin arvosta. Venäjä on myös merkittävä palveluviennin kohde. Esimerkiksi noin 30 % turisteista tulee Venäjältä ja he toivat v. 2013 yli 1,2 mrd. euron tulot Suomeen.

Venäjän viennissä kotimaisen arvonlisän osuus oli suurempi kuin viennissä keskimäärin. Kotimaisella arvonlisällä maksetaan palkat, voitot ja verot, ja se kuvaa paremmin maan riippuvuutta vientimaan kehityksestä kuin bruttoviennin osuus. Lisäksi Venäjän viennissä pk-yritysten osuus on merkittävästi suurempi kuin viennissä keskimäärin. Pk-yritykset voivat heikommin varautua riskeihin ja suunnata ponnistelujaan uusille markkinoille kuin suuryritykset, jolloin negatiivisten shokkien vaikutukset voivat olla laajemmat.

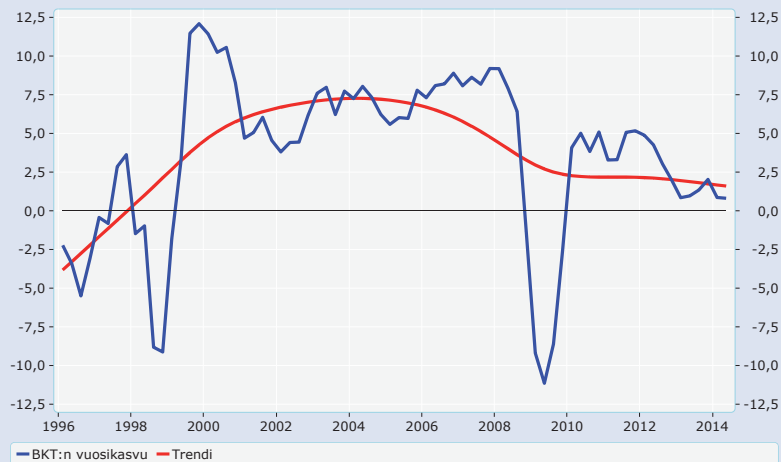
Venäjän taloustilanne

Krimin miehittäminen ja liittäminen Venäjään helmi-maaliskuun vaihteessa, Venäjän toimet Itä-Ukrainan tilanteen horjuttamiseksi, uhka pakotteista sekä Venäjän kielteinen sisä- ja talouspoliittinen kehitys ovat lisänneet Venäjään kohdistuvaa epävarmuutta. Venäjän talouskasvu puollittui viime vuoden viimeisen neljänneksen noin 2 prosentista reiluun 0,8 prosenttiin kuluvan vuoden ensimmäisellä ja toisella neljänneksellä (katso kuvio 1).

VM ennustaa Venäjän BKT:n supistuvan yhdellä prosentilla v. 2014 ja pysyvän tällä tasolla v. 2015. Vaikka kohonnut geopoliittinen epävarmuus on nostanut korkoja Venäjällä, heikentänyt ruplaa, kiihdyttänyt inflaatiota sekä alentanut investointeja ja vähentänyt tuontia, Ukrainan tilanne sekä pakotteet ja vastapakotteet ovat vain hippu Venäjän taloushaasteissa. Kasvu on hidastunut ennen kaikkea maan talousjärjestelmän hitaan uudistumisen vuoksi. Korkeana pysyttelevä öljyn hinta ei tuo takavuosien kaltaista kasvua kapasiteettipulan ja vähäisten investointien vuoksi. Venäjän talouskasvun heikkeneminen alentaa Suomen BKT:ta v. 2014 noin 0,5 prosentin verran. Laskelmiin liittyy suuria epävarmuuksia, etenkin tällaisessa tilanteessa, jossa kotitalouksien, yritysten ja koko talouden toimintatavat saattavat muuttua.

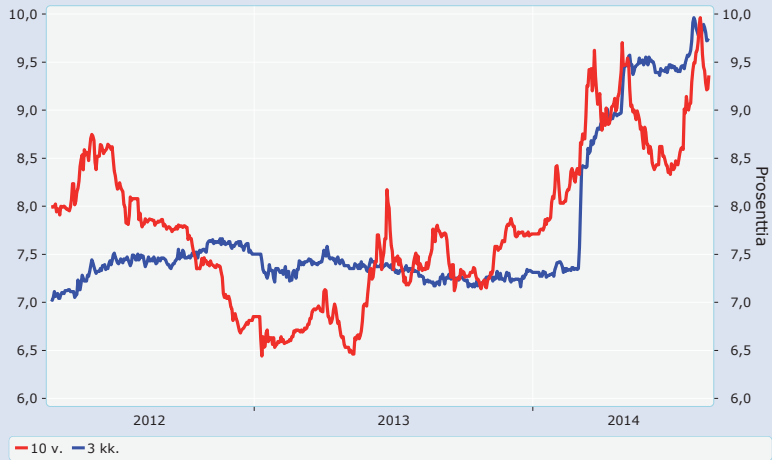
Pidemmässä katsannossa kehitys on pitkälle Venäjän päättäjien omista käsissä. Taluskehitykseen vaikuttavan epävarmuuden määrä riippuu sekä Venäjän geopoliittisesta linjasta että maan valitsemasta talous- ja rakennepolitiikasta. Ensimmäistä ongelmaa Venäjä voi helpottaa luopumalla nopeasti ja uskottavasti Ukrainaa horjuttavasta politiikasta, mikä vähentäisi myös lännen pakotepolitiikkaan liittyviä uhkia. Talous- ja rakennepolitiikan osalta tilanne näyttää vaikeammalta. Venäjän kääntymisen sisäänpäin vie maan politiikkaa ja taluskehitystä aivan väärään suuntaan. Venäjä on ajanut itsensä vaikeaan noidankehään, jossa sekä Ukrainan sekasorto että kotimaan heikot talousnäkymät ruokkivat epävarmuutta ja estävät talouden ja rakenteiden uudistumista. Ongelmat ovat alkaneet jo ennen Krimin valloitusta ja tulevat jatkumaan Ukrainan tilanteen rauhoittumisesta huolimatta. Venäjällä on varaa elvytyspolitiikkaan, joka voi tuoda tilapäistä helpotusta, mutta se lisää vain jo ennestään keskeiseksi ongelmaksi muodostunutta julkisen sektorin roolia taloudessa. Poliitikassa tarvittaisiin pikemminkin syvälle käyviä uudistuksia ja talouden avaamista.

Kuvio 1. Venäjän kiinteähintaisen BKT:n kasvu ja kasvun trendi

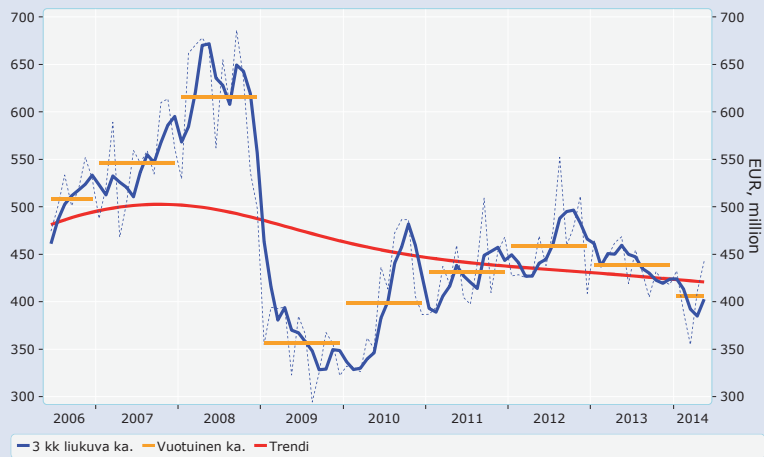
Lähde: Macrobond / VM

Kuvio 2. Korot Venäjällä

Lähde: Macrobond / VM

Kuvio 3. Suomen tavaraviennin kausitasoitettu volyyymi Venäjälle

Lähde: Macrobond / VM

1.2 Ulkomaankauppa

Vienti kasvaa heikentyneistä näkymistä huolimatta

Tilastokeskuksen heinäkuussa 2014 julkaiseman tilipidon mukaan vienti supistui 1,7 % v. 2013, ja saman verran vuoden 2014 ensimmäisellä neljänneksellä suhteessa edelliseen neljännekseen. Vienti ei ole kasvanut vuoden 2010 jälkeen ja viennin arvo oli vuoden 2014 ensimmäisellä neljänneksellä noin 3 % pienempi kuin keskimäärin v. 2010. Viennin supistumisen taustalla on useita seikkoja, joista merkittävimmät liittyvät teollisuuden rakenneuutokseen ja Suomen heikentyneeseen kustannuskilpailukykyyn.

Tullin tilastojen mukaan toisen neljänneksen viennin arvo nousi lähes 3 % edelliseen neljännekseen verrattuna. Vaikka kasvu perustuu yksittäisiin tekijöihin, mm.liikennevälineiden vientiin, niin silti alkuvuoden kasvu on ollut kesäkuun ennustetta nopeampaa. Vaikka vientiennuste loppuvuodelle alenee lyhyenajan näkymien heikentyessä, niin vuoden 2014 ennuste nousee kesäkuun ennusteesta. Myös nettoviennin kontribuutio kasvaa hivenen.

Ennusteessa ennakoidaan viennin kääntyvän kasvuun. Kasvun taustalla on Suomen tärkeimpien vientimaiden talouskasvun vahvistuminen ja maailmankaupan vauhdittuminen vähitellen muutaman hiljaisemmän vuoden jälkeen. Vuonna 2014 talouskasvu on euroalueella edellisvuotta nopeampaa ja investoinnit lisääntyvät, mikä näkyy suomalaisten tavaroiden ja palvelujen kasvavana kysyntänä. Vaikka tämä kehitys ei näytä niin vahvalta kuin vielä keväällä, niin silti viennin odotetaan kasvavan vuoden loppupuolella.

Viennistä hivenen yli puolet suuntautuu EU-maihin. Toimialoitain viennin osuuksissa EU:iin ei ole juurikaan eroja. Isot teollisuuden alat kuten kemian, metsä- sekä metalliteollisuus tuottavat yli puolet viennistä. Näistä vain metsäteollisuudelle EU-maat ovat tärkeämpi viennin kohde kuin muu maailma.

Vuosina 2015 viennin kasvu yltää 4 prosenttiin ja 2016 viennin kasvu kiihtyy 4,6 prosenttiin maailmankaupan kasvun vetämänä. Suomen viennin markkinaosuuksien menetyt jatkuu silti edelleen. Eurooppaan kasvunäkymät ja investointeihin perustuva kasvu ei edelleenkään yllä kehittyvien talouksien kasvuvauhtien tasolle ennusjaksolla. Venäjän taloudellisen aktiviteetin heikkeneminen vuoden 2013 aikana ja ennustejaksolla alentaa Suomen viennin kasvua. Heikommat vientinäköymät heijastuvat selvimmin vuoden 2015 ennusteeseen ja myös alentuneeseen nettoviennin kontribuutioon.

Taulukko 5. Ulkomaankauppa

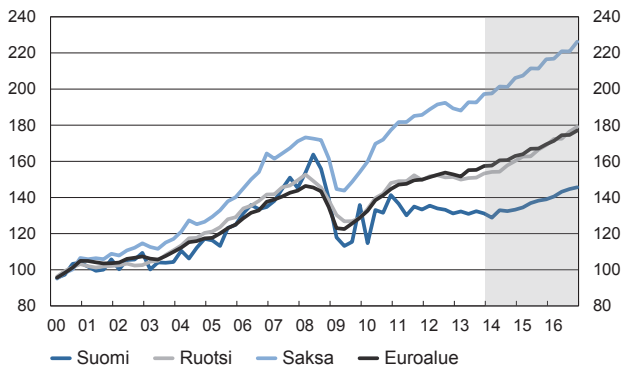
	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	2,0	1,2	-1,7	0,4	4,0	4,6
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	6,0	1,3	-2,5	-0,9	3,2	4,4
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	4,5	1,2	-0,8	-0,6	1,4	1,5
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	6,1	2,5	-1,1	-0,5	1,3	1,4

Tässä ennusteessa on otettu huomioon se, että asetetut kauppapakotteet heikentävät Venäjän BKT:n ja tuonnin välistä yhteyttä. Riskinä on kuitenkin se, että pakotteiden kielteiset seuraukset voivat osoittautua odotettua suuremmiksi. Vaikutukset voivat näkyä paitsi suoraan Venäjälle suuntautuvassa viennissä niin myös välillisesti sitä kautta, että pakotteet heikentävät myös muun Euroopan talouskehitystä. Arvio pakotteista ja niiden vaikutuksista Suomen talouteen on esitetty kehikossa sivulla 35.

Heinäkuun tilipidon mukaan tuonti supistui 2,5 % v. 2013, ja vuoden 2014 ensimmäisellä neljänneksellä tuonti supistui edelleen 2,9 % edellisestä neljänneksestä. Tullin tietojen mukaan tuonti on noussut toisen neljänneksen aikana, liittyen myös liikennevälineiden kaappoihin. Tuonti kääntyy ennusteen mukaan kasvuun, sillä v. 2014 vienti sekä kotimainen kysyntä elpyvät, vaikkakin hitaasti. Investointien ja kulutuksen kääntyminen kasvuun kiihdyttävät tuonnin kasvua vuosina 2015 ja 2016, minkä seurauksena nettoviennin bruttokansantuotteen kasvua tukeva vaikutus pienenee ennustejakson aikana.

Tavaroiden ja palvelujen vienti

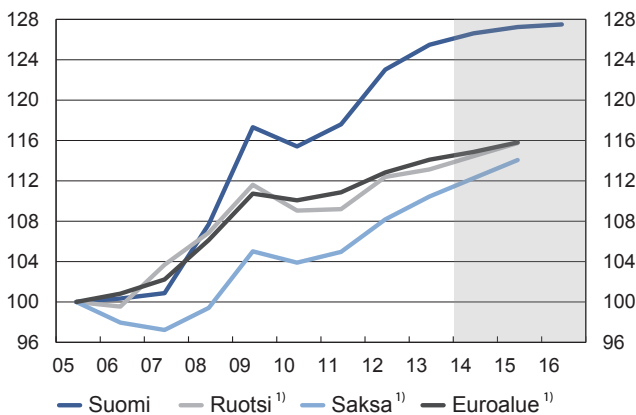
volyymi 2000=100, kausitasoitettu

Lähde: Eurostat, VM

Yksikkötyökustannukset

2005=100, nimelliset

¹⁾ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

Vaihtotase alijäämäisenä

Vaihtotaseen alijäämä v. 2013 osoittautui lähes 2 mrd. euroa suuremmaksi heinäkuun tilinpitopäivityksen jälkeen kuin vielä kesäkuun ennusteessa ennakoitiin. Vaihtotaseen alijäämä oli 4,3 mrd. euroa eli yli 2 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kotimainen säästäminen oli huomattavasti heikompaa kuin aiemmin arvioitiin, mikä on seurausta vientiteollisuuden ongelmista. Myös julkinen säästäminen oli pienempää kuin aiemmin arvioitiin.

Heinäkuun tilinpitopäivitys muutti ulkomaankauppalukuja vuodesta 2012 alkaen. Palveluiden ulkomaankaupan luvut muuttuivat eniten, sillä ne perustuvat kesällä valmistetuille kyselyille. Palveluiden tuonti ja vienti v. 2013 olivat suurempia kuin aikaisemmin oli arvioitu, mutta palveluiden tase oli lähes 700 milj. euroa enemmän alijäämäinen. Kun tavaroiden viennin arvo aleni ja tuonnin arvo ei juuri muuttunut, niin kauppataaseen alijäämä kasvoi lähes 600 milj. eurolla. Tavaroiden ja palveluiden tase on nyt lähes 2 mrd. alijäämäisempi kuin aikaisemmin arvioitiin.

Ennustejaksolla kauppataaseen ja vaihtotaseen alijäämät supistuvat noin kahdella miljardilla eurolla positiivisen nettoviennin vetämänä, mutta silti vaihtotase on 2,3 mrd. euroa eli noin 1 % alijäämäinen suhteessa bruttokansantuotteeseen v. 2016. Vaikka vaihtotaseen voimakkaan laskun takana olevat ongelmat ovat rakenteellisia, kuten elektroniikkateollisuuden tuotannon väheneminen Suomessa, niin silti alijäämän pieneneminen ennustejaksolla on seurausta suhdanneluonteisista seikoista. Ulkoisen kysynnän ja viennin paranemisen seurauksena vaihtotase palaa kohti tasapainoa. Investointien kiristymisen seurauksena tuotantopotentiaali lisääntyy ja mahdollistaa bruttokansantuotteen vientiosuuden palautumisen lähelle finanssikriisiä edeltänyttä tasoa.

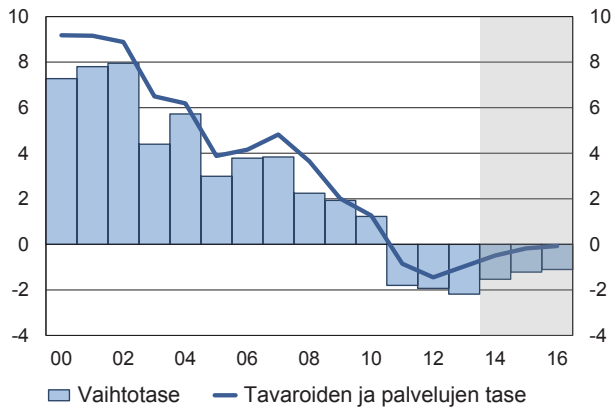
Vaihtosuhteen merkitys vaihtotaseen kehitykseen on pienentynyt. Vienti- ja tuontihinnat kehittyvät hyvin samankaltaisesti, sillä viennin rakenteen yksipuolisuus on vähentynyt ja tuotteiden hinnat seuraavat lähemmin kilpailijoiden vientihintoja. Vienti- ja tuontihinnat laskevat edelleen, mutta hintojen lasku on jo hidastunut ja niiden ennustetaan kääntyvät lievään nousuun. Hintojen nousu jää hitaaksi, sillä öljyn ja raaka-aineiden hinnat laskevat edelleen. Vaihtosuhte paranee ennustejaksolla, mutta kuitenkin vähän. Suomessa suljetun sektorin inflaatio on nopeampaa kuin kilpailijamaissa, mikä näkyy myös hieman nopeampana vientihintojen nousuna.

Taulukko 6. Vaihtotase

	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	-1,7	-2,9	-1,9	-1,0	-0,4	-0,2
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-1,9	-1,0	-2,5	-2,1	-2,2	-2,2
Vaihtotase	-3,5	-3,9	-4,4	-3,1	-2,5	-2,4
Vaihtotase, % bruttokansantuotteesta	-1,8	-1,9	-2,2	-1,5	-1,2	-1,1

Vaihtotase

suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia

Lähde: Tilastokeskus, VM

1.3 Kotimainen kysyntä

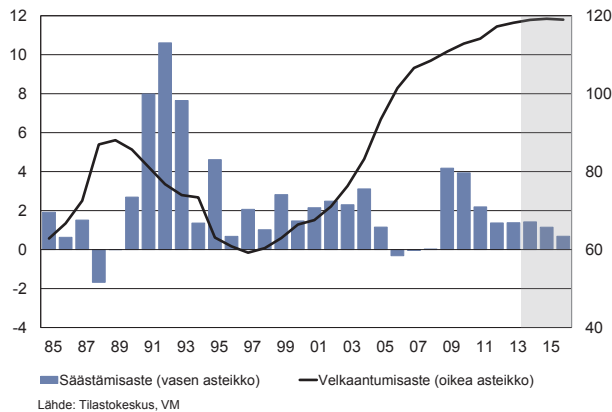
1.3.1 Yksityinen kulutus

Heikko reaalitulokehitys supisti kulutusta

Viime vuonna yksityinen kulutus supistui 0,7 % kotitalouksien heikon reaalitulokehityksen vuoksi. Edellisen kerran yksityinen kulutus aleni v. 2009 finanssikriisin yhteydessä. Kotitalouksien ostovoimaa pienensivät viime vuonna inflaation jatkuminen nopeana ja työllisyystilanteen heikkeneminen. Kuluttajahintojen nousua vauhdittivat välillisessä verotuksessa tehdyt perustemuutokset. Kotitalouksien säästämisasteen lasku pysähtyi kuluttajien kokeman taloudellisen epävarmuuden lisääntyttyä.

Kotitalouksien luottamus Suomen kansantalouden kehitystä kohtaan on alkuvuoden aikana hieman vahvistunut. Kesäkuussa odotukset olivat pitkän aikavälin keskimääräisellä tasolla. Kuluttajien kokema työttömyyden uhka on vähentynyt loppukevään aikana mutta se on edelleen tavanomaista suurempi. Kuluttajien odotukset oman taloudellisen tilanteen osalta ovat sitä vastoin kehittyneet hieman varovaisemmin verrattuna käsityksiin koko kansantalouden näkymistä. Kestokulutushyödykkeiden kysyntä reagoi herkästi kotitalouksien odotuksissa tapahtuviin muutoksiin. Yksityiset kulkuvälineet muodostavat kestokulutustavaroista lähes kolmanneksen. Kuluttajabarometrin mukaan uusien autojen hankintaa suunnittelevien osuus tiedusteluun vastanneista lisääntyi kevään aikana. Tammiheinäkuussa kuluttajien rekisteröimien uusien henkilöautojen määrä kasvoi hieman yli 3 % vuodentakaiseen verrattuna. Heinäkuussa rekisteröityjen uusien autojen lukumäärä kuitenkin supistui selvästi viime vuoteen verrattuna. Loppuvuoden kehityksen odotetaan jäävän alkuvuotta vaatimattomammaksi niin kestokulutushyödykkeiden kuin koko kulutuksenkin osalta. Tänä vuonna yksityinen kulutus säilyy viimevuotisella tasollaan.

Kotitalouksien säästäminen ja velkaantuminen
osuus käytettävissä olevista tuloista, prosenttia

Vähittäiskaupan myynnin kehitys on ollut poikkeuksellisen heikkoa alkuvuoden aikana. Tammi-heinäkuussa vähittäiskaupan määrä supistui 0,8 %. Kaupan odotukset ovat tällä hetkellä lähes ennätysellisen varovaisia. Tähän vaikuttavat kotitalouksien ostovoiman heikkenemisen lisäksi käynnissä oleva kaupan rakennemuutos. Viime vuosina kuluttajien ostotottumusten muutosten myötä verkkokaupan merkitys on kasvanut. Viime vuonna jo noin 65 % kuluttajista osti verkkokaupan välityksellä tuotteita tai palveluita. Kehityssuuntaus pakottaakin perinteisen vähittäiskaupan arvioimaan uudelleen toimintamallejaan. Verkkokaupan merkityksen kasvun myötä kotimaiset kaupan alan toimijat ovat kohdanneet aiempaa vahvemmin ulkomaisen kilpailun.

Työllisyysnäkymät avainasemassa kulutuksen kasvun kannalta

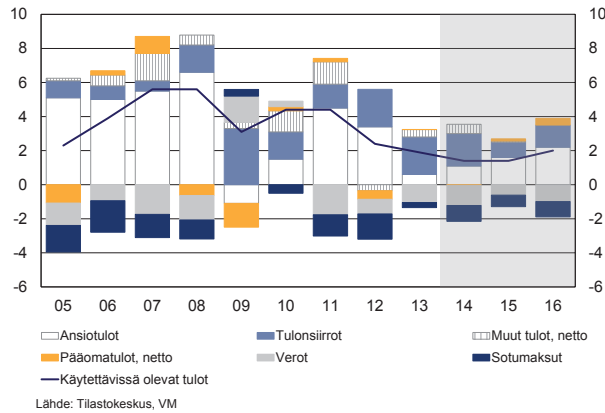
Merkittävin yksityisen kulutuksen kehitystä määräävä tekijä on työllisyys. Palkkojen osuus kotitalouksien tuloista on noin $\frac{3}{4}$. Tänä vuonna heikon taloudellisen aktiviteetin seurauksena työllisten määrä alenee ja heikko työllisyyskehitys lisää kotitalouksien varovaisuutta erityisesti asuntomarkkinoilla. Asuntokauppojen lukumäärän arvioidaankin supistuvan toista vuotta peräkkäin. Myyntiaikojen pidentymisen myötä myös asuntojen hinnat laskevat. Työllisyys kohenee vasta ensi vuonna viennin elpymisen myötä. Myönteiset vaikutukset yksityiseen kulutukseen näkyvät viiveellä. Ensi vuonna yksityinen kulutus kääntyy hienoiseen kasvuun. Ennuste perustuu siihen oletukseen, että kotitalouksien luottamus vahvistuu ennustejakson loppua kohden.

Heikkoa tulokehitystä kuvaa se, että kotitalouksien käytettävissä olevat tulot ovat reaalisesti tänä vuonna vuoden 2010 tasolla. Reaalitulot kääntyvät nousuun vasta ennustejakson lopulla. Julkisen vallan mahdollisuudet tukea kotitalouksien ostovoimaa ovat lähivuosina hyvin rajalliset. Julkisen velkaantuneisuuden taittaminen edellyttää toimenpiteitä, jotka väistämättä vaikuttavat lyhyellä aikavälillä kielteisesti kotitalouksien kulutusmahdollisuuksiin.

Tähän mennessä tehdyissä veroratkaisuissa korotuspaineita on pyritty kohdistamaan muuhun kuin työn verotukseen. Ennustejakson aikana ansiotuloverotus kuitenkin kiristyy sotumaksujen nousun myötä ja myös kunnallistalouden menopaineet voivat edelleen kasvattaa verorasitusta. Kansantalouden ulkoisen tasapainon palauttaminen ja sen vaatima kilpailukyvyyn vahvistaminen edellyttävät puolestaan maltillista ansiotason kehitystä.

Palkkatulojen ohella sosiaaliset tulonsiirrot muodostavat toisen merkittävän osan kotitalouksien tulonmuodostuksesta. Vuonna 2013 tulonsiirrot olivat 39,7 mrd. euroa eli 37 % suhteutettuna kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin. Tulonsiirtojen kasvua vauhdittaa lähivuosina eläkeläisten lukumäärän lisääntyminen.

Kotitalouksien käytettävissä olevat nimellistulot muutos ja kasvuaikutukset, prosenttia

Kotitalouksien luottokanta on jatkanut edelleen kasvuaan. Erityisesti kulutusluottojen kysyntä on lisääntynyt selvästi nopeammin kuin vielä vuodenvaihteessa. Asuntoluottojen osuus kotitalouksien velasta oli viime vuoden lopulla lähes $\frac{3}{4}$. Asuntoluottokannan kasvun hidastuminen on edelleen jatkunut. Ennustejakson loppua kohden korkotason ennakoidaan nousevan. Myös asuntolainakorkojen verovähennysoikeuden kaventaminen hillitsee kotitalouksien velkaantumishalukkuutta. Ennustejakson aikana kotitalouksien velkasuhde taittuu hienoiseen laskuun. Kotitalouksien velkaantuneisuus on EU:n keskimääräisellä tasolla.

Huolimatta viime vuosien vaatimattomasta reaalityulojen kehityksestä, kuluttajien kokema epävarmuus ei ole näkynyt siinä määrin, että se olisi johtanut säästämisasteen nousuun. Ennusteriski yksityisen kulutuksen osalta liittyykin odotettua heikomman työttömyyskehityksen lisäksi siihen, että kotitalouksien luottamuksen kehityksessä tapahtuisi käänne heikompaan. Tämä lisäisi varovaisuussäästämistä ja johtaisi säästämisasteen nousuun kuten tapahtui finanssikriisin yhteydessä.

Teollisuuden ja kuluttajien luottamus saldo, kausitasoitettu

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkinen kulutus koostuu valtion, kuntien ja sosiaaliturvarahastojen kulutusmenoista ja on suuruudeltaan noin 50 mrd. euroa eli neljännes BKT:sta ja yli puolet kaikista julkisyhteisöjen menoista. Julkisen kulutuksen suurimmat erät ovat palkat ja työnantajan sosiaaliturvamaksut sekä välituotekäyttö eli tuotantopanoksina käytettyjen tavaroiden ja palveluiden arvo. Julkisen kulutuksen määrä lisääntyi viime vuonna 1,5 %, mutta julkisyhteisöjen kireän rahoitustilanteen vuoksi kasvu jää lähivuosina tätä alemmaksi.

Valtion kulutus on noin neljännes julkisesta kulutuksesta. Valtiontalouden heikko rahoitusasema ja siitä johtuvat sopeutustoimet merkitsevät sitä, että valtion henkilöstön määrä vähenee ja samalla kulutuksen volyyymi supistuu ennustejaksolla. Nimellinen kulutus kasvaa kuitenkin jonkin verran.

Kuntien kulutus on kaksi kolmasosaa julkisesta kulutuksesta. Kuntien kulutusmenoja kasvattavat väestön ikärakenteen muutoksen myötä lisääntyvät palvelutarpeet. Vaimeatulojen kasvu ja kiristynyt taloustilanne pakottaa kunnat kuitenkin hillitsemään kulutusmenojen kasvua. Myös kustannusten maltillinen nousu hidastaa kuntien kulutusmenojen kasvua lähivuosina. Kuntatalouden kehitysarviossa on huomioitu vain jo sovitut toimenpiteet, joten arvio ei sisällä kuntien omia sopeutustoimia vuodesta 2015 lähtien. Kuntien kulutuksen määrän vuotuisiksi kasvuksi arvioidaan vajaa prosentti vuosina 2015-2018.

Sosiaaliturvarahastojen kulutusmenot koostuvat lähinnä palkkamenoista ja Kelan maksamista luontoismuotoisista sosiaaliavustuksista, joita ovat lääkekorvaukset sekä matka- ja kuntoutustuet. Hallituksen päätökset lääkekorvauksiin ja matkatukiin tehtävistä säästöistä hidastavat luontoismuotoisten menojen kasvua v. 2015.

Taulukko 7. Kulutus

	2013 osuus, %	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**
		määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	2,9	0,1	-0,7	0,0	0,3	1,1
Kotitaloudet	95,1	3,1	0,1	-0,7	0,0	0,3	1,1
Kestokulutustavarat	8,2	10,2	-1,1	0,1	1,5	1,3	2,3
Puolikestävät kulutustavarat	8,3	3,0	0,9	-0,2	-0,6	0,3	1,3
Lyhytikäiset tavarat	28,1	0,4	-0,7	-0,6	-0,8	0,0	0,8
Palvelut	50,7	3,9	0,8	-1,3	0,2	0,3	1,2
Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,9	-0,1	-0,3	-0,9	0,0	0,5	1,0
Julkinen kulutus	100,0	-0,1	0,7	1,5	0,2	0,4	0,6
Valtionhallinto	26,9	-4,1	-0,1	2,8	-0,5	-0,5	-0,5
Paikallishallinto	66,1	1,6	1,0	1,1	0,3	0,9	0,9
Sosiaaliturvarahastot	7,0	0,9	0,4	0,3	1,7	-0,1	1,2
Kulutus yhteensä		2,0	0,3	0,0	0,1	0,3	0,9
Julkisyhteisöjen yksilölliset kulutusmenot		1,0	0,9	1,0	0,8	0,9	1,0
Yksilölliset kulutusmenot yhteensä		2,5	0,2	-0,3	0,2	0,4	1,1
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo		4,4	2,4	1,9	1,4	1,4	2,0
Yksityisen kulutuksen hinta		3,2	3,0	2,6	1,3	1,4	1,4
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitylo		1,2	-0,6	-0,6	0,0	0,0	0,6
		prosenttia					
Kulutuksen osuus bruttokansantuotteesta (käyppiin hintoihin)		77,3	79,2	80,1	80,2	79,5	79,1
Kotitalouksien säästämisaste		2,2	1,4	1,4	1,4	1,1	0,7
Kotitalouksien velkaantumisaste ¹⁾		114,1	117,2	118,2	118,9	119,2	119,0

¹⁾ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

1.3.3 Yksityiset investoinnit

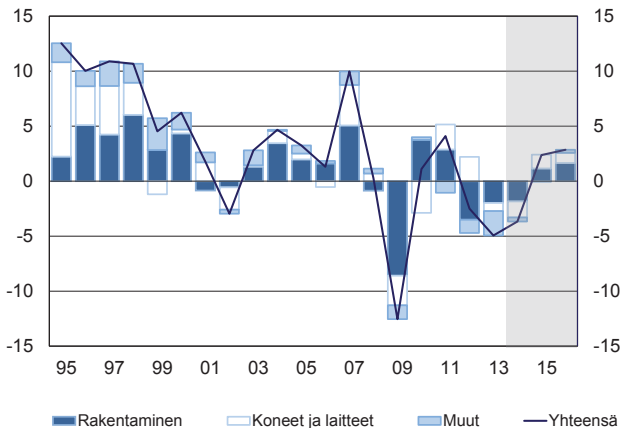
Yksityisten investointien kasvu käynnistyy vähitellen

Investointiaktiiviteetin arvioidaan olevan lievästi vaimeampaa koko ennusteperiodilla kesäkuun ennusteeseen verrattuna. Investointiennusteen heikentämiseen on vaikuttanut sekä uusin suhdannetieto että kansantalouden tilinpidon uudistus ja lukujen päivitys heinäkuussa 2014. Uudistus vaikutti huoltotaseen eristä eniten investointeihin. Kansantalouden kokonaisinvestoinnit olivat uuden tilinpidon mukaan v. 2013 yhteensä 42,6 mrd. euroa eli vajaat 6 mrd. euroa suuremmat kuin vanhassa tilinpidossa. Nykyisin tutkimus- ja kehitysmenot kirjataan investoinneiksi, vaikka ne ilmenevät usein henkilöstön palkkakuluina. Myös rakennusinvestoinnit kasvoivat, kun korjausrakentaminen on aiempaa kattavammin mukana. Investointiaseet nousivat tilinpidon uudistusten takia noin puoleltoista prosenttiyksiköllä. Yksityisten investointien suhde BKT:hen on tänä vuonna 16,2 % eli lähes prosenttiyksikön viime vuotta alempi ja matalin tilinpidon historiassa. Ensi vuodesta lähtien investointiasteen ennakoidaan kääntyvän uudelleen nousuun.

Suhdannetilanteen heikentymisestä huolimatta yksityiset investoinnit kääntyvät ennusteessa kasvuun kuluvan vuoden lopulla, mutta vuositasolla ne jäävät vielä merkittävästi (noin 4 %) edellisvuotta pienemmiksi. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä yksityiset investoinnit supistuivat edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä noin seitsemän prosenttia. Yksityisten investointien supistuminen hidastaa BKT:n kasvua tänä vuonna vajaan prosenttiyksikön. Vuosina 2015 ja 2016 investoinnit vaikuttavat talouskasvua lisäävästi yhteensä lähes prosenttiyksiköllä.

Investoinnit

määrän muutos ja kasvuvaikutukset, prosenttia

Lähde: Tilastokeskus, VM

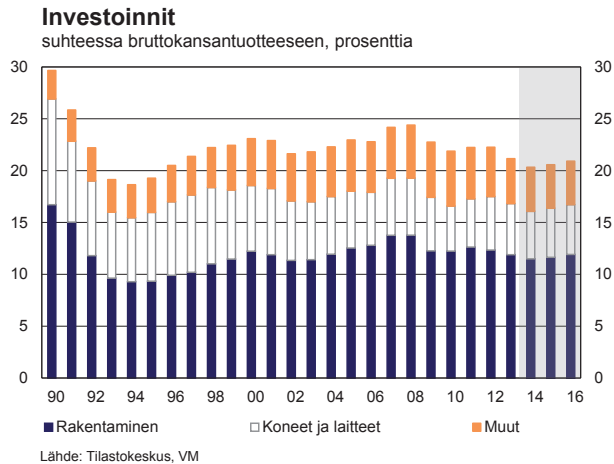

Asuntoinvestoinneissa pohjakosketus, mutta korjaaminen lisääntyy

Asuntojen uudisinvestoinnit supistuvat tänä vuonna arviolta noin 15 %. Rakentamisen luottamusindikaattorit ovat sahanneet jo pitkään ja viimeisin tieto heinäkuulta oli taas lievästi alaspäin. Asuntojen aloitustahtia hidastaa kuluttajien varovaisuus, mikä on näkynyt sekä asuntojen myyntiaikojen pitenemisenä että asuntohintojen pienenä laskuna erityisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Pääkaupunkiseudulla hinnat ovat jo pienoisessa nousussa asuntorahastojen ostaessa runsaasti uusia asuntoja. Aloitustahdin hidastumiseen vaikuttaa myös myymättömien asuntojen kasvanut määrä, joka myös Elinkeinoelämän keskusliiton heinäkuussa julkaiseman suhdannebarometrin mukaan kasvoi jo vähän tavanomaista korkeammaksi. Asuntoaloitusten pohja saavutetaan tänä vuonna ja asuntoaloitusarvioita on tarkistettu hieman alaspäin vajaan 25 000 asuntoon. Tätä voidaan verrata 25 vuoden keskiarvoon, mikä on ollut noin 30 000 asuntoaloitusta vuodessa.

Kyselyjen perusteella epävarmuus olisi leviämässä myös korjaamisen puolelle. Kotitalouksista vain 18 % ilmoitti käyttävänsä rahaa asuntonsa peruskorjaamiseen vuoden kuluessa. Ennusteessa odotetaan korjaamisen kehittyvän kuitenkin edelleen vakaasti, sillä valtion suuret tukipanokset asuntojen peruskorjaukseen ovat jaossa vielä tänä vuonna. Korjaamiseen käytetyt työtunnit ovatkin kasvaneet uudistuotannon kustannuksella.

Vuonna 2015 asuntorakentamisen lasku päättyy ja asuntoinvestoinnit nousevat arviolta 2-3 prosentin vuosivauhtia. Vuosi 2016 on jo hieman nopeamman kasvun aikaa, kun myös pientalorakentaminen pääsee vauhtiin.

Muissa talonrakennuksissa yksityiset investoinnit vaisuja

Muiden uusien rakennusinvestointien kuin asuntojen aloitusvauhti oli hyvä alkuvuonna ja nousua oli ensimmäisellä neljänneksellä 8 % viime vuodesta. Kehitykseen vaikuttavat suhdanteista riippumattomat mm. koulu- ja sairaalahankkeet sekä asemarakentamiset. Näistä suuri osa on julkista rakentamista ja yksityisen rakentamisen osuus supistuu. Vuosina 2015-2016 talonrakennusinvestointien kasvu vähitellen vauhdittuu laaja-alaisemmin, kun viennin vahvistumisen kautta yksityiset tuotannolliset investoinnit vilkastuvat. Tästä on esimerkkinä metsäteollisuuden julkistamat ja suunnitellut investointihankkeet. Silti ennusteen viimeisenä vuonna muiden talonrakennusinvestointien kokonaistaso alittaa vielä lievästi vuoden 2012 tason.

Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet: palautuminen alkaa ensi vuonna

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit sekä asejärjestelmäinvestoinnit, jotka nykyisin kirjataan mukaan tilinpitoon, laskivat selvästi ensimmäisellä neljänneksellä, mutta Elinkeinoelämän keskusliiton kesäkuussa julkaisema investointitiedustelu lupasi 2,7 % arvonnousua kiinteisiin investointeihin koko vuodelle. Tämän takia kone- ja laiteinvestointien odotetaan kääntyvän loppuvuotta kohden selvään nousuun. Tätä tukee myös se, että ensimmäisen vuosipuoliskon aikana työkoneiden ja tuotannollisen kuljetuskaluston ensirekisteröinnit ovat kasvaneet osin jopa kaksinumeroista vauhtia. Myös ennusteperiodin jatkovuosina kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit ovat selvässä kasvussa.

Lähde: Tilastokeskus

Maarakennusinvestointien suhdannenäkymät aiempaa valoisimmat

Maa- ja vesirakentamisen ja maanparannusten investointinäkymät ovat aiempaa kirkkaammat mm. valtion elvytystoimien vuoksi. Myös uusimmat tiedot maa- ja vesirakentamisen liikevaihdosta ja myynnin määrän kehitymisestä olivat alkuvuonna myönteisiä. Valtion talousarvioesityksessä joitain väyläinvestointeja on ehdotettu aikaistettavan. Myös yksityiset maa- ja vesirakennushankkeet kasvavat vähitellen, kun sekä asuntotuotanto että toimitilarakentaminen kasvavat v. 2016.

T&k: kovaa laskua viime vuosina, vuodesta 2015 lähtien lievästi ylöspäin

Tutkimus- ja kehittämismenot kasvoivat nopeasti 1990-luvun puolivälistä vuoteen 2008 asti, jolloin menot olivat reaaliarvoltaan yli 2,5-kertaiset vuoteen 1995 verrattuna. Vuonna 2009 kasvu pysähtyi ja menot kääntyivät runsaan seitsemän prosentin laskuun vuonna 2012.

Suhteellisesti eniten innovoivat suuret ja kansainvälisesti toimivat yritykset. Tilastokeskuksen kyselyn mukaan kotimaisilla markkinoilla toimivista yrityksistä kolmannes ilmoitti tuotteisiin tai prosesseihin liittyneestä innovaatiotoiminnasta, kun kansainvälisillä markkinoilla toimivista innovaatiotoimintaa ilmoittaneiden osuus oli 60 %.

Myös valtion t&k-rahoituksen määrä vähenee tänä vuonna. Yhteiskuntapoliittisen tavoitteen mukaan suurin satsaus kohdistuu yleiseen tieteen edistämiseen. Teollisen tuotannon ja teknologian edistämistä rahoitetaan vajaalla 20 prosentin osuudella.

T&k-menojen arvioidaan supistuvan edelleen tänä vuonna ja vähenemisen myötä myös tutkimusmenojen BKT-osuus pienenee hieman 4,2 prosenttiin. Ensi ja seuraavana vuonna tutkimusmenojen odotetaan kääntyvän uudelleen lievään nousuun.

Taulukko 8. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2013 osuus, %	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**
		määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	46,7	6,4	-6,3	-4,8	-3,6	2,4	3,3
Asuinrakennukset	28,9	5,3	-4,1	-2,2	-6,3	3,0	3,7
Muut talorakennukset	17,8	7,9	-9,4	-8,9	0,7	1,6	2,7
Maa- ja vesirakennukset	9,6	-1,0	-5,8	3,1	-1,5	0,1	1,0
Koneet ja laitteet	23,3	11,5	10,6	-3,2	-6,3	5,6	4,0
T & K-investoinnit*	20,5	-4,3	-5,4	-10,4	-1,8	-0,2	1,4
Yhteensä	100,0	4,1	-2,5	-4,9	-3,7	2,4	2,9
Yksityiset	80,5	3,8	-3,3	-6,8	-4,6	2,9	3,5
Julkiset	19,5	5,4	1,6	3,7	0,0	0,1	0,4
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		22,2	22,3	21,2	20,3	20,6	20,9
Yksityiset		18,4	18,3	17,0	16,2	16,5	16,9
Julkiset		3,8	4,0	4,1	4,1	4,1	4,0

* Sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

1.3.4 Julkiset investoinnit

Julkisista investoinneista vajaan puolet on valtion ja runsas puolet kuntien investointeja. Tilinpitouudistus merkitsi sitä, että valtion tilastoidut investoinnit yli kaksinkertaistuivat aiempaan verrattuna kun tutkimus- ja kehittämismenot kirjataan nyt investoinneiksi eikä enää juokseviksi menoiksi. Samoin asejärjestelmien hankinnat kirjataan nyt investointimenoiksi, kun ne olivat aikaisemmin kulutusmenoja.

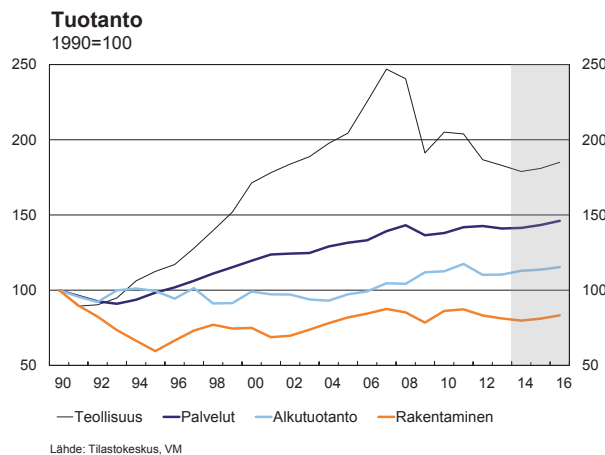
Lähi vuosina julkisten investointien arvioidaan lisääntyvän jonkin verran liikenneväylähankkeiden ja rakennusten peruskorjausten vuoksi. Suurin yksittäinen uusi hanke keskipitkällä aikavälillä on Länsimetron jatke, jonka kustannusarvio on n. 800 milj. euroa. Tutkimus- ja kehittämispälosten arvioidaan säilyvän suunnilleen ennallaan.

1.4 Kotimainen tuotanto

1.4.1 BKT

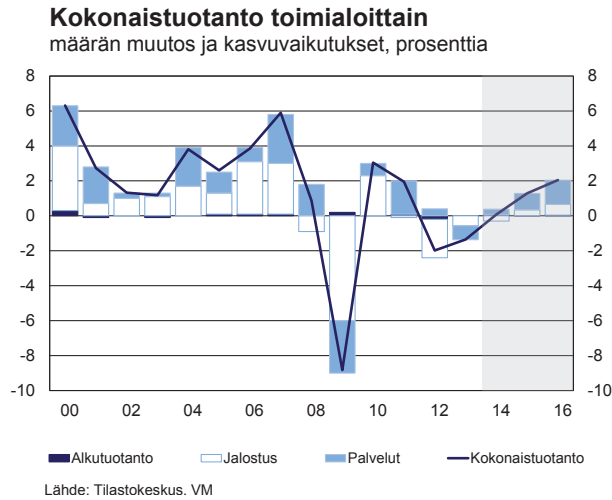
Taloukasvu tulee olemaan vaimeaa

Suomen talous häilyy taantuman rajoilla. Markkinahintainen BKT on supistunut kahden peräkkäisen vuosineljänneksen ajan (taantuman tekninen määritelmä). Sen sijaan toimialoittain yhteenlaskettu arvonlisäys on supistunut vain yhden vuosineljänneksen. Arvonlisäys ei toisaalta ole lisääntynytäkään kahteen perättäiseen vuosineljännekseen. Heikon kehityksen taustalla on erityisesti palvelutuotannon jo kaksi vuotta kestänyt lasku, joka on ollut laaja-alaista, sillä niin yksityinen kuin julkinen palvelutuotanto on ollut heikkoa. Jalostustoiminnoissaan kehitys ei ole ollut merkittävästi parempaa, sillä niin teollisuus- kuin rakennustuotanto ovat lisääntyneet vain yksittäisinä vuosineljänneksinä viimeisen kahden vuoden aikana. Alkutuotanto on muihin päätoimialoihin verrattuna kehittynyt myönteisemmin, sillä sen tuotannon taso on kahden vuoden takaista tasoaan korkeampi toisin kuin muiden päätoimialojen. Tammi-maaliskuussa kokonaistuotanto jäi viime vuoden lopun tasolle, kun alkutuotanto lisääntyi vahvasti, palvelutuotanto jäi ennalleen ja jalostus supistui runsaasti.

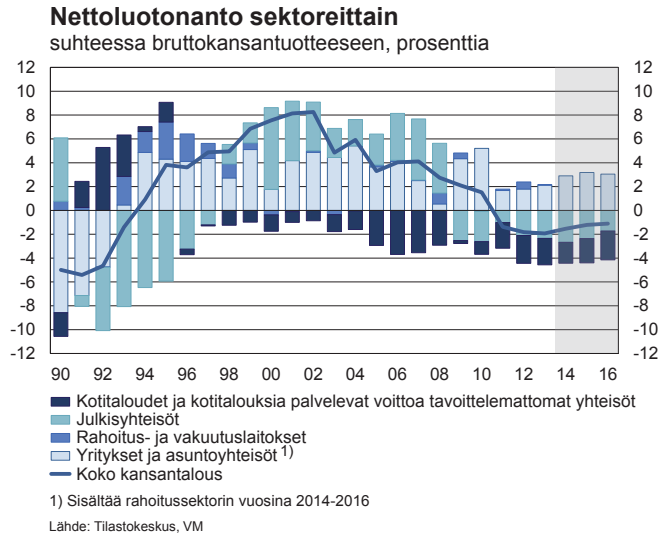

Keväältä on hieman talvea positiivisempia merkkejä. Ennakoivat indikaattorit viittaavat tuotannon kääntyneen vaimeaan kasvuun, kun arvonlisäys yhteensä lisääntyi niukasti toisella vuosineljänneksellä. Päätoimialojen suhdannenäkymät ovat kevään jälkeen kuitenkin uudestaan heikentyneet. Kysynnän puute vaivaa yrityksiä yleisesti niin teollisuuden, rakentamisen kuin palveluidenkin toimialoilla. Toisaalta suurella osalla suhdannekyselyyn vastanneista yrityksistä ei ole erityisiä kasvun esteitä, etenkin teollisuudessa ja palvelualoilla. Kysynnän vähäisyys on johtanut uusien tilausten supistumiseen ja yritysten on sopeutettava varastoja uuteen alhaisempaan kysyntään, joten tilauskannat riittävät aiempaa vähemmän

aikaa turvaamaan tuotannon jatkumisen. Työvoiman kohtaanto-ongelmien lisääntyminen näkyy varsinkin rakennustoiminnassa ammattityövoiman puutteen lisääntymisenä. Edellä mainittujen suhdanneluontoisten kasvun esteiden lisäksi Suomen taloutta vaivaavat rakennemuutoksesta johtuva kapasiteetin vähentyminen, varsinkin teollisuudessa, erityisesti metsä- ja elektroniikkateollisuudessa.

Kuluvan vuoden heikko ensimmäinen puolisko painaa koko vuoden kehityksessä ja toipuminen tulee olemaan hidasta. Tuotanto-odotusten koheneminen on epäyhtenäistä ja vaikeaa, mutta vähitellen voimistuva kansainvälinen kysyntä lisää vientiin suuntautuvaa teollista tuotantoa ja sitä avustavaa palvelutuotantoa. Koko tämän vuoden arvonlisäyksen kasvuksi arvioidaan heikon alkuvuoden seurauksena vain 0,1 %. Ensi vuonna kasvupohja laajenee useampien toimialojen lisätessä tuotantoa ja kokonaistuotanto lisääntyy runsaan prosentin. Vuonna 2016 kasvu on laaja-alaista ja saavuttaa kahden prosentin vauhdin, vaikka tuotannontaso jää vielä 4 % vuoden 2008 huipputasoa pienemmäksi. Runsaan kahden vuoden ennustejaksolla yritysten kysyntää palveleva tuotanto lisääntyy kuluttajia palvelevaa tuotantoa nopeammin sillä kotitalouksien ostovoiman vaikea kehitys hidastaa kuluttajakysynnän kasvua.

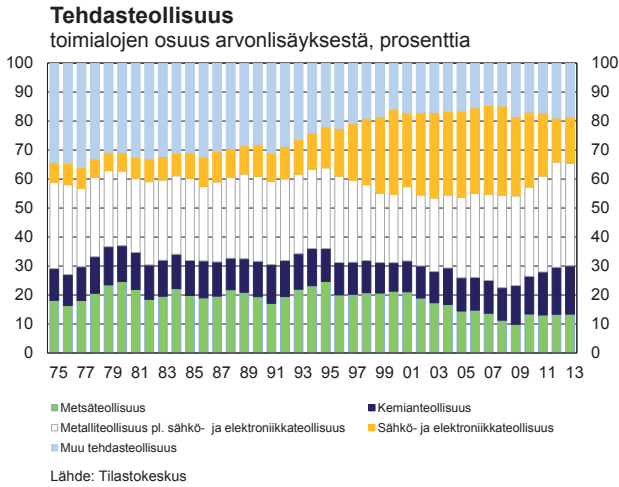

Ennusteajaksolla tulevan kehityksen riskit ovat sekä heikomman että vahvemman kehityksen suuntaan. Yhtäältä Ukrainan kriisi voi pitkittyessään heikentää vientikysyntää arvioidua enemmän jolloin varsinkin vientiteollisuuden tuotanto jäisi ennakoitua heikommaksi. Toisaalta mikäli kriisin kesto jäisi lyhyeksi, vientikysyntä voisi muodostua ennustetta vahvemmaksi ja myös tuotanto lisääntyisi ennustettua nopeammin.

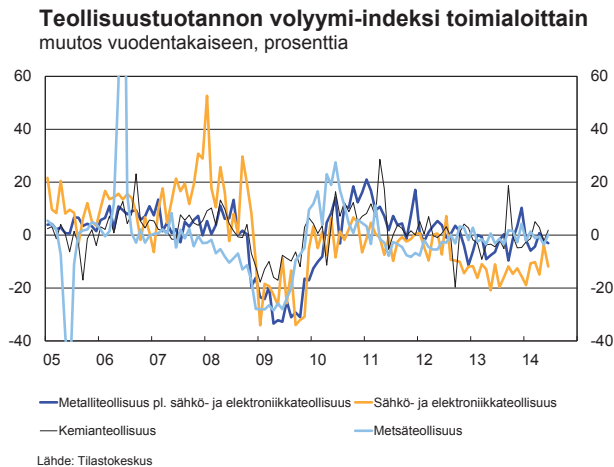
1.4.2 Jalostus

Teollisuustuotanto haasteiden edessä

Teollisuuden osuus kokonaistuotannosta on historiallisen alhainen, viidennes. Teollisuuden tuotanto supistui viime vuonna 2 % ja laskua kertyi kolmantena peräkkäisenä vuotena. Kuluva vuosi alkoi yhtä huonosti kuin edellinen loppui, sillä tuotanto supistui tammi-maaliskuussa jyrkästi ja teollisuustuotannon taso on runsaan prosentin vuoden 2013 alkua matalammalla. Tuotannon lasku oli laaja-alaista sillä kaikkien päätoimialojen tuotanto jäi viime vuoden loppua pienemmäksi. Erityisen heikoksi muodostui elektroniikka- ja sähköteollisuuden, kemianteollisuuden sekä energiahuollon tuotanto. Keväällä tuotannon kehitys oli edelleen vaikeaa, vaikka laskuvauhti hidastuikin.

Teollisuuden tuotantonäkymät ovat vaihtelevia. Vientikysyntä on aiempaa heikompaa, kilpailukyky on monella toimialalla heikkoa ja kilpailu markkinoista on pitkään jatkuneesta matalasuhdanteesta johtuen kovaa. Lyhyellä aikavälillä yritysten suhdannenäkymät eivät ole kohentuneet keväästä ja tuotannon odotetaan lisääntyvän vain hiukan. Suhdannenäkymät ovat myönteisimmät teknologiasektorissa, jossa tilaukset lisääntyivät alkuvuonna. Muilla toimialoilla lähiajan näkymät ovat vaisut ja Venäjän vastapakotteiden johdosta erityisesti elintarviketeollisuudessa suorastaan huonot, joten kokonaisuudessaan teollisuustuotanto tulee supistumaan tänä vuonna noin kaksi prosenttia.

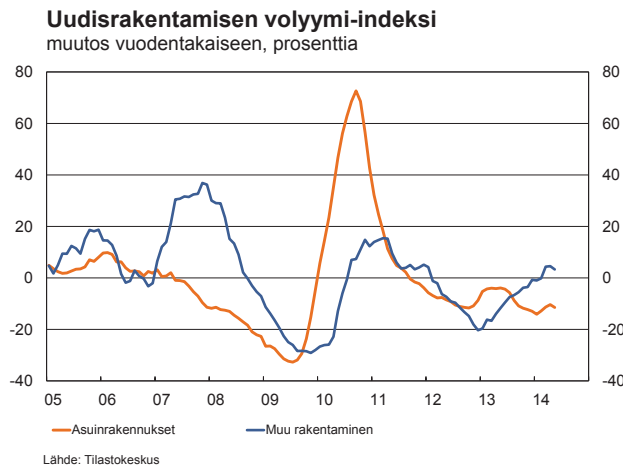

Näköpiirissä olevasta käänteestä huolimatta kasvuvauhti uhkaa jäädä historiaan nähdessä vaatimattomaksi, sillä aiemmin merkittävät päätoimialat metsä- ja elektroniikkateollisuus ovat sopeuttaneet tuotantokapasiteettiaan Suomessa alaspäin. Lisäksi kansainvälisen kysynnän kasvuvauhdin ja Suomen teollisuuden osuuden siitä odotetaan jäävän aiempaa vähäisemmäksi, joten teollisuustuotanto lisääntyy ensi vuonna noin prosenttia ja seuraavanakin vuonna vain päälle kaksi prosenttia. Ennusteen toteutuessa teollisuustuotannon taso jäisi vielä neljänneksen finanssikriisiä edeltänyttä tasoaan matalammaksi. Teollisuudessa tehdyt työtunnit puolestaan jäisivät kuudenneksen vuoden 2008 tasoa matalammaksi. Työn tuottavuus heikentyisi siis vuosina 2009-2016 selvästi, mikä on varsinkin teollisuudessa erittäin poikkeuksellista pitkällä aikavälillä. Suurelta osin tämä selittyy elektroniikkateollisuuden osuuden alenemisella.

Rakennustuotannon perusta lujittuu hitaasti

Rakentamisen arvonlisäys supistui 2,3 % viime vuonna, jo toista vuotta peräkkäin. Tuotannon lasku jatkui tammi-maaliskuussa, mutta keväältä ennakkotiedot antavat olettaa parempaa. Uudisrakentamisen volyyymi-indeksiin ja rakentamisen myynnin määräindikaattorin perusteella rakennustuotanto lisääntyi maalisi- ja huhtikuussa, tosin ilmeisen niukka-alaisesti, lähinnä julkisen palvelurakentamisen voimin.

Rakentamisen tuotantonäkymät ovat vaikeat. Kevään kasvu on tapahtunut vain harvoissa uudiskohteissa ja myönnetyt rakennusluvut kääntyivät uudelleen laskuun kevään aikana. Lisäksi suhdannetiedustelun mukaan rakentamisen suhdannenäkymät kääntyivät laskuun ja tuotanto-odotukset heikkenivät kesällä. Kasvun esteistä kysynnän puute väheni, mutta ammattitaitoisen työvoiman puute lisääntyi, joten työvoiman kohtaanto-ongelmat näyttävät lisääntyneet rakennusalalla. Heikon alkuvuoden ja uudelleen vaimenevan loppuvuoden seurauksena rakentamisen arvonlisäys supistuu tänä vuonna vajaaksi prosenttia. Tuotanto laskee kolmantena perättäisenä vuotena.

Mikäli kapasiteetin käyttöasteet ja investoinnit elpyvät odotetusti ensi vuodesta alkaen, rakentamisen arvonlisäys pääsee vaimealle kasvu-uralle, ja tuotanto lisääntyy runsaat 1½ %. Vakaampaan kasvuun rakentamisen odotetaan pääsevän vasta v. 2016, jolloin arvonlisäyksen ennakoidaan lisääntyvän runsaat 2½ %. Tuotannon taso olisi tällöin edelleen 5 % finanssikriisiä edeltänyttä tasoa alempi. Korjausrakentaminen ylläpitää rakennusalan liikevaihtoa koko ennustejaksolla.

1.4.3 Palvelut

Tuotantorakenne jatkoi palveluvaltaistumistaan

Palvelujen osuus koko talouden arvonlisäyksestä jatkoi viime vuonna nousuaan ja osuus on kohonnut jo päälle 70 prosenttiin eli lähelle euroalueen keskimääräistä 73 prosenttia. Osuuden kasvusta huolimatta palvelutuotanto väheni 1,1 % viime vuonna. Tuotanto laski yksityisillä palvelutoimialoilla, mutta lisääntyi julkisessa palvelutuotannossa. Koko palvelutuotannon lasku ja samalla julkisen palvelutuotannon kasvu ovat hyvin poikkeuksellisia palvelutuotannon historiassa. Edellisen kerran julkinen palvelutuotanto on lisääntynyt v. 2005. Tämän vuoden tammi-maaliskuussa palvelutuotanto ei enää supistunut, muttei toisaalta vielä lisääntynytäkään.

Palveluiden kehitys riippuu jatkossakin jalostustoiminnan ja kulutuskysynnän kehityksestä. Suurin osa palvelutuotannosta käytetään yritystoiminnassa, joten sen täytyy elpyä ennen kuin palvelutuotannon kasvuedellytykset pysyvästi kohentuvat. Suhdannetiedustelujen mukaan palveluiden suhdannenäkymät ja tuotanto-odotukset heikkenivät kesällä, joten nopeaa toipumista ei ole vielä odotettavissa. Heikoimmat suhdannenäkymät ovat kuluttajia ja teollisuutta palvelevalla kaupan alalla sekä yrityksiä palvelevalla liikenteen toimialalla. Myös majoitus- ja ravintola-alalla kysyntä on entistä niukempaa. Toisaalta tieto- ja viestintätoimialan liikevaihto on selvässä kasvussa ja myyntiodotukset edelleen nousussa.

Yksityistä kulutusta palvelevien toimialojen tuotannonäkymät ovat erityisen vaatimattomat, sillä ostovoima jää heikoksi tänä ja ensi vuonna. Palvelutuotannon kasvu jää jalostustoiminnan taantumana vuoksi vaimeaksi, joten tänä vuonna koko palvelutuotanto lisääntyy vain ½ %. Ensi vuonna yritystoiminnan vilkastuminen vauhdittaa palvelutuotannon kasvun runsaaseen prosenttiin ja seuraavana vuonna kahteen prosenttiin. Tuotannon taso ylittää v. 2016 finanssikriisiä edeltäneen tasonsa toisin kuin muilla päätoimialoilla.

Taulukko 9. Tuotanto toimialoittain

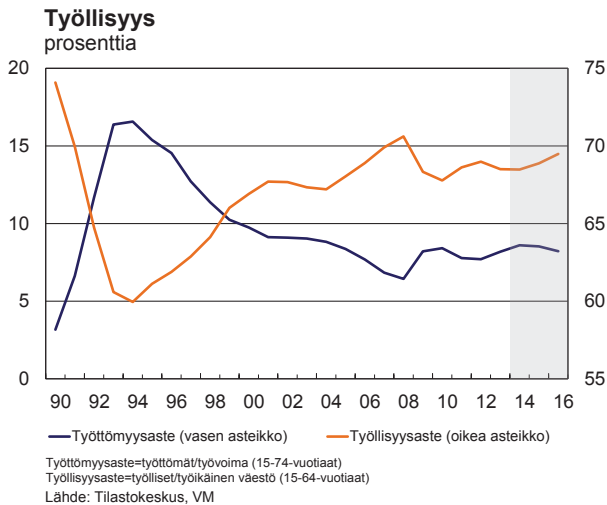
	2013* osuus, % ¹⁾	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**	Keski- määrin 2013/ 2003
Teollisuus	20,4	-0,6	-8,4	-2,0	-2,2	1,1	2,3	-0,3
Tehdasteollisuus	16,6	-0,1	-11,6	-1,9	-1,8	1,2	2,4	-0,7
Rakentaminen	6,5	1,2	-4,7	-2,3	-1,8	1,7	2,7	1,0
Maa- ja metsätalous	2,7	4,4	-6,2	0,2	2,2	0,7	1,4	1,6
Teollisuus ja rakentaminen	26,9	-0,2	-7,6	-2,1	-2,5	1,3	2,4	0,0
Palvelut	70,5	2,8	0,5	-1,1	0,5	1,3	2,0	1,2
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	2,0	-2,0	-1,4	0,1	1,3	2,0	0,9
Bruttokansantuote markkinahintaan		2,6	-1,5	-1,2	0,0	1,2	1,4	1,1
Kansantalouden työn tuottavuus		1,0	-2,1	0,6	0,6	0,7	1,2	0,7

¹⁾ Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan.

1.5 Työvoima

Työllisyystilanteen heikkeneminen jatkuu

Työllisyystilanne heikkenee edelleen kuluvana vuonna. Työllisten määrä jää koko vuonna 0,4 % viime vuotta alemmalle tasolle. Jos ennusteen mukainen kehitys toteutuu, niin työllisten määrän vuosikeskiarvo jää tänä vuonna alimmilleen sitten vuoden 2006. Työllisyyden heikkeneminen on kuitenkin viime vuoden lopun jälkeen tasaisesti hidastunut ja työllisten määrän ennustetaankin alkavan ensi vuonna hieman kasvaa. Talouskasvun käynnistyminen on kuitenkin ollut odotettua hitaampaa ja jää vaimeaksi koko ennuste-ajanjaksolla. Kasvun vaimeus yhdessä talouden rakenteellisten ongelmien kanssa heikentää työllisyyden paranemisenäkymiä lähivuosina.

Työttömyys työvoimatutkimuksen (TK) mukaan on kasvanut jo kahden vuoden ajan ja sen arvioidaan jatkavan kasvuaan kuluvana vuonna. Ennuste vuoden 2014 työttömyysasteelle on 8,6 %. Työnvälitystilaston (TEM) TE-toimistoihin rekisteröityneitä työttömiä työnhakijoita mittaava työttömyys on viime vuosina kasvanut huomattavasti nopeammin kuin tilastokeskuksen otospohjaisen työvoimatutkimuksen työttömyys ja ero onkin kasvanut historiallisen suureksi suhteessa työttömyyden tasoon. Tähän ovat vaikuttaneet sekä rakenteelliset että suhdanneluontoiset tekijät. Vaikka edellä mainittujen tilastointimenetelmien mittaamaa työttömien määrää ei määritelmä- ja menetelmäeroista johtuen voi suoraan verrata toisiinsa, niin niiden välisen eron kasvu viittaa siihen, että Suomessa työttömyysturvaa saavista työttömistä yhä harvempi hakee aktiivisesti töitä.

Työttömyystilastojen välinen ero ei enää viime kuukausina ole kasvanut yhtä ripeästi ja eron ennakoidaan alkavan supistua ennustejaksolla, kun yhä useammat TE-toimistoihin rekisteröityneistä työttömistä työnhakijoista alkavat etsiä aktiivisesti töitä suhdannetilanteen

teen parantuessa. Tämä tarkoittaa todennäköisesti sitä, että virallinen työttömyys (TK) pysyy pitkään korkeana, vaikka rekisteröityjen työttömien määrä alkaisi kasvun käynnistettyä laskea.

Vaikka työllisyyden heikkenemisen pahin vaihe näyttää olevan ohi, merkit tilanteen paranemisesta ovat vielä hauraita. Työllisyysodotukset ovat edelleen negatiivisia ja avoimien työpaikkojen lisääntyminen on kovin vähäistä. Siinä missä suhdannetilanne on varovaisesti paranemassa, niin rakenteelliset ongelmat ovat yhä ilmeisempiä. Avoimien työpaikkojen avoinna olon kesto on pidentynyt ja pitkäaikaistyöttömyys kasvanut. Talouden rakennemuutoksen seurauksena havaitaan selviä yhteensopivuusongelmia työttömien työnhakijoiden ja avoimien työpaikkojen välillä niin alueellisesti kuin ammatillisestikin.

Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmien ja työmarkkinoilta syrjäytymisriskin lisäksi työllisyyden parantaminen on jatkossa yhä haastavampaa väestön ikääntymisestä johtuvan työvoiman supistumisen vuoksi. Kaiken kaikkiaan työllisyyskehityksen arvioidaan olevan lähivuosina hyvin vaisua.

Työllisyystilanne alkaa ennusteen mukaan parantua vasta vuonna 2015. Työllisten määrän kasvu jää kuitenkin edellä mainituista syistä vaatimattomaksi, 0,3 prosenttiin. Työllisyyden paraneminen on vielä vuonna 2016 hidasta huolimatta laaja-alaisemmasta tuotannon kasvusta. Työllisten määrä kasvaa tuolloin 0,6 prosenttia. Samat syyt, jotka hidastavat työllisyyden parantumista lähivuosina, vaikuttavat myös siihen, että työttömyyden aleneminen on lähivuosina hidasta. Työttömyysaste pysyy koko ennusteajanjakson ajan yli 8 prosentissa.

Taulukko 10. Työvoimatase

	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö 15-74-vuotiaat	4 059	4 075	4 087	4 095	4 109	4 107
muutos	15	16	12	8	14	-1
Työikäinen väestö 15-64-vuotiaat	3 539	3 524	3 508	3 493	3 480	3 470
muutos	-16	-15	-16	-15	-13	-10
Työlliset (15-74-vuotiaat)	2 474	2 483	2 457	2 447	2 454	2 468
siitä 15-64-vuotiaat	2 428	2 431	2 403	2 394	2 399	2 413
Työttömät (15-74-vuotiaat)	209	207	219	231	229	221
	prosenttia					
Työllisyysaste (15-64-vuotiaat)	68,6	69,0	68,5	68,5	68,9	69,5
Työttömyysaste (15-74-vuotiaat)	7,8	7,7	8,2	8,6	8,5	8,2
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	16,8	17,4	18,0	17,3	17,4	17,4

Demografiset trendit muokkaavat osaltaan työllisyystilannetta näinä vuosina ja siksi oikean kuvan saamiseksi työllisyyttä on hyvä tarkastella suhteessa väestöön eli työllisyysasteen ja työmarkkinoille osallistumisasteen kautta. Ikäryhmittäin tarkasteltuna työllisyysasteen kehitys on viime vuosina ollut heikointa työuran keskivaiheilla olevilla henkilöillä (25-54 –vuotiailla). Esimerkiksi viimeisen kolmen vuoden aikana (kesäkuu 2011 – kesäkuu 2014) tämän ikäryhmän työllisyysaste on laskenut yhteensä 1,6 prosenttiyksikköä, kun kaikkien muiden ikäryhmien työllisyysasteet ovat samalla ajanjaksolla nousseet. Tämä on huolestuttava kehityspiirre siksi, että noin 70 % kaikista työllisistä kuuluu tähän ryhmään ja näin ollen työllisyysasteen nostaminen juuri tässä ryhmässä parantaisi eniten mahdollisuuksia vastata hyvinvointiyhteiskunnan rahoittamiseen liittyviin haasteisiin. Lisäksi tämän ikäryhmän heikko työllisyyskehitys painottuu sen nuorimpaan päähän, mikä herättää huolen taantumana aikana työttömäksi tai työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneiden nuorten aikuisten pysyvistä syrjäytymisestä työmarkkinoilta.

Osallistumisasteen kautta tarkasteltuna kehitys näyttää samankaltaiselta. Työvoiman osuus väestöstä on viimeisen kolmen vuoden aikana supistunut ainoastaan 25-54 –vuotiailla, kun muiden ikäryhmien osallistumisaste on noussut. Kehityksessä ei myöskään ole havaittavissa käännettä, sillä alkuvuonna 2014 heikoin työllisyysasteen ja osallistumisasteen kehitys on painottunut juuri tähän työuran keskivaiheilla olevien ryhmään.

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Kansantulo

Nimellinen nettokansantulo kasvoi viime vuonna 0,8 %, vain hieman vuotta 2012 nopeammin. Reaalisesti nettokansantulo supistui 1,6 %. Kolmen viime vuoden ajan nimellisen nettokansantulon myönteistä kehitystä on ylläpitänyt palkansaajakorvausten kasvu, kun omaisuus- ja yrittäjätulot ovat samaan aikaan supistuneet.

Kansantulon osatekijöistä palkansaajakorvaukset kasvoivat edellisestä vuodesta 0,6 %. Palkkasumman kasvu hidastui 0,5 prosenttiin ja palkansaajien hyväksi maksettujen sosiaaliturvamaksujen summa kasvoi prosentin. Palkkasumman kasvua hidasti selkeästi työllisyystilanteen heikkeneminen. Vuoden kolmella viimeisellä neljänneksellä palkkasumman kasvu vuoden takaiseen oli kuitenkin keskimäärin 0,7 %. Tämä johtui raamisopimukseen alkuvuonna 2012 kuuluneesta kertaerästä, jonka vuoksi palkkasumma ei vuodentakaiseen verrattuna kasvanut vuoden 2013 ensimmäisellä neljänneksellä.

Palkansaajakorvausten osuus kansantulosta kohosi viime ja edellisenä vuonna 62 prosenttiin verrattuna vuosien 2010 ja 2011 noin 60 prosentin ja 2000-luvun alkuvuosien noin 56–57 prosentin osuuteen. Viimeksi osuus on ollut näin korkealla 1990-luvun lamassa, jolloin se huipussaan v. 1991 oli jopa 74 %. Osuuden kasvu v. 2012 ja pysyminen samalla tasolla v. 2013 selittyy toisaalta taloussuhdanteeseen nähden kohtalaisen nopealla palkansaajakorvausten kasvulla ja toisaalta omaisuus- ja yrittäjätulojen alenemisella.

Taulukko 11. Käytettävissä oleva tulo

	2013	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**	Keskimäärin
	osuus, %	muutos, prosenttia						
Palkansaajakorvaukset	61,9	4,8	3,6	0,6	1,2	1,7	2,3	3,6
Palkat ja palkkiot	50,1	4,6	3,4	0,5	0,9	1,7	2,2	3,8
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	11,8	5,6	4,1	1,0	2,5	1,9	2,7	3,0
Omaisuus- ja yrittäjätulot	21,8	-1,0	-9,4	-1,2	-1,0	4,1	4,3	-0,3
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	16,3	13,3	3,8	4,5	2,8	3,0	3,2	3,4
Kansantulo	100,0	4,5	0,4	0,8	1,0	2,4	2,9	2,5
Käytettävissä oleva tulo		4,6	0,5	0,3	2,7	2,4	2,9	2,5
Bruttokansantulo, mrd. euroa		197,7	200,1	201,9	204,6	209,9	216,1	

Yritysten voittoja kuvaava toimintaylijäämä Suomessa supistui v. 2012 liki 10 % heikon talouskehityksen seurauksena ja mutta ei enää heikentynyt viime vuonna yritysten parantaessa kannattavuuttaan kuluja karsimalla. Kun huomioidaan ulkomailta saadut ja ulkomaille maksetut omaisuustulot, omaisuus- ja yrittäjätulot alenivat yhteensä 1,2 %. Ulkomailta Suomeen maksetut omaisuustulot eivät viime vuonna juuri kasvaneet, kun taas Suomesta ulkomaille maksetut omaisuustulot kasvoivat yli kolme prosenttia. Nettona Suomesta ulkomaille ja ulkomailta Suomeen maksetut omaisuustulot päättyivät kuitenkin hyvin lähelle tasapainoa. Tuotannon ja tuonnin verot vähennettyinä tukipalkkioista kasvoivat 4,5 % heijastaen välillisen verotuksen kiristymistä viime vuonna.

Kuluvana vuonna palkkasumman kasvun ennustetaan nopeutuvan aavistuksen verran edellisestä vuodesta hidastuvasta palkkakehityksestä huolimatta, sillä työllisyys ei heikkene enää yhtä paljon kuin v. 2013. Sosiaaliturvamaksujen ennakoitaan kasvavan palkkasummaa nopeammin, sillä työnantajien maksuperusteita korotettiin kuluvan vuoden alussa ja sovitut työeläkemaksujen nostot kiristävät veroperusteita myös vuosina 2015 ja 2016. Palkkasumman kasvu kiihtyy vuosina 2015 ja 2016 yleisen taloustilanteen ja työllisyyden kohentuessa, mutta jää kuitenkin selvästi 2000-luvun keskimääräistä kasvua vaimeammaksi. Palkansaajakorvausten osuuden ennakoitaan laskevan vain hienoisesti ennustejaksun loppua kohden, joten funktionaalisessa tulonjaossa ei tapahdu suurta muutosta lähivuosina.

Kotimaassa toimivien yritysten toimintaylijäämän ennakoitaan alenevan vielä kuluvana vuonna, mutta kääntyvän selvään kasvuun vuosina 2015 ja 2016 vauhdittaen siten merkittävästi kansantulon kasvua. Toimintaylijäämän kasvun kiihtymistä tukee vilkastuva talouden aktiviteetti, jonka aikana yritykset pyrkivät parantamaan toimintansa kannattavuutta ja voittojaan. Toisaalta tuotannon ja tuonnin verot vähennettyinä tukipalkkioista jatkavat kasvuaan ennustejaksolla välillisen verotuksen kiristyessä vuosina 2014 ja 2015.

Taulukko 12. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**	Keskimäärin 2013/2003
	muutos, prosenttia						
Sopimuspalkkaindeksi	2,0	2,9	1,4	0,7	0,5	0,8	2,5
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,7	0,3	0,8	0,7	0,7	0,7	0,9
Ansiotasoindeksi	2,7	3,2	2,2	1,4	1,2	1,5	3,4
Reaalinen ansiotaso ¹⁾	-0,7	0,4	0,7	0,3	-0,3	-0,3	1,6
Keskiansiot ²⁾	3,3	3,3	2,0	1,4	1,1	1,4	3,4
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti ³⁾							
Koko kansantaloudessa	2,8	5,7	2,0	0,9	0,5	0,2	2,7

¹⁾ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

²⁾ Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³⁾ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymin perushintaan.

1.6.2 Palkat

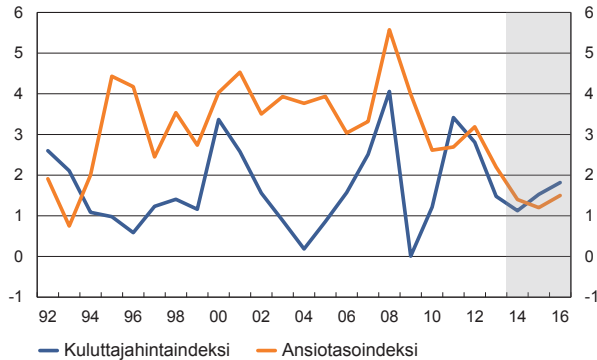
Nimelliset ansiot nousivat ansiotasoindeksillä mitattuna 2,2 % viime vuonna. Sopimuspalkkojen nousu oli 1,4 % ja muut tekijät nostivat ansiotasoindeksiä 0,8 %. Muiden tekijöiden osuus ansioiden noususta kasvoi, sillä vuosina 2009-2012 niiden osuus oli keskimäärin 0,5 %. Vuosina 2014 ja 2015 ansiotaso kehittyi työmarkkinaosapuolten viime vuoden syksyllä neuvotteleman työmarkkinaratkaisun mukaisesti. Kasvu- ja työllisyys sopimus nostaa sopimuspalkkoja ensimmäisenä vuonna keskimäärin 0,7 % ja toisena n. 0,5 %. Ansiokehitysnusteissa oletetaan muiden tekijöiden kuin sopimuspalkkojen kohottavan ansioita reilut puoli prosenttia molempina vuosina. Nimellisten ansioiden arvioidaan näin ollen kasvavan 1,4 % v. 2014 ja 1,2 % v. 2015 ansiotasoindeksillä mitattuna. Tämä ansiotason nousu on huomattavasti 2000-luvun keskimääräistä vauhtia hitaampaa, mikä on sopusoinnussa hitaan talouskasvun ja vaisun työllisyyskehityksen kanssa. Maltillisen ansioiden nousun oletetaan jatkuvan v. 2016 ja ansioiden kasvavan 1,5 %.

1.6.3 Kuluttajahinnat

Alkuvuonna edelleen vaimeana jatkunut taloudellinen aktiviteetti on heijastunut myös kuluttajahintojen kehitykseen. Hintapaineet kansainvälisiltä raaka-ainemarkkinoilta ovat jääneet vähäisiksi ja ruuan maailmanmarkkinahinnan lasku on viimein alkanut näkyä myös suomalaisten ostokoreissa. Kuluva vuoden hintaennustetta on tarkistettu hieman alaspäin, ja koko vuoden keskimääräiseksi inflaatioksi ennustetaan nyt 1,1 %. Ensi vuoden inflaation keskiarvoksi ennustetaan 1,5 % ja ennustejakson viimeisenä vuonna inflaation arvioidaan olevan 1,8 %.

Kuluttajahinta- ja ansiotasoindeksi
muutos edellisestä vuodesta, prosenttia

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kuluvan vuoden alussa kiristettiin jälleen useita välillisiä veroja ja ne ovat välittyneet hyödykkeiden hintoihin odotetusti. Tupakkaveron vaikutus tupakkatuotteiden hintoihin näkyi tosin vasta kesäkuusta lähtien, sillä ennen vuodenvaihdetta varastossa olleet tuotteet voitiin myydä vanhalla verolla. Välillisen verotuksen kiristyminen aiheuttaa lähes 0,5 prosenttiyksikön nousupaineen kuluvan vuoden inflaatioon.

Valtiontalouden rahoitusaseman kohentamiseksi ja kulutuksen ohjaamiseksi välillisen verotuksen kiristyminen jatkuu jälleen ensi vuonna energiahyödykkeiden, tupakkatuotteiden ja makeisten valmisteveroja korottamalla. Vuotta 2016 koskevista julkisen vallan toimenpiteistä on tiedossa tällä hetkellä ajoneuvoveron kiristäminen, jolla on lähes 0,5 prosenttiyksikön vaikutus kuluttajahintoihin. Ajoneuvoveron vaikutus kuluttajahintaindeksiin jakautuu kuitenkin tämänhetkisen tiedon mukaan veroteknisistä syistä puoliksi vuosille 2015 ja 2016. Yhteensä nämä veromuutokset aiheuttavat v. 2015 noin 0,5 ja v. 2016 noin 0,3 prosenttiyksikön nousupaineen kuluttajahintoihin.

Elintarvikkeiden hintakehitys hillinnyt inflaatiota

Kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla kuluttajahinnat kohosivat keskimäärin 1,1 % edellisen vuoden vastaavasta ajasta. Erityisesti tuore-elintarvikkeiden eli liha- ja kalatuotteiden sekä hedelmien ja vihannesten hinnat ovat laskeneet alkuvuoden aikana huomattavasti. Toukokuussa tuore-elintarvikkeet olivat keskimäärin yli viisi prosenttia edellisen vuoden toukokuuta edullisempia. Kesäkuussa tuore-elintarvikkeiden hintojen lasku pienentyi kuitenkin alle kolmeen prosenttiin. Jalostettujen elintarvikkeiden (ml. tupakka ja alkoholi) inflaatio on ollut vakaampaa, keskimäärin yli kaksi prosenttia kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Tämän vuoden satonäkymät ovat hyvät, joten ruuan maailmanmarkkinahinnan ennakoidaan pysyvän nykyisellä tasolla tai jopa jatkuvan hienoista laskuaan.

Valmisteverotuksen kiristyminen vuoden alussa vaikutti merkittävästi elintarvikkeiden hintoihin, sillä sokeripitoisiin virvoitusjuomiin, alkoholiin ja tupakkatuotteisiin kohdistuvat veromuutokset kiihdyttävät kuluvan vuoden keskimääräistä inflaatiota noin 0,4 prosenttiyksikköä. Vuodelle 2015 suunnitellun tupakkaveron kiristyksen arvioidaan nostavan kuluttajahintoja noin 0,1 prosenttiyksiköllä ja suunnitelluilla makeis- ja virvoitusjuomaverojen korotuksilla on liki 0,1 prosenttiyksikön vaikutus. Muutoin elintarvikkeiden hintakehityksen on arvioitu palautuvan lähelle tavanomaista kehitystään vuosina 2015 ja 2016.

Energian hintakehitys maltillista

Elintarvikkeiden ohella toinen usein merkittävästi hintakehitykseen vaikuttava tekijä ovat energiahyödykkeiden hinnan vaihtelut. Raaka-öljyn hinnan odotetaan olevan tänä vuonna keskimäärin viimevuotista alemmalla tasolla ja lisäksi sähkön tarjoushinnat laskevat alkuvuodesta huomattavasti. Kuluvan vuoden alussa liikenteen polttoaineiden ja sähkön verotus kiristyi, mikä aiheutti niiden hintoihin noin kahden prosentin nostopaineen. Kokonaisindeksiin energiaverojen korotusten arvioitu vaikutus on noin 0,1 prosenttiyksikköä.

Vuoden 2015 alussa voimaanastuvien energiahyödykkeisiin kohdistuvien verojen vaikutus kuluttajahintaindeksiin on noin 0,15 prosenttiyksikköä. Merkittävin vaikutus on kotitalouksien sähköveron kiristyksellä. Lisäksi liikenteen polttoaineiden ja lämmitysöljyn verotus kiristyvät.

Raaka-öljyn euromääräisen maailmanmarkkinahinnan ennustetaan jatkavan maltillista laskuaan ja sähkön tarjoushintojen oletetaan olevan vain hienoisessa nousussa ennustejaksolla. Kokonaisuutena energian hintojen maltillisen kehityksen odotetaan vaimentavan kuluttajahintaindeksin nousua merkittävästi kahden seuraavan vuoden kuluessa.

Palveluiden inflaatio lievästi hidastumassa

Kuluttajahinnoista vakaimmin ovat lähihistoriassa kehittyneet tavaroiden ja palveluiden hinnat. Tavaroiden hinnat ovat kokonaisuutena polkeneet pitkään paikallaan viihdeelektroniikan halpenemisen myötä. Tavaroiden hintakehityksen vaikutus kokonaisinflaatioon on jäänyt siten hyvin pieneksi, eikä tähän uskota olevan tulossa merkittävää muutosta ennusteperiodilla. Palveluiden hinnat sen sijaan ovat nousseet keskimäärin 2,6 prosentin vuosivauhtia viimeisen kymmenen vuoden aikana, ja niiden kontribuutio inflaatioon on ollut noin prosenttiyksikön suuruinen.

Palveluissa työvoimakustannusten merkitys on suuri, joten palveluhyödykkeiden hinnankorotuspaineiden odotetaan olevan ennustejaksolla aiempaa pienempiä maltillisen palkkakehityksen myötä. Palveluiden viimeaikaisessa hintakehityksessä ei kuitenkaan ole ollut vielä havaittavissa hidastumisen merkkejä, sillä esimerkiksi vuokrat ovat jatkaneet tasaista nousuaan, terveyspalveluissa on ollut merkittäviä hinnankorotuksia ja matkaviestinpalveluiden hinnat ovat kääntyneet aiemman kireän kilpailutilanteen hellittämisen myötä huomattavaan nousuun. Vallitseva markkinatilanne voi siten vaikuttaa merkittävästi eri palveluhyödykkeiden hintakehitykseen.

Taulukko 13. Hintaindeksejä

	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**	Keskimäärin 2013/2003
	muutos, prosenttia						
Vientihinnat ¹⁾	4,5	1,2	-0,8	-0,6	1,4	1,5	0,7
Tuontihinnat ¹⁾	6,1	2,5	-1,1	-0,5	1,3	1,4	2,1
Kuluttajahintaindeksi	3,4	2,8	1,5	1,1	1,5	1,8	1,8
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	3,3	3,2	2,2	1,3	1,3	1,4	2,0
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	6,4	3,1	0,2	-0,7	1,3	2,1	2,9
Rakennuskustannusindeksi	3,3	2,4	1,0	0,9	1,5	2,4	2,6

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Eröt kansallisessa ja EU-indeksissä tulevat omistusasumisesta

EU-maiden yhdenmukaistetulla hintaindeksillä mitaten kuluttajahinnat kohoavat Suomessa kuluvana vuonna vielä 0,2 prosenttiyksikköä kansallista indeksiä nopeammin. Eroa selittää omistusasuminen, joka on mukana kansallisen, mutta ei yhdenmukaistetun hintaindeksin hyödykekorissa. Omistusasumisen merkittävimmät erät ovat asuntolainakannan keskiporkko sekä omakotitalokiinteistöjen ja osakehuoneistojen hinnat. Lisäksi kansallinen indeksi sisältää ajoneuvoveron, rahapeliä hinnat sekä kulutusluottojen korot.

Ennusteen mukaan tilanne kääntyy päinvastaiseksi vuosina 2015–2016, kun vain kansalliseen indeksiin sisältyvien hyödykkeiden hintojen ennakoitua kohoavan keskimäärin yhdenmukaistettua indeksiä nopeammin. Syynä tähän on viitekorkojen kääntyminen nousuun talustilanteen kohenemisen myötä. Nousun odotetaan kuitenkin olevan aiempaa arvioitua loivempaa. Toinen merkittävä syy on vuotuisen ajoneuvoveron tuntuva kiristys, joka nostaa maksettavaa veron määrää keskimäärin noin 35 prosentilla.

Suomen inflaatio euroaluetta nopeampaa vielä kuluvana vuonna

EU-maiden yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä mitattuna Suomessa inflaatio on ollut euroalueen keskimääräistä inflaatiota nopeampaa viime vuosina. Kehitystä selittävät yhtäältä välillisen verotuksen kiristykset ja toisaalta palveluiden, erityisesti vuokrien, sitkeästi euroalueen keskiarvoa, ei ainoastaan kriisimaita vaan myös Saksaa, nopeampi inflaatio. Euroaluetta nopeampi hintakehitys jatkuu vielä kuluvana vuonna, sillä kansantalousosaston ennuste Suomen yhdenmukaistetuksi inflaatioksi on 1,3 % ja Euroopan komission kevätennuste euroalueen inflaatioksi 0,8 %.

Ensi vuonna eron odotetaan kutistuvan, sillä kansantalousosaston ennusteessa Suomen yhdenmukaistettu inflaatio pysyy 1,3 prosentissa ja Euroopan komission kevätennusteessa euroalueen inflaatio kiihtyy 1,2 prosenttiin. Ennusteperiodin lopulla Suomen yhdenmukaistetulla hintaindeksillä mitatun inflaation odotetaan pysyvän maltillisena noin 1,4 prosentissa.

2 Talouspolitiikka ja julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Julkisen talouden rahoitusasema on ollut alijäämäinen jo 5 vuotta. Vuonna 2013 alijäämä oli 4,7 mrd. euroa mikä on 2,3 % BKT:sta. Julkinen talous on pysynyt alijäämäisenä pitkään jatkuneen heikon suhdannetilanteen vuoksi, mutta sopeutustoimet ovat osaltaan hillinneet alijäämän kasvua. Julkisyhteisöjen rahoitusasemaa rasittaa lisäksi väestön ikääntymisestä aiheutuva menojen kasvu.

Suomen julkinen talous koostuu valtiosta, kunnista ja sosiaaliturvarahastoista, jotka jakautuvat vielä lakisääteistä työeläkevakuutusta hoitaviin työeläkerahastoihin ja muihin sosiaaliturvarahastoihin. Julkisen talouden sektoreista valtion rahoitusasema joustaa selvästi eniten suhdannevaihtelun mukaan etenkin verotulojen suuren suhdanneherkkyyden vuoksi.

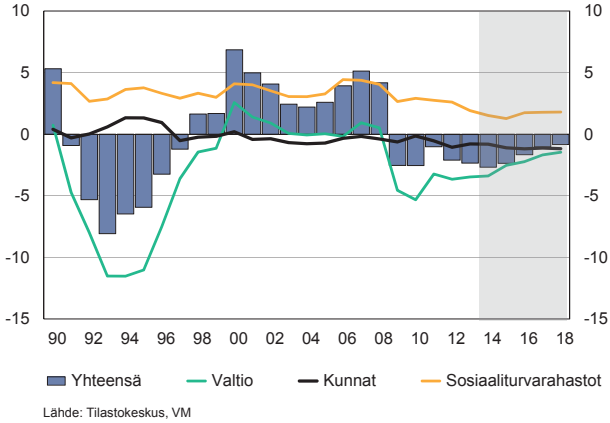
Valtiontalous on syvästi alijäämäinen. Kun talous on supistunut kaksi vuotta peräkkäin, mittavat sopeutustoimet eivät yksistään ole riittäneet kaventamaan alijäämää merkittävästi. Ennustekaudella alijäämä kuitenkin pienenee sopeutustoimien ja viriävän talouskasvun myötä.

Paikallishallinnon rahoitusasema oli viime vuonna 1,6 mrd. euroa alijäämäinen. Rahoitusasemaa vahvistivat pääosin kertaluonteisista tekijöistä johtuva voimakas verotulojen kasvu sekä kuntien omat sopeutustoimet. Kuntataloutta heikentävät ennustejaksolla vai-mea verotulojen kehitys, valtionosuusleikkaukset sekä väestön ikärakenteesta johtuva sosi-aali- ja terveyspalveluiden kysynnän kasvu. Kuntatalouden arvioidaan pysyvän lähivuo-sina selvästi alijäämäisenä.

Työeläkelaitokset on ainoa selvästi ylijäämäinen julkisen talouden sektori. Ylijäämä on kuitenkin pienemässä ennustejaksolla. Työeläkelaitosten rahoitusasemaa heikentävät kasvavat eläkemenot. Työeläkejärjestelmän rahastointiasteen turvaamiseksi korotetaan vakuutusmaksuja. Muiden sosiaaliturvarahastojen odotetaan pysyvän lähellä tasapainoa ennustejaksolla.

Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä

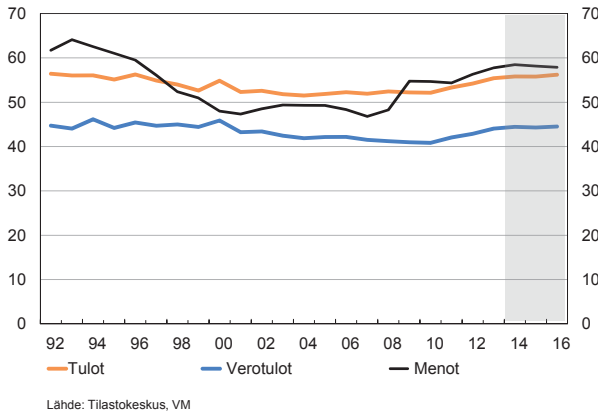
suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia

Menoaste, eli julkisyhteisöjen menojen suhde kokonaistuotantoon, nousi v. 2013 1,5 prosenttiyksikköä liki 58 prosenttiin. Viime vuosina menoaste on noussut merkittävästi. Ikäsidonnaisten menojen kasvu nostaa menoastetta, mutta toisaalta sopeutustoimet alentavat sitä. Keskipitkällä aikavälillä menoaste alenee hitaasti eli menot kasvavat hieman kokonaistuotantoa hitaammin. Veroaste eli verojen ja sosiaaliturvamaksujen suhde kokonaistuotantoon nousi viime vuonna yli yhdellä prosenttiyksiköllä. Veroastetta nostivat monet veronkorotukset. Lähivuosina veroaste on keskimäärin noin 44,5 %.

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot

suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia

EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisesti julkisen talouden alijäämä ei saa ylittää 3 prosenttia eikä julkisyhteisöjen velka nousta yli 60 prosenttiin suhteessa bruttokansantuoteseen. Suomi on täyttänyt nämä velvoitteet myös pitkään jatkuneessa huonossa suhdanetilanteessa. Suomi täyttää vakaus- ja kasvusopimuksen velvoitteet alijäämän osalta myös keskipitkällä aikavälillä. Julkinen velkasuhde nousee kuitenkin yli 60 prosentin viitearvon. Julkista velkaa ovat kasvattaneet valtion ja kuntien alijäämien ohella euroalueen maiden tukemiseen liittyvät solidaarisuusoperaatiot. Näiden operaatioiden lisäksi viitearvon ylitystä arvioitaessa otetaan huomioon epäsuotuisten suhdanteiden vaikutus.

Vakaus- ja kasvusopimus edellyttää lisäksi, että kukin jäsenmaa asettaa julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle keskipitkän aikavälin tavoitteen (Medium Term Objective). Sen tulee turvata riittävä etäisyys 3 prosentin alijäämärajaan, vahvistaa julkisen talouden kestävyttä ja taata kestävä rahoitusasema sekä mahdollistaa budjettipoliittista liikkumavaraa mm. julkisille investoinneille. Suomi asetti maaliskuussa 2013 keskipitkän aikavälin tavoitteekseen 0,5 prosentin rakenteellisen alijäämän. Käytettäessä EU:ssa yhteisesti sovittua laskentakehikkoa Suomi poikkeaa merkittävästi tästä keskipitkän aikavälin tavoitteesta vuosina 2014-2016.

Julkinen talous EKT-uudistuksessa

Euroopan unionissa siirrytään uuteen tilinpitojärjestelmään (EKT 2010, englanniksi ESA 2010) syyskuun lopussa 2014. Suomen osalta Tilastokeskus julkaisi uudella järjestelmällä lasketut kansantalouden tilinpidon luvut 11.7.2014.

Uudistuksen seurauksena BKT:n arvo nousi n. 4 % verrattuna BKT:n aikaisempaan tasoon. BKT kasvoi ennen kaikkea tutkimus- ja kehittämismenojen uuden käsittelyn seurauksena. T&k-menot käsitellään uudessa tilinpidossa pääoman muodostuksena eli investointina eikä enää juoksevana menona. BKT:n vuosittainen volyyymimuutos muuttui vain hieman. Samassa yhteydessä tilinpidon lukuihin tehtiin myös muita kuin suoraan EKT 2010 –järjestelmästä johtuvia aikasarjakorjauksia.

Ehkä huomattavin julkisyhteisöjä koskeva muutos oli jäämäkäsitten muuttuminen. Tähän saakka EU-yhteyksissä, esimerkiksi vakausohjelmissä ja liiallisten alijämien menettelyssä (EDP), on käytetty ns. EDP-jäämää, joka eroaa tilinpidon mukaisesta rahoitusasemasta nettokorkomenojen osalta.

Swap- ja korkoterminisopimuksiin liittyvät rahavirrat, jotka EU-yhteyksissä kirjattiin osaksi korkoja, käsitellään tilinpidossa johdannaisiin kohdistuvina rahoitustaloustoimina eikä korkoina. Suomessa on ollut viime vuosina näitä sopimuksia paljon, mikä on pienentänyt merkittävästi Suomen julkisen talouden alijäämää EU-yhteyksissä. EU:ssa seurattava Suomen julkisen talouden rahoitusasema heikkenee tästä syystä n. 0,3 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen.

Muutoin uudistuksella ei ollut mainittavaa vaikutusta julkisen talouden rahoitusasemaan. Julkisyhteisöjen euromääräiset kokonaistulot ja -menot samoin kuin julkinen velka kylläkin kasvoivat uudistuksen myötä.

Julkisyhteisöjen sektorirajaus muuttui uudistuksessa siten, että pääasiassa julkisyhteisöjä palvelevia yksiköitä siirrettiin yrityksistä ja voittoa tavoittelemattomista yhteisöistä julkisyhteisöihin. Valtionhallintoon siirtyivät mm. Senaatti-kiinteistöt ja yliopistojen kiinteistöyhtiöt, joilla kaikilla on velkaa. Paikallishallintoon siirrettiin n. 150 uutta yksikköä, mm. ammattikorkeakouluja ja kiinteistöyhtiöitä.

Sektorisiirtojen vuoksi julkinen velka kohosi. Tilastokeskus julkaisee uudet velkaluvut syyskuun lopussa, jolloin vasta tiedetään, kuinka suuri vaikutus uudistuksella tarkalleen on julkiseen velkaan. Ennusteessa on oletettu, että uusi velka on 2,4 mrd. euroa korkeampi kuin vanhan tilinpidon mukainen velka vuosina 2011-2013. Velkasuhde eli julkisen velan suhde kokonaistuotantoon kuitenkin alenee BKT:n arvon nousun vuoksi. Samoin julkisyhteisöjen kokonaistulot ja -menot suhteessa BKT:hen eli tulo- ja menoaste alenivat BKT:n tason kohoamisen johdosta.

EKT 2010:n mukaan t&k-menot kirjataan investointeina, ei välituotekäyttönä. Tämä lisäsi erityisesti valtion ja myös kuntien investointimenoja eli siis samalla julkisyhteisöjen kokonaismenoja. Niin ikään asejärjestelmien hankinnat kirjataan nyt investoinneiksi eikä enää välituotekäytöksi. Tämäkin lisäsi valtion investointeja, jotka yli kaksinkertaistuivat vanhaan tilinpitoon verrattuna.

T&k-menojen pääomittaminen kasvatti tuloja ja menoja yhtä paljon eikä muutoksella ollut vaikutusta jäämään. Valtion ja kuntien tuloja kasvatti se, että tuotos omaan loppukäyttöön lisääntyi t&k-menojen pääomittamisen verran.

EKT 2010:ssä arvonlisäveropohjaan perustuva osa EU-maksusta tilastoidaan valtion saamana verotulona ja samalla valtion maksamana tulonsiirtona EU:lle, kun se aiemmin kirjattiin suoraan EU:n keräämäksi arvonlisäveroksi. Muutoksen seurauksena valtion verokertymä kasvoi samoin kuin valtion maksamat tulonsiirrot. Kuntaomisteisten ammattikorkeakoulu-yhtiöiden siirto paikallishallintoon lisäsi kuntien valtionosuuksia ja vähensi vastaavasti valtion siirtoja voittoa tavoittelemattomille yhteisöille.

Muita kuin suoraan EKT-uudistukseen liittyviä muutoksia tehtiin esim. kuntien arvonlisäveropalautusten käsittelyyn, minkä seurauksena valtion arvonlisäverotulot kasvoivat ja tulonsiirrot kunnille suurenvat saman verran. Kelan kunnille maksamista työterveyskorvauksista saatiin tarkempaa tietoa, mikä kohensi hieman kuntien rahoitusasemaa. Myös ajoneuvoveron kohdentamisesta on saatu uutta tietoa, minkä vuoksi ajoneuvoveroa kohdennetaan nyt aiempaa enemmän kotitalouksien maksamaksi veroksi.

Taulukko 14. Julkisyhteisöt ¹⁾

	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	31,2	31,2	32,9	33,5	34,1	35,5
Tuotannon ja tuonnin verot	27,2	28,1	29,2	29,9	30,7	31,4
Sosiaalivakuutusmaksut	24,0	25,5	25,9	26,7	27,5	28,4
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²⁾	82,8	85,4	88,7	90,7	92,8	95,9
Muut tulot ³⁾	22,6	23,1	23,6	23,7	24,6	25,8
siitä korkotulot	2,8	2,5	2,5	2,2	2,4	2,5
Tulot yhteensä	105,0	107,9	111,6	113,9	116,8	121,1
Kulutusmenot	46,5	48,7	50,2	51,1	52,0	53,2
Tukipalkkiot	2,7	2,7	2,7	2,9	2,8	2,7
Sosiaalietuudet ja -avustukset	33,9	36,1	38,4	40,3	41,3	42,6
Muut tulonsiirrot	5,5	5,6	5,9	5,7	5,7	5,9
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	42,1	44,4	47,0	48,8	49,9	51,2
Pääomamenot ⁴⁾	8,2	8,5	8,8	8,9	9,0	9,2
Muut menot	10,3	10,6	10,3	10,6	10,8	11,3
siitä korkomenot	2,7	2,8	2,5	2,6	2,6	2,8
Menot	107,0	112,1	116,3	119,4	121,8	124,8
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-2,0	-4,2	-4,7	-5,5	-4,9	-3,7
Valtionhallinto	-6,4	-7,3	-7,0	-6,9	-5,4	-5,0
Paikallishallinto	-1,1	-2,1	-1,6	-1,7	-2,2	-2,5
Työeläkelaitokset	5,4	4,8	3,8	3,5	3,1	3,9
Muut sosiaaliturvarahastot	0,0	0,4	0,0	-0,4	-0,5	-0,1
Perusjäämä ⁵⁾	-1,9	-3,7	-4,6	-5,0	-4,6	-3,4

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

²⁾ Sisältää pääomaverot

³⁾ Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen

⁴⁾ Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot.

⁵⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Taulukko 15. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,1	42,9	44,0	44,4	44,3	44,5
Julkisyhteisöjen menot ¹⁾	54,4	56,3	57,8	58,5	58,2	57,9
Nettoluotonanto	-1,0	-2,1	-2,3	-2,7	-2,4	-1,7
Valtionhallinto	-3,2	-3,7	-3,5	-3,4	-2,6	-2,3
Paikallishallinto	-0,5	-1,1	-0,8	-0,8	-1,1	-1,1
Työeläkelaitokset	2,7	2,4	1,9	1,7	1,5	1,8
Muut sosiaaliturvarahastot	0,0	0,2	0,0	-0,2	-0,2	0,0
Perusjäämä ²⁾	-1,0	-1,9	-2,3	-2,4	-2,2	-1,6
Julkisyhteisöjen velka ³⁾	48,5	53,0	55,9	59,6	61,2	62,1
Valtionvelka	40,5	42,2	44,6	47,6	48,5	49,0
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	629	630	633	629	627	626
Valtio	141	139	142	140	138	136
Paikallishallinto	477	480	480	479	479	479
Sosiaaliturvarahastot	11	11	11	11	11	11

¹⁾ EU-harmonisoitu.

²⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

³⁾ Julkinen velka on tilastoudistuksen vuoksi ennuste myös vuosina 2011,2012 ja 2013. Katso kehikko sivulla 72.

Taulukko 16. Eräiden EU-maiden rahoitusjäämät ja velkasuhteet

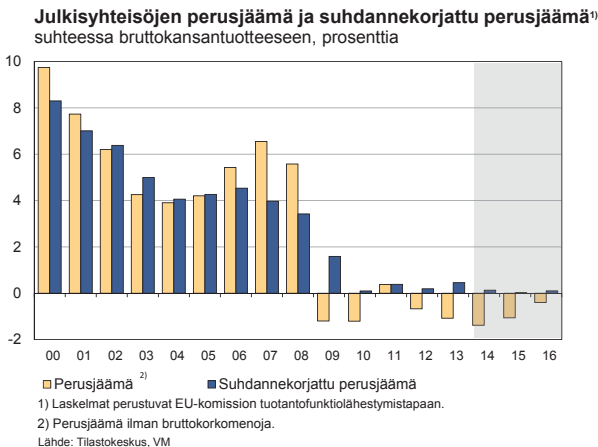
	2013*	2014**	2015**	2013*	2014**	2015**
	Rahoitusjäämä			Velka		
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Suomi	-2,1	-2,3	-1,3	57,0	59,9	61,2
Iso-Britannia	-5,8	-5,1	-4,1	90,6	91,8	92,7
Ruotsi	-1,1	-1,8	-0,8	40,6	41,6	40,4
Tanska	-0,8	-1,2	-2,7	44,5	43,5	44,9
Irlanti	-7,2	-4,8	-4,2	123,7	121,0	120,4
Espanja	-7,1	-5,6	-6,1	93,9	100,2	103,8
Alankomaat	-2,5	-2,8	-1,8	73,5	73,8	73,4
Luxemburg	0,1	-0,2	-1,4	23,1	23,4	25,5
Portugali	-4,9	-4,0	-2,5	129,0	126,7	124,8
Itävalta	-1,5	-2,8	-1,5	74,5	80,3	79,2
Saksa	0,0	0,0	-0,1	78,4	74,0	73,6
Ranska	-4,3	-3,9	-3,4	93,5	95,4	96,6
Belgia	-2,6	-2,6	-2,8	101,5	101,7	101,5
Italia	-3,0	-2,6	-2,2	132,6	135,2	133,9
Kreikka	-12,7	-1,6	-1,0	175,1	177,2	172,4

Lähde: EU-komission ennuste kevät 2014.

2.1.1 Arvioita finanssipolitiikan vaikutuksista

Koko julkisen talouden osalta finanssipolitiikka on lievästi kiristävä v. 2014. Valtiontalouden osalta veroperustemuutokset ovat lievästi verotusta keventäviä. Eläkemaksujen korotukset ja kunnallisverojen nousu puolestaan kiristävät verotusta v. 2014. Hallituksen päättämät sopeutustoimet kiristävät finanssipolitiikkaa valtion osalta v. 2015 n. 3 mrd. euroa, ja myös eläkemaksut nousevat 0,4 prosenttiyksikköä. Veroaste nousee vain maltillisesti ennustejaksolla, koska keskeisimmät veropohjat kuten palkkasumma ja yksityinen kulutus kasvavat kokonaistuotantoa hitaammin vuosina 2014-2016. Menoaste puolestaan nousee vielä tänä vuonna, mutta lähtee laskuun v. 2015 säästötoimenpiteiden ja suhdanneuontoisten menojen alentumisen ansiosta.

Finanssipolitiikan virityksen tarkastelu rakenteellisen perusjäämän muutosten kautta ei anna täysin yhteneväistä kuvaa yksittäisistä tulo- ja menotoimista johdetun tarkastelun kanssa. EU:n yhteisellä menetelmällä arvioidun rakenteellisen perusjäämän arvioidaan heikkenevän jonkin verran tänä vuonna, mutta pysyvän hieman ylijäämäisenä koko ennustejakson. Vuosina 2015-2018 rakenteellisen perusjäämän kohoneminen on pienempää kuin mitä yksittäisten toimien perusteella voidaan arvioida. Rakenteellisen perusjäämän muutos ei suoraan kerro päätösperäisestä finanssipolitiikasta, koska väestön ikärakenteen muutos kasvattaa julkisia menoja. Ikäsidonnaiset sosiaali- ja terveydenhoitomenot kasvavat ilman erillisiä päätöksiä ja näin heikentävät rakenteellista perusjäämää, vaikka finanssipolitiikka olisi muuten neutraalia. Finanssipolitiikka muuttuu kiristäväksi vasta, kun sopeutustoimet ylittävät väestörakenteen muutoksesta johtuvan heikkenemisen. Rakenteellisen jäämän arvio sisältää myös runsaasti epävarmuutta, mikä johtuu EU:ssa yhteisesti sovelletavan tuotantokuilulaskelman epävarmuuksista sekä tuotantokuilun suhteen estimoiduissa tulo- ja menojoustoissa tapahtuvista vuosittaisista vaihteluista.

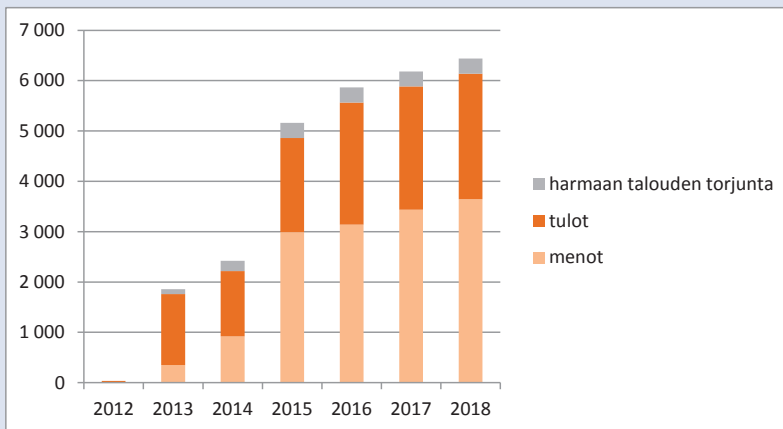
Vaalikauden aikana päätetyt sopeutustoimet

Kehyskaudelle 2012—2015 kohdistuvia säästöpäätöksiä on tehty kauden jokaisena keväänä kehyspäätöksen yhteydessä. Kaikkiaan vaalikauden aikana on päätetty valtion menoja vähentävistä ja tuloja lisäävistä toimenpiteistä, jotka vahvistavat nettomääräisesti valtiontaloutta n. 5,2 mrd. eurolla¹ eli 2,5 % suhteessa kokonaistuotantoon vuoden 2015 tasolla, kun vertauskohtana on edellisen vaalikauden viimeinen kehyspäätös. Vuoden 2018 tasolla sopeutustoimet kohoavat nettomääräisesti yhteensä n. 6,4 mrd. euroon, eli 2,8 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Sopeutustoimet ovat koko julkisen talouden tasolla valtion sopeutustoimia suuremmat, mikä johtuu etenkin sosiaaliturvamaksujen korotuksista. Julkisyhteisöjen tasolla sopeutustoimet kohoavat vuoden 2018 tasolla n. 7,5 mrd. euroon, mikä on 3,3 % suhteessa kokonaistuotantoon.

Tulee ottaa huomioon että keväällä 2014 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä valtion varallisuutta päätettiin ohjata nykyistä tuottavampaan käyttöön. Valtion varallisuutta myydään ja mm. eräiden rahastojen tuloutusta valtiolle lisätään. Toimenpiteiden aiheuttama lisätuloutus on vuosina 2014—2015 n. 1,9 mrd. euroa. Pääosa tästä ohjataan valtionvelan lyhentämiseen, mutta lisäksi toteutetaan merkittäviä kasvupanostuksia mm. osaamis- ja innovaatioinvestointeihin sekä nopeasti työllistäviin liikenne- ja rakentamishankkeisiin, joiden määrä vuosina 2014—2015 on yhteensä n. 460 milj. euroa. Näitä kertaluonteisia lisätuloutuksia ja määräaikaista lisämenoja ei ole otettu huomioon sopeutustointien mittaluokkaa kuvaavissa luvuissa.

Kuvio 1. Valtiontalouden sopeutustoimet, netto, milj. euroa

¹ Ml. harmaan talouden torjunnasta oletetut vuoden 2015 tasolla 300 milj. euroon nousevat verotulot.

Sopeutustoimet julkisen talouden tasolla, netto, mrd. euroa

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
valtion tuloihin vaikuttavat toimet	1,4	1,3	1,9	2,4	2,4	2,5
valtion määrärahasäästöt	0,4	0,9	3,0	3,1	3,4	3,6
oletetut tulot harmaan talouden torjunnasta	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
valtion sopeutus yhteensä	1,9	2,4	5,2	5,9	6,2	6,4
sosiaaliturvamaksuoroitukset	0,6	1,2	1,4	1,8	2,0	2,1
kuntien valtionosuusleikkaus	-0,8	-1,0	-1,3	-1,3	-1,4	-1,4
muut erät	0,4	0,6	0,6	0,4	0,4	0,4
julkisyhteisöjen sopeutus yhteensä	2,0	3,2	5,9	6,7	7,1	7,5

Valtion pysyvät menosäästöt

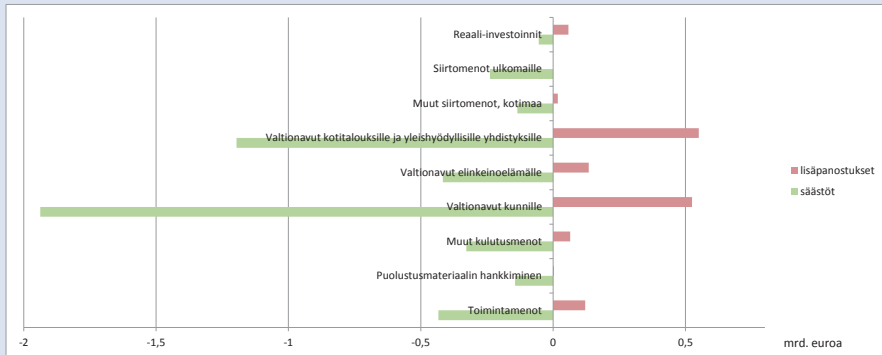
Vuonna 2015 menoleikkaukset kasvavat ja ne alentavat valtion menoja nettomääräisesti n. 2 mrd. eurolla vuoden 2014 säästöihin verrattuna. Vuoden 2015 määrärahasäästöt ovat nettomääräisesti kaikkiaan noin 3 mrd. euroa verrattuna edellisen vaalikauden viimeiseen kehyspäätökseen. Jos huomioon ei oteta päätettyjä lisäpanostuksia, ovat bruttosäästöt n. 4,7 mrd. euroa vuoden 2015 tasolla.

Vuoden 2015 menoleikkaukset kohdistuvat laaja-alaisesti eri hallinnonaloille ja ne pohjautuvat edellä mainittuihin aiemmin tehtyihin säästöpäätöksiin. Vuonna 2015 valtiontalouden säästöjä kiristetään edelliseen vuoteen verrattuna mm.

- kuntien peruspalveluiden valtionosuudessa,
- kehitysyhteistyömenoissa,
- lapsilisissä,
- puolustusvoimien toimintamenoissa ja materiaalihankinnoissa,
- sairausvakuutuslaista johtuvissa menoissa,
- maa- ja puutarhatalouden kansallisessa tuessa,
- julkisissa työvoima- ja yrityspalveluissa,
- työttömyysturvamenoissa,
- valtionhallinnon toimintamenoissa, ja
- kriisinhallintamenoissa.

Toisaalta hallitus on päättänyt kohdentaa lisärahoitusta mm. nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpanoon, työttömyysturvan ja perusturvan parantamiseen, sosiaali- ja terveystalouden kehittämiseen ml. vanhuspalvelulaki, liikenneväylien kehittämiseen, uusiutuvan energian tuotannon tukemiseen sekä harmaan talouden torjuntaan.

Kuvio 2. Valtion budjettitalouden menosäätöt ja päätetyt lisäpanostukset vuoden 2015 tasolla

Veroperustemuutokset

Vuoden 2015 veroperustemuutokset lisäävät valtion verotuloja nettomääräistä 0,6 mrd.² euroa vuoteen 2014 verrattuna. Kaikkiaan päätettyjen veroperustemuutosten vaikutus on n. 1,9 mrd. euroa vuoden 2015 tasolla verrattuna edellisen vaalikauden viimeiseen kehyspäätökseen. Tässä luvussa yleisradioveron tuotto on jätetty huomioimatta³ mutta verotuloja lisääviksi toimiksi on luettu mukaan myös ansiotuloverotuksen ansiotasotarkistuksen tekemättä jättäminen v. 2013 ja osin v. 2014.⁴

Merkittävimpiä yksittäisiä veromuutoksia ovat olleet kaikkien ALV:n verokantojen korotus v. 2013 (n. 0,8 mrd. euroa vuoden 2015 tasolla), ansiotuloverotuksen ansiotasotarkistuksista luopuminen v. 2013 ja osin v. 2014 (n. 0,3 mrd. euroa vuoden 2015 tasolla) sekä yhteisöverokannan alentaminen v. 2014 (n. -0,9 mrd. euroa vuoden 2015 tasolla).

² Luvussa on huomioitu verotulomuutosten kertymiseen liittyvät ajoitustekijät. Vuositason verotuottojen vertailussa verotulot kasvavat 0,3 mrd. euroa v. 2015 vuodesta 2014.

³ Yleisradiovero lisää verotuottoa mutta tuotto siirretään budjetin määrärahapuolella Yleisradio Oy:lle, joten yleisradioveroa ei tästä syystä lueta sopeutustoimiin.

⁴ Ei ole veroperustemuutos, mutta on verotuottoja lisäävä toimi.

2.1.2 Julkisyhteisöjen velka

Tilastokeskus julkaisee uuden tilinpidon mukaiset velkaluvut vasta syyskuun 2014 lopussa. Tästä syystä tässä esitetyt julkisyhteisöjen velkaluvut ovat valtiovarainministeriön arvioita myös menneisyyden osalta. Selvää kuitenkin on, että tilinpitouudistus kohottaa julkisen velan määrää, koska julkisyhteisöihin luetaan nyt mukaan sellaisia uusia yksiköitä, joilla on velkaa. Ennusteessa on oletettu, että julkinen velka on vuosina 2011-2014 2,4 mrd. euroa suurempi kuin vanhan tilinpidon mukainen velka eli uusi velka olisi tasoltaan 2,6 % korkeampi kuin vanha velka. Samalla kuitenkin velkasuhde eli julkisen velan suhde BKT:hen alenee n. 0,8 prosenttiyksikköä, koska BKT:n taso on nyt n. 4 % korkeampi kuin ennen tilinpitouudistusta.

Julkisyhteisöjen velka kasvoi viime vuonna arviolta 7 mrd. euroa yli 110 mrd. euroon eli n. 56 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkinen velka lisääntyy edelleen lähivuosina ja velkasuhde ylittää 60 prosentin rajan viimeistään ensi vuonna. Myös jatkovuosina velkasuhteen arvioidaan kasvavan.

Julkinen velan ennusteen lähtökohtana on valtion budjetin nettolainanoton tarve ja siitä johdettu valtionvelan ennuste. Tämän lisäksi kansantalouden tilinpidossa valtioon kuuluvien muiden yksiköiden kuin budjettitalouden velka otetaan huomioon ennusteessa. Muista yksiköistä velkaa on eniten Senaatti-kiinteistöillä ja yliopistojen kiinteistöyhtiöillä. Julkiseen velkaan vaikuttaa myös kuntien alijäämät ja niistä johdettu paikallishallinnon velanottotarve. Sosiaaliturvarahastoilla ei käytännössä ole velkaa.

Julkiseen velkaan luetaan kuuluvaksi myös eräitä muita eriä, kuten Euroopan rahoitusvakausvälineen (ERVV) myöntämät lainat avunsaajamaille, valtion velkasalkun hallinnassa käytettyihin johdannaisopimuksiin liittyvät vakuudet, valtion elinkaarihankkeisiin liittyvät velat, ydinjätehuoltorahaston pääoma ja kierrossa olevat kolikot. Suomen julkiseen velkaan on vuoden 2014 elokuun loppuun mennessä kirjattu n. 3,5 mrd. euroa velkaa lainoista, joita ERVV on myöntänyt kriisimaille.

Taulukko 17. Julkisyhteisöjen velkasuhteen muutos ja siihen vaikuttavat tekijät

	2012	2013*	2014**	2015**	2016**	2017**	2018**
Velkasuhde, % BKT:sta ¹⁾	53,0	55,9	59,6	61,2	62,1	62,4	62,6
Velkasuhteen muutos	4,5	2,9	3,7	1,6	0,9	0,3	0,2
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät							
Perusrahoitusasema	0,7	1,1	1,4	1,1	0,5	-0,2	-0,6
Korkomenot	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,5
BKT:n määrän muutos	0,8	0,7	0,0	-0,7	-0,9	-0,9	-0,9
BKT:n hinnan muutos	-1,4	-1,3	-0,8	-0,9	-1,0	-1,1	-1,2
Rahoitusvarojen hankinta (netto)	2,4	1,9	1,7	1,5	1,8	1,8	1,8
Muut tekijät ²⁾	0,6	-0,7	0,1	-0,7	-0,8	-0,6	-0,4

¹⁾ Julkinen velka on tilastouudistuksen vuoksi ennuste myös vuosina 2011, 2012 ja 2013. Katso kehikko sivulla 72.

²⁾ Muut tekijät sisältävät valtion yksityistämistulojen, lainanannon sekä tulojen ja menojen arvostukseen ja ajoittamiseen liittyvien tekijöiden vaikutuksen.

Plus-merkkinen vaikutus korottaa ja miinus-merkkinen vaikutus alentaa velkasuhdetta.

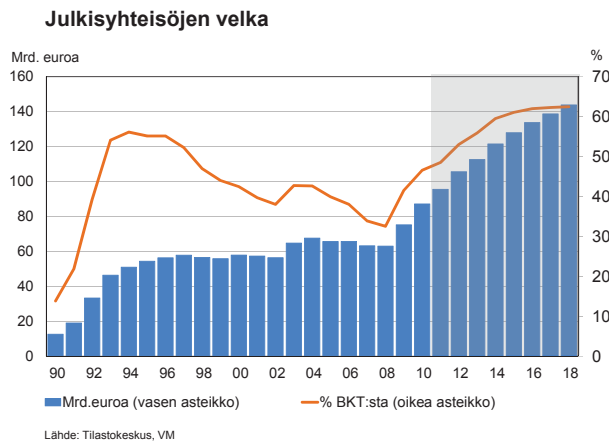

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:hen kasvoi 2,9 prosenttiyksikköä v. 2013. Oheisessa taulukossa eritellään julkisyhteisöjen velkasuhteen muutokseen vaikuttaneet tekijät. Taulukon avulla pyritään selvittämään julkisyhteisöjen rahoitusaseman ja velkasuhteen muutoksen välistä yhteyttä kansantalouden tilinpidossa. Taulukossa plus-merkki tarkoittaa, että tekijä vaikuttaa velkasuhdetta kasvattavasti ja miinus-merkki, että tekijä vaikuttaa velkasuhdetta vähentävästi.

Julkisyhteisöjen perusrahoitusasema oli alijäämäinen viime vuonna, mikä lisäsi velan kasvua 1,1 prosenttiyksikköä. Korkomenot nostivat velkasuhdetta 1,3 prosenttiyksikköä. Kun velka suhteutetaan BKT:hen, BKT:n arvon kasvu alentaa velkasuhdetta. Vuonna 2013 BKT:n määrän supistuminen kasvatti velkasuhdetta jonkin verran, mutta BKT:n hinnan nousu alensi sitä 1,3 prosenttiyksikköä.

Julkisyhteisöihin kuuluvien työeläkelaitosten rahoitusasema on ylijäämäinen. Vuonna 2013 ylijäämä oli 1,9 % suhteessa BKT:hen (taulukossa rivi rahoitusvarojen nettohankinta). Koska työeläkelaitosten ylijäämä luetaan mukaan julkisyhteisöjen rahoitusasemaan, mutta sillä ei lyhennetä julkisyhteisöjen velkaa, työeläkelaitosten ylijäämä täytyy poistaa velkasuhteen muutokseen vaikuttavien tekijöiden joukosta.

Näiden tekijöiden lisäksi valtion lainananto sekä tulojen ja menojen arvostukseen ja ajoittumiseen liittyvät tekijät pienensivät julkisyhteisöjen velkasuhdetta 0,8 prosenttiyksikköä v. 2013.

2.2 Valtiontalous

Valtiontalous on ollut syvästi alijäämäinen jo 5 vuotta. Vuonna 2013 kansantalouden tilinpidon mukainen valtiontalouden alijäämä oli 7 mrd. euroa. Tuotannon supistumisesta huolimatta alijäämä pieneni 0,3 mrd. euroa. Tulot kasvoivat useiden veronkorotusten johdosta nopeammin kuin menot. Verotuloja nosti erityisesti kaikkien arvonlisäverokantojen korottaminen sekä pankkiveron käyttöönottaminen. Valtiontalouden rahoitusaseman arvioidaan pysyvän alijäämäisenä myös koko ennustejakson ajan.

Kansantalouden tilinpidon uudistus lisäsi tilastoituja valtion tuloja ja menoja noin 2 mrd. euroa, ja siksi uudistus vaikutti rahoitusjäämään vain vähän. Tilastoitujen tulojen ja menojen lisääntyminen johtui pääosin tutkimus- ja kehittämismenojen pääomittamisesta, EU:lle maksettavan ALV-maksun uudenlaisesta kirjaamisesta ja muutoksesta kuntien ALV-palautuksissa. Lisäksi uudistuksen myötä valtiosektorille siirrettiin yksiköitä yrityssektorista.

Talous ei kasva vielä kuluvanakaan vuonna ja alijäämä pysyy ennallaan kun sekä tulot että menot kasvavat noin prosentin.

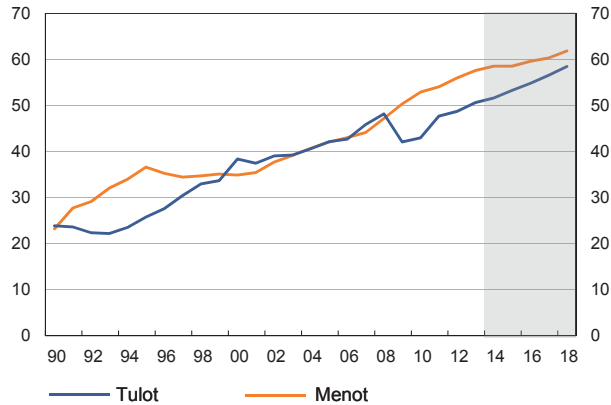
Vuonna 2015 eri vaiheissa päätetyt sopeutustoimet purevat sekä tulo- että menopuolella ja sen seurauksena valtiontalouden alijäämä pienenee. Hiljalleen viriävä, mutta edelleen vaimea talouskasvu nopeuttaa myös verotulojen kasvua ja valtiontalouden alijäämä supistuu yli 1,5 mrd. euroa.

Keskipitkällä aikavälillä valtiontalouden alijäämän arvioidaan supistuvan joka vuosi talouskasvun ja päätettyjen sopeutustoimien ansiosta. Vuonna 2018 alijäämän arvioidaan olevan noin 3,5 mrd. euroa eli 1,5 % suhteessa BKT:hen.

Valtionvelka kasvaa koko ennusteperiodin ajan, joskin kasvu hidastuu tulevina vuosina. Valtionvelka on tasoltaan 112 mrd. euroa v. 2018. Valtionvelan suhde kokonaistuotantoon on tasoittumassa keskipitkällä aikavälillä.

Valtion myöntämien takausten määrä on kasvanut viime vuosien aikana elvytystoimien sekä Euroopan velkakriisin johdosta. Valtion takaukset eivät ole menoja eivätkä näy valtion budjetissa. Valtion takauskanta oli 34,3 mrd. euroa vuoden 2014 ensimmäisen neljänneksen lopussa eli 12 % korkeampi kuin vuotta aiemmin. Tähän lukuun sisältyvät kaikki valtion, valtion liikelaitosten, valtion osakeyhtiöiden ja erityisluottolaitosten myöntämät takauslajit, joista valtionhallinto viimekädessä vastaa.

Valtion tulot ja menot miljardia euroa

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 18. Valtionhallinto ¹⁾

	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	12,1	11,8	12,2	12,3	12,5	13,4
Tuotannon ja tuonnin verot	27,2	28,1	29,2	29,9	30,7	31,4
Verot yhteensä ²⁾	39,6	40,5	42,1	42,8	43,7	45,4
Muut tulot ³⁾	8,2	8,5	8,9	8,9	9,5	9,2
siitä korkotulot	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5
Tulot yhteensä	47,8	49,0	51,0	51,6	53,2	54,6
Kulutusmenot	12,5	12,9	13,5	13,7	13,9	14,0
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	34,7	36,1	37,5	37,7	37,5	38,1
Siitä muille julkisyhteisöille	23,3	24,5	25,4	25,7	25,4	25,9
Korkomenot	2,6	2,7	2,4	2,5	2,5	2,6
Pääomamenot ⁴⁾	4,4	4,6	4,5	4,6	4,7	4,9
Menot yhteensä	54,2	56,3	57,9	58,5	58,6	59,6
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-6,4	-7,3	-7,0	-6,9	-5,4	-5,0
Perusjäämä ⁵⁾	-4,3	-5,1	-5,0	-4,8	-3,3	-2,9

¹⁾ Kansantalouden tilipidon mukaan

²⁾ Sisältää pääomaverot

³⁾ Ml.pääomansiirrot ilman pääomaveroja ja kiinteän pääoman kuluminen.

⁴⁾ Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot.

⁵⁾ Nettoluotonanto ilman korkomenoja.

2.2.1 Valtiontalouden menot

Kansantalouden tilinpidon mukaiset valtiontalouden menot kasvoivat viime vuonna 2,9 % eli jonkin verran vähemmän kuin 10 viimeisen vuoden keskiarvo. Reaalisesti menot lisääntyivät runsaan prosentin. Lähivuosina menojen kasvu jää tehtyjen päätösten nojalla tätä pienemmäksi.

Yli puolet, 30 mrd. euroa, valtion menoista on siirtomenoja, joista 25 mrd. euroa on siirtoja kunnille ja sosiaaliturvarahastoille ja loput siirtoja muille kotimaisille sektoreille ja EU:lle. Vajaa neljäsosa menoista on kulutusmenoja eli lähinnä palkansaajakorvauksia sekä tavaroiden ja palvelujen hankintoja. Muita suurimpia menoeriä ovat eläkemenot, investointimenot sekä korkomenot. Tehtävittäin tarkasteltuna valtion suurimpia menokohteita ovat sosiaaliturva, yleinen julkishallinto ja koulutus.

Valtion menojen arvioidaan kasvavan lähivuosina varsin hitaasti mm. sopeutumistointien vuoksi. Valtion menojen suhde BKT:hen on korkeimmillaan tänä ja ensi vuonna, minkä jälkeen se vähitellen alenee mutta jää korkeammalle tasolle kuin ennen vuosien 2008-2009 taantumaa. Menokasvu on hitainta siirtomenoissa ja kulutusmenossa. Investointien arvioidaan kasvavan hieman näitä nopeammin.

Valtion korkomenot ovat pysyneet varsin maltillisina alhaisen yleisen korkotason ja hyvän luottoluokituksen ansiosta, vaikka valtionvelka on kohonnut tuntuvasti vuoden 2008 jälkeen. Tilinpidon mukaisten korkomenojen osuus kokonaismenoista oli viime vuonna runsas 4 %, kun vastaava luku oli v. 1997 korkeimmillaan vajaa 16 %. Velan kasvusta huolimatta korkomenot pysyvät vielä tänä ja parina seuraavanakin vuonna alhaisina, mutta tämän jälkeen korkomenojen kasvu kiihtyy, kun velan määrä jatkaa kasvuaan ja yleinen korkotasoo kohoaa.

Vuoden 2015 budjetti ja valtiontalouden kehukset

Hallitus noudattaa pääministeri Kataisen hallituksen ohjelmassa asetettuja kehysääntöjä ja vaalikauden kehystä. Menosäännöllä varmistetaan valtiontalouden vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä menopolitiikka. Kehys kattaa n. 80 % talousarviomenoista.

Vuoden 2015 talousarvioesitys pohjautuu kevään 2014 julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2015–2018 sekä pääministeri Stubbin hallituksen ohjelmaan kesäkuulta 2014. Valtiontalouden menokehys on asetettu ottaen huomioon vaalikauden aikana kehyspäättöksissä sovitut menosäästöt.

Vuoden 2015 kehystaso on 42 142 milj. euroa, josta n. 80 milj. euroa jää vuoden 2015 talousarvioesityksen jälkeen ns. jakamattomaksi varaukseksi. Lisätalousarvioita varten on varattu lisäksi 200 milj. euroa. Kehyksen ulkopuolelle jäävät suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, palkkaturva, asumistuki sekä valtion osuus toimeentulotukimenoista. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehysten piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehysten ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä. Lisäksi hallitus on päättänyt budjetoida rahoitusvakausrahastoon v. 2015 tehtävän siirron kehysten ulkopuolisena menona, mikä on poikkeus kehysääntöön nähden. Kehysten ulkopuoliset menot ovat kaikkiaan n. 11,8 mrd. euroa v. 2015.

Valtion vuoden 2015 talousarvioesityksen mukaiset menot ovat yhteensä n. 53,7 mrd. euroa. Menot alenevat n. 0,4 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2014 varsinaiseen talousarvioon. Hallituksen päättämät säästöt kasvavat nettomääräisesti n. 2 mrd. eurolla vuoden 2014 säästöihin verrattuna. Menojen tasoa korottavat toisaalta päätetyt lisäpanostukset mm. teollisten kasvuvaiheen yritysten ja biotalousyritysten pääomasijoitukseen (Teollisuussijoitus Oy), Tekesin lainoihin, uusiutuvan energian tuotannon tukemiseen, asumistuki uudistukseen ja vanhuspalveluiden kehittämiseen. Menoja lisäävät myös eräät automaattitekijät, kuten laki- ja sopimusperusteiset hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä valtion eläkemenojen kasvu. Valtionvelan korkomenot ovat vajaa 1,8 mrd. euroa, mikä on hieman vähemmän kuin kuluvana vuonna.

Vuonna 2015 budjettitalouden tulojen (pl. lainanotto) arvioidaan olevan n. 49,2 mrd. euroa ja verotulojen n. 40,0 mrd. euroa. Budjettitalouden tulot kasvavat runsaat 4 % verrattuna vuodelle 2014 budjetoituun (ml. lisätalousarvioesitykset). Talouden nollakasvu v. 2014 ja kokonaistuotannon vaatimaton kasvu v. 2015 rajoittavat myös veropohjien kasvua. Valtiontalouden tasapainon vahvistamiseksi veronkorotuksia ehdotetaan mm. useisiin valmisteverolajeihin.

Valtion talousarvioesitys on n. 4,5 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Vuoden 2015 lopussa valtionvelan arvioidaan olevan n. 102 mrd. euroa.

Budjettitalouden alijäämä kasvaa n. 0,6 mrd. eurolla verrattuna kevään 2014 julkisen talouden suunnitelmaan. Suurimmat muutosta selittävät tekijät ovat talousnäkymien heikkeneminen verrattuna keväällä 2014 ennustettuun sekä hallitusohjelmassa sovitut veroperustemuutokset, mikä näkyy erityisesti valtion verotuloarvioiden alenemisena.

Valtion budjettitalouden tasapainon muutokseen vaikuttaneita tekijöitä verrattuna kevään 2014 julkisen talouden suunnitelmaan, mrd. euroa

	2015
Tasapainoarvio, julkisen talouden suunnitelma 3.4.2014	-3,9
Menoarvion tarkentuminen	-0,3
Suhdanne-ennusteen heikkeneminen	-0,2
Valtionvelan korkomenoarvion tarkistuminen	0,1
Päätösperäiset ym. muutokset	-0,2
Tuloarvion tarkentuminen	-0,3
Suhdanne-ennusteen heikkeneminen ja uudet kertymätiedot	-0,5
Veroperustemuutosten arvioiden tarkentuminen	-0,4
Päätösperäiset ym. muutokset	0,6
Muutos yhteensä	-0,6
Tasapainoarvio, TAE2015	-4,5

2.2.2 Valtiontalouden tulot

Valtiontalouden tuloista suurin osa on verotuloja. Suurimmat yksittäiset verotuloerät ovat yhteisövero, ansio- ja pääomatuloverot sekä arvonlisävero. Nämä muodostavat noin 70 % valtion verotuloista. Verotulojen kasvuun vaikuttavat yleinen taloudellinen kehitys ja sen rakenne sekä tehdyt veropäätökset. Valtion verokertymään vaikuttavat lisäksi muutokset valtion, kuntien ja seurakuntien välisissä verojen jako-osuuksissa.

Talous ei ole kasvanut kahteen vuoteen, mutta siitä huolimatta lukuiset verotulot ovat kasvaneet kohtuullisesti. Kasvua selittävät osaltaan useat veroperustemuutokset osana valtiontalouden sopeutustoimia. Näistä merkittävimmät ovat kaikkien arvonlisäverokantojen nostaminen yhdellä prosenttiyksiköllä sekä useat valmisteverojen korotukset.

Keskeiset veropohjat kasvavat kuluvana vuonna hyvin maltillisesti, mistä johtuen myös verotulojen kasvu on vaimeaa. Heikko työllisyystilanne ja matalat sopimuskorotukset vaikuttavat ansiotuloverokertymään ja yksityisen kulutuksen hidas kasvu näkyy arvonlisäveron tuotossa. Kansantalouden tilinpidon mukaisten verotulojen arvioidaan kasvavan 1,5 %. Merkittävin veroperustemuutos kuluvalle vuodelle on yhteisöverokannan alentaminen.

Vuonna 2015 keskeisten veropohjien kehitys jatkuu historiaan nähden heikohkona, mutta nopeutuu kuitenkin edellisestä vuodesta. Vuoden 2015 merkittävimmät veroperustemuutokset koostuvat pääosin valmisteverotuksessa (sähkövero, tupakkavero, makeisvero, polttoaineverot) sekä muussa välillisessä verotuksessa tehtävistä veronkorotuksista. Myös ansio- ja pääomatuloverotukseen toteutetaan veroperustemuutoksia. Verotulojen arvioidaan kasvavan n. 2,2 % edellisvuodesta.

Taulukko 19. Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot 2012- 2018, vuosimuutos, %

	2012	2013	2014	2015	2018/2015
	muutos, prosenttia vuodessa				
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	3,2	3,0	2,4	2,0	2 1/2
Palkkatulot	3,7	0,9	0,9	1,7	2
Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	5,9	6,4	5,0	2,4	3 1/2
Pääomatulot	-14,7	9,7	2,5	3,1	3 1/2
Ansio- ja pääomaindeksi	3,2	2,2	1,4	1,2	1 1/2
Toimintaylijäämä	-9,8	-0,1	-0,3	4,0	4 1/2
Kotitalouksien kulutusmenojen arvo	3,3	1,9	1,3	1,7	2 1/2
Arvonlisäveron pohja	3,0	0,9	1,1	1,8	3
Bensiinin kulutus	-3,6	-2	-2½	-2,0	-2
Dieselöljyn kulutus	-0,4	-0,8	-½	1	1
Sähkön kulutus	-3/4	-5,1	1	3½	1,3
Verollisen alkoholin kulutus	-1,8	-4,3	0	-2	-2
Verotettavat uudet henkilöautot	-11,5	-7,2	1,7	3,9	4
Kuluttajahintaindeksi	2,8	1,5	1,1	1,5	1 1/2

Vuosina 2016–2018 verotulojen arvioidaan kasvavan keskimäärin vajaa 4 % vuodessa. Ajanjaksolla astuu voimaan muutamia veroperustemuutoksia. Samalla osa väliaikaisista toimista päättyy.

Valtion muissa tuloissa merkittäviä eriä ovat omaisuustulot sekä Valtion Eläkerahastolta saadut siirrot. Valtion Eläkerahastolta saadut siirrot määräytyvät siten, että ne kattavat vuosittain 40 % valtion eläkemenosta. Kataisen hallitus päätti kevään 2014 kehysriihessä valmistella lainmuutoksen, jonka perusteella Valtion Eläkerahaston tuloutusta voidaan nostaa ensi vuonna. Sen mukaisesti rahastosta nostetaan ylimääräinen 0,5 mrd. euroa. Osana sopeutustoimia hallitus päätti lisäksi toteuttaa lisätuloutuksia liikelaitoksista. Myös muiden valtion saamien omaisuustulojen arvioidaan kasvavan tavallista enemmän vuosina 2014 ja 2015.

Ansio- ja pääomatuloverot

Ansio- ja pääomatuloverokertymä muodostuu progressiivisen ansiotuloveron, lievästi progressiivisen pääomatuloveron sekä rajoitetusti verovelvollisten maksaman lähdeveron tuotosta. Näistä kertymältään merkittävin on ansiotulovero. Ansiotuloveron veropohjasta vajaat 70 % koostuu palkkatuloista, runsas neljännes veronalaisista sosiaalietuksista ja vajaat viisi prosenttia muista tuloista, esim. jaettujen yritystulojen ansiotulo-osuuksista. Valtio on pääomatuloveron ainoa veronsaaja, kun taas ansiotuloverokertymä jaetaan valtion ja kuntien kesken.

Taulukko 20. Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus verotuottoon

Verolaji	Veropohja / kysyntäerä	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%-yks.	379, josta valtio 127 ja kunnat 170
	Eläketulot	1%-yks.	116, josta valtio 29 ja kunnat 75
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%-yks.	29
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%-yks.	40, josta valtio 25, kunnat 14, srk 1
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%-yks.	121
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1000 kpl	7
Energiaverot	Sähkön kulutus*	1 %	10
	Bensiinin kulutus	1 %	13
	Dieselin kulutus	1 %	14
Alkoholijuomaverot	Alkoholin kulutus	1 %	14
Tupakkaverot	Savukkeiden kulutus	1 %	7

*muut kuin teollisuus ja kasviuoneet

Kuluvana vuonna palkkatulojen kasvu on hyvin heikkoa. Valtion ansio- ja pääomatu-
loverokertymä kasvaa kuitenkin huomattavasti, sillä valtion ja kuntien välistä jako-osuutta
oikaistaan valtion hyväksi. Osana syksyn 2013 työmarkkinajärjestöjen työllisyys- ja kasvu-
sopimukseen liittyviä valtion toimia tuloveroasteikon tulo-rajajoja korotettiin vuoden alusta
1,5 prosentilla, lukuun ottamatta ylintä tulo-rajaa. Vuoden alusta astui voimaan myös osin-
koverouudistus joka lisää ansio- pääomaverotuloja.

Ensi vuonna palkkatulojen ennakoitaan kasvavan nopeammin, mikä lisää ansio- ja
pääomatuloveron tuottoa. Pääministeri Stubbin hallitusohjelmassa päätettiin ansiotaso-
tarkistuksesta kolmeen alimpaan tulo-luokkaan vuodelle 2015. Muita voimaanastuvia vero-
perustemuutoksia ovat työtulovähennyksen ja eläketulovähennyksen korottaminen sekä
lapsivähennys. Pääomatuloverotuksen progressiota lisätään sekä perintö- ja lahjaveroas-
teikkojen veroprosentteja korotetaan yhdellä prosenttiyksiköllä.

Keskipitkällä aikavälillä ansio- ja pääomatuloverokertymä kasvaa keskimäärin 5 %
vuodessa. Ennusteessa on oletettu että vuodelle 2016 valtion tuloveroasteikkoon ei tehdä
tarkistusta hintojen tai ansiotason nousun johdosta. Vuosille 2017 ja 2018 sen sijaan on
oletettu, että valtion tuloveroasteikkoon tehdään ansiotason nousun tai inflaation mukai-
set tarkistukset.

Yhteisövero

Yritysten tuloksestaan maksaman yhteisöveron tuotto jaetaan valtion, kuntien ja seura-
kuntien kesken. Yhteisövero on yksi suhdanneherkimmistä verolajeista. Yhteisöveroen-
nusteessa yhteisöveron veropohjan oletetaan seuraavan kansantalouden tilinpidon toi-
mintaylijäämän kehitystä ja kuluvan vuoden yhteisöveroenusteessa huomioidaan myös
kertymätiedot alkuvuoden ajalta.

Viimeisen kolmen vuoden aikana yhteisöverokantaa on alennettu yhteensä 6,5 prosent-
tiyksikköä. Verokannan alentamisella tavoitellaan positiivisia vaikutuksia pitkällä aikavä-
lillä. Kannan alentamisella arvioidaan olevan vaikutuksia mm. yritysmuodon valintaan,
yritysten rahoitusrakenteeseen, voiton siirtämiseen, investointien määrään ja investoin-
tien sijoittumiseen.

Toimintaylijäämä ei kasva kuluvana vuonna ja vuoden alusta voimaan astunut vero-
kannan alentaminen pienentää yhteisöveron tuottoa merkittävästi. Tämä näkyy erityisesti
valtion yhteisöverotuotossa, sillä kannan alentamisesta aiheutuneet verotuottomenetykset
kompensoidaan kunnille.

Ensi vuonna toimintaylijäämän kasvaessa myös yhteisöveron tuotto kasvaa. Jo kerran
aiemmin päätetty veroperustemuutos poistaa yritysten edustuskulujen vähennysoikeus
peruttiin pääministeri Stubbin hallitusohjelmassa. Tämä alentaa hieman yhteisöveron
tuottoa.

Keskipitkällä aikavälillä yhteisöveron tuoton arvioidaan kasvavan toimintaylijäämän
mukaisesti eli keskimäärin noin 4,5 % vuodessa. Vuonna 2016 päättyy kunnille makset-
tava korotettu yhteisövero-osuus, mikä puolestaan lisää valtion yhteisöverotuottoa huo-
mattavasti.

Valtion yhteisöverokertymän kehitys voi poiketa yhteisöveron koko tuoton kehityksestä monista syistä. Kalenterivuoden yhteisöverokertymä voi kasvaa hitaammin tai nopeammin kuin verovuoden yhteisövero. Verovuoden vero kertyy usean vuoden aikana ja esimerkiksi verovuoden päättymistä seuraavana vuonna maksettavien ennakon täydennysmaksujen taso vaihtelee huomattavasti.

Lisäksi toteutettavien yhteisöveron perustemuutosten nettovaikutus kompensoidaan kunnille ja seurakunnille korottamalla niiden osuutta yhteisöveron tuotosta vastaavasti.

Välilliset verot

Välillisistä veroista merkittävimmät verot ovat energiaverot, arvonlisävero sekä autovero. Veropolitiikan painopiste on viime vuosina siirtynyt enemmän välillisiin veroihin.

Energiaveroihin on kohdistunut ja tulee kohdistumaan useita veroperustemuutoksia lähivuosina. Sähkövero nostetaan ensi vuoden alusta sekä fossiilisten lämmitys-, voimalaitos- ja työkonepolttoaineiden CO₂-veroja korotetaan. Myös liikennepolttoaineiden veroja kiristetään. Aiemmin suunniteltu voimalaitosvero perutaan. Lisäksi jätevero korotetaan ja aiemmin päätetty, vuodelle 2015 ajoitettu turpeen veronkorotus jätetään tekemättä.

Muiden valmisteverojen tuotto kehittyy tasaisemmin kuin energiaverojen. Vuoden alusta astui voimaan tupakka-, alkoholijuoma- sekä makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomaveroihin veronkorotuksia. Nämä muutokset kasvattavat valmisteveroista saatavaa verotuottoa kuluvana vuonna. Ensi vuoden alusta korotetaan tupakkaveroa lisää sekä makeisveroon tehdään myös korotus.

Autovero on voimakkaasti vaihteleva veroerä. Henkilöautojen osuus autoveron verotuotosta on noin 90 %. Henkilöautojen kysynnän arvioidaan pysyvän lähivuosina viime vuosia alhaisemmalla tasolla. Autoveron tuottoa lisää v. 2015 verotukien karsiminen, sillä taksien (pl. erityisvarustellut taksit) ja muuttotavarana tuotujen autojen autoveroalennuksesta luovutaan. Autoveron arvioidaan kasvavan ennusteperiodilla keskimäärin noin 5 % vuodessa. Ajoneuvovero on aikaan sidottu vero, joka kannetaan juoksevasti 12 kuukauden jaksoissa henkilö- ja pakettiautoilta sekä kuorma-autoilta. Ajoneuvoveroa korotettiin vuoden 2013 alussa ja sitä korotetaan uudelleen vuoden 2016 alussa.

Arvonlisäveroennusteen osuvuus riippuu keskeisesti siitä, miten yksityisen kulutuksen arvon kehitys ja kohdentuminen kyetään ennakoimaan. Yksityisen kulutuksen arvioidaan kehittyvän lähivuosina historiaan nähden hyvin maltillisesti, mikä ei luo edellytyksiä arvonlisäverotuoton nopealle kasvulle. Kansantalouden tilinpidon mukaisen arvonlisäveron tuoton arvioidaan kasvavan kuluvana vuonna alle prosentin. Veropohjien kasvun nopeutuessa myös arvonlisäveron tuotto kasvaa vuosina 2015-2018 keskimäärin n. 3 %.

Taulukko 21. Valtion budjettitalouden tulojen arviot, mrd, euroa

	2013 tilin- päättös	2014 ml. LTAE:t	2015	2016	2017	2018	2018/2014 vuosi- muutos
Verotuloarviot yhteensä	38,7	39,2	40,0	41,7	43,1	44,6	3
Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot ¹⁾	12,1	12,1	12,1	13,0	13,8	14,6	4
Liikevaihtoon perustuvat verot	17,3	17,5	17,8	18,4	19,0	19,6	2 1/2
Valmisteverot	6,6	6,7	7,2	7,2	7,1	7,1	1 1/2
Muut verotulot	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3 1/2
Sekalaiset tulot	5,1	4,9	6,0	5,2	5,3	5,2	1
Korkotulot ja voitontuloutukset	2,0	2,6	2,8	2,0	2,0	2,0	1
Tuloarviot yhteensä	46,2	47,2	49,2	49,3	50,8	52,1	2

¹⁾ MI Yle-vero vuodesta 2013 lähtien (keskimäärin 500 milj, euroa vuosittain),

Taulukko 22. Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia julkisyhteisöjen verotuloihin

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	miljoonaa euroa					
Ansiotuloverot	90	-33	-144	56	-76	-94
Keskimääräinen kunnallisveroprosentin nousu	135	360	0	0	0	0
Pääomatulovero	108	74	88	45	0	0
Yhteisövero	-50	-921	106	-27	0	0
Yle-vero	440	77	-6	7	5	0
Muut välittömät verot	166	112	58	20	0	0
Arvonlisävero	742	151	2	0	0	0
Energiavero	76	169	311	37	1	0
Muut välilliset verot	177	167	210	108	0	0
Sosiaaliturvamaksut	11	580	306	279	205	155

2.2.3 Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito

Valtion budjetin ilmaisema rahoitusasema poikkeaa monilta osin kansantalouden tilinpidon mukaisesta rahoitusasemasta eli nettoluotonannosta. Viimeiset viisi vuotta tilinpidon osoittaman rahoitusasema on ollut jonkin verran parempi kuin budjetin, vaikkakin kumpikin tunnusluku on ollut suuresti alijäämäinen. Budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon alijäämiä erottavia tekijöitä eritellään oheisessa taulukossa.

Budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon käsitteistö ja luokittelut poikkeavat monilta osin toisistaan. Esimerkiksi budjettitalouden kulutusmenomomenttien sisältö poikkeaa aika tavalla tilinpidon kulutusmenoista ja samoin budjetin reaalisijoitukset sisältävät vain pienen osan tilinpidossa investoinneiksi luokitelluista menoista. Tilinpitouudistuksen myötä t&k-menot luokitellaan investoinneiksi, budjetissa nämä menot jakautuvat lukuisille momenteille ennen muuta opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonaloilla.

Kansantalouden tilinpidossa valtionalouteen luetaan budjettitalouden lisäksi 10 budjetin ulkopuolista rahastoa, mutta ei Valtion Eläkerahastoa, joka kuuluu työeläkelaitokset -sektoriin. Yliopistot eivät kuulu budjettivaltioon mutta kylläkin tilinpidon valtio-käsitteeseen. Myös valtion sijoitusyhtiö Solidium luetaan tilinpidossa kuuluvaksi valtioon samoin Yle Oy. Tilinpitouudistus laajensi valtio-sektoria entisestään kun nyt myös Senaatti-kiinteistöt ja yliopistokiinteistöyhtiöt kuuluvat valtio-käsitteen piiriin.

Valtion budjettiin kirjataan menoina erilaiset finanssisijoitukset, kuten valtion myöntämät lainat, pääomitus, osakehankinnat jne. Vastaavasti tulopuolella näkyvät takaisinmaksetut lainat, osakemyynnit jne. Tilinpidossa nämä käsitellään rahoitustaloustoimina, jotka eivät vaikuta nettoluotonotolla mitattuun valtionalouden rahoitusasemaan. Esimerkiksi sekä tälle että ensi vuodelle on budjetoitu kummallekin tuloja osakemyynneistä noin miljardin verran, mikä pienentää vastaavasti budjetin nettolainanottotarvetta, mutta ei vaikuta tilinpidon rahoitusasemaan.

Yksi merkittävä ero muodostuu budjetin siirtomäärärahojen käytöstä. Siirtomäärärahat ovat kaksi- tai kolmevuotisia määrärahoja, jotka budjetoidaan yhden vuoden talousarvioon. Kansantalouden tilinpitoon siirtomäärärahat kirjautuvat niiden käytön mukaan. Siirrettyjen määrärahojen nettovaikutus voi vaihdella suuresti vuosittain.

Jokainen EU-maa joutuu raportoimaan kaksi kertaa vuodessa EU:n tilastovirastolle Eurostatille budjetin ja tilinpidon välisten lukujen eroavuuksia alijäämä- ja velkaraportoinnin yhteydessä. Näissä raporteissa julkaistaan valtion lisäksi muidenkin julkisen talouden alasektoreiden budjettien ja tilinpidon välisiä eroavuuksia. Raportit julkaistaan Eurostatin sivuilla. Raportoinnin merkitys on entisestään korostunut lisääntyneen talouspolitiikan koordinaation myötä.

Taulukko 23. Budjettitalouden rahoitusasema ja valtionhallinnon nettoluotonanto¹⁾, mrd. euroa

	2012	2013*	2014**	2015**	2016**
	miljardia euroa				
Budjettitalouden ylijäämä (+) / alijäämä (-) ²⁾	-7,8	-8,4	-7,4	-4,5	-4,1
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	-0,1	-0,1	-1,0	-1,2	-0,5
Finanssisijoitukset, netto	0,7	0,9	0,2	0,5	-0,2
Budjetin ulkopuolisten yksiköiden tuloylijäämä	-0,5	-0,6	0,0	0,0	0,0
Kassa-/suoriteperusteen korjaus	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3
Muut erät ³⁾	-0,4	0,2	0,4	-1,2	-1,2
Valtionhallinnon nettoluotonanto (+) / -otto (-)	-7,3	-7,0	-6,9	-5,4	-5,0

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

²⁾ Sisältää velanhallintamenot.

³⁾ Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, budjetin siirtömäärärahojen ajoittumisen vaikutus.

2.3 Paikallishallinto

Vuonna 2013 paikallishallinnon alijäämä oli 0,8 % suhteessa BKT:hen. Rahoitusasema vahvistui osin kertaluonteisten tekijöiden seurauksena 0,5 mrd. euroa edellisvuodesta. Kuntien kulutusmenojen kasvu hidastui ja henkilöstömäärä supistui. Sen sijaan verotulot kasvoivat suhdannetilanteeseen nähden ripeästi. Kunnallisverokertymän kasvu johtui pääasiassa kertaluonteisista tekijöistä, kuten kuntien ja valtion välisissä ansiotulo- ja pääomaverojen tilityksissä sovellettavan jako-osuuden oikaisusta kuntien hyväksi. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti nousi 0,1 prosenttiyksikköä 19,38 prosenttiin.

Vuonna 2014 kuntatalouden alijäämä pysyy edelleen 0,8 prosentissa suhteessa bruttokansantuotteeseen. Verotulojen arvioidaan kasvavan veropohjien heikosta kehityksestä huolimatta 2,3 %. Verotulojen kasvua kiihdyttävät kuntien veroprosenttien korotukset. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti nousi vuoden alussa 19,74 prosenttiin ja osa kunnista nosti kiinteistöveroprosenttejaan. Myös kiinteistöjen arvostamisperusteisiin tehdyt muutokset kasvattavat kuntien verotuloja. Kuntien saamat valtionosuudet sen sijaan supistuvat valtion sopeutustoimien seurauksena.

Kireä talustilanne pakottaa kunnat hillitsemään menojen kasvua kuluvana vuonna. Kunnista jää vuosittain noin 16 000 työntekijää eläkkeelle ja kuntien oletetaan jättävän osan avoimista tehtävistä täyttämättä. Myös maltillinen palkka- ja kustannustason kehitys sekä kuntatyönantajan sosiaalivakuutusmaksujen aleneminen hidastavat kuntatalouden menokehitystä.

Heinäkuussa 2014 toteutettu kansantalouden tilinpidon uudistus aiheutti muutoksia paikallishallintosektoriin ja sen taloustoimiin. Uuden tilinpitäjärjestelmän mukaisesti paikallishallintosektoriin mm. siirrettiin yrityssectorilta ja voittoa tavoittelemattomista yhteisöistä noin 150 kuntien omistamaa yhtiötä, kuten kuntaomisteiset ammattikorkeakoulu-yhtiöt. Muutokset kasvattivat sekä paikallishallintosektorin kokonaistuloja että -menoja. Vaikutukset nettoluotonantoon olivat vähäiset.

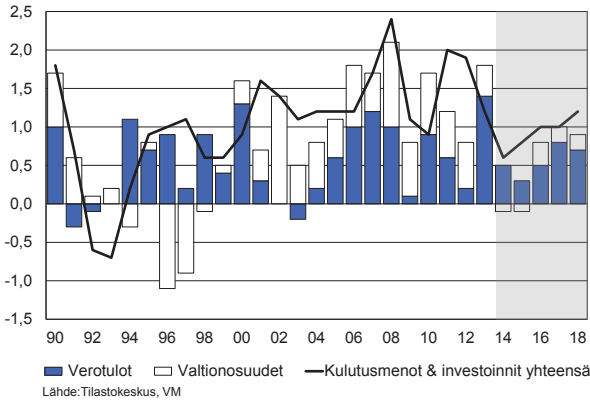
Kuntatalouden tila heikkenee vuonna 2015

Vuonna 2015 kuntatalouden alijäämän arvioidaan kasvavan 1,1 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Arvio on tehty muuttumattoman politiikan periaatetta noudattaen, eli se sisältää vain jo sovitut toimenpiteet, joista on riittävästi tietoa saatavilla. Arviossa ei ole oletettu kunnallisveroprosenttien korotuksia tai muita kuntien omia sopeutustoimia.

Talouskasvu elpyy v. 2015, mutta veropohjien kehitys jää edelleen vaimeaksi ja siksi kuntien verotulojen kasvun arvioidaan jäävän v. 2015 runsaaseen 2 prosenttiin. Kataisen ja Stubbin hallitukset ovat päättäneet sekä kuntien verotuloja kasvattavista että vähentävistä veroperustemuutoksista, joiden yhteisvaikutuksena kuntien verotulot alenevat noin 130 milj. eurolla. Valtionosuuksiin tehdään vastaavan suuruinen kompensatio, joten veroperustemuutoksilla ei ole vaikutusta kuntien rahoitusasemaan. Kuntien valtionosuudet supistuvat 0,7 % v. 2015. Osana valtiontalouden sopeutustoimia kuntien valtionosuuksiin tehdään vajaan 190 milj. euron leikkaus. Yhteensä kuntien verotulojen ja valtionosuuksien kasvun arvioidaan jäävän yhteen prosenttiin v. 2015.

Kuntatalouden kustannustason arvioidaan nousevan v. 2015 edelleen maltillisesti. Kunta-alan ansiotason nousu on jäämässä runsaaseen prosenttiin. Myös työnantajamaksujen muutosten yhteisvaikutus on edelleen menokehitystä hillitsevä. Toisaalta väestön ikärakenteen muutoksesta johtuva palvelutarpeen kasvu nostaa kuntatalouden kulutusmenojen kasvun runsaaseen 2 prosenttiin.

Kuntien verot, valtionosuudet, kulutusmenot ja investoinnit
muutos edellisestä vuodesta, mrd. euroa (käyvin hinnoin)

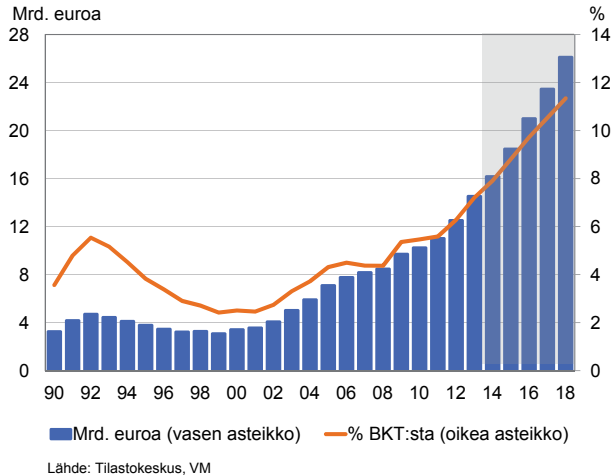
Kuntien velkaantuminen jatkuu vuosina 2016-2018

Muuttumattoman politiikan mukainen arvio kuntatalouden näkymistä vuosille 2016-2018 on synkkä. Ilman uusia kuntataloutta vahvistavia toimenpiteitä menojen kasvu jatkuu tulojen kasvua nopeampana. Kuntatalouden alijäämä syvenee 2,6 mrd. euroon eli 1,1 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2018 mennessä. Kuntatalouden velan määrä kasvaa runsaaseen 26 mrd. euroon eli yli 11 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Hallitus on sitoutunut vähentämään rakennepoliittisen ohjelman mukaisesti kuntien tehtäviä ja velvoitteita 1 mrd. eurolla vuoteen 2017 mennessä. Toimenpideohjelman tavoitteena on lisäksi vahvistaa kuntataloutta 1 mrd. eurolla kuntien omin toimenpitein. Tavoiteltuja säästövaikutuksia voidaan sisällyttää kuntatalouden kehitysarvioon siinä tahdissa kuin toimenpiteistä on päätetty ja niiden vaikutukset voidaan luotettavasti arvioida. Julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2015-2018 sisällytetyt toimet kattoivat alustavan laskennallisen arvion mukaan reilun kolmanneksen tavoitellusta miljardin euron säästöstä. Kuntien tehtäviä ja velvoitteita vähentävistä toimenpiteistä on tässä laskelmassa huomioitu toimet siltä osin kuin niiden on arvioitu johtavan kuntatalouden säästöihin vuoteen 2018 mennessä. Kuntien omia toimenpiteitä ei ole muuttumattoman politiikan periaatteen mukaisesti huomioitu.

Kuntatalouden kestävyuden turvaaminen edellyttää rakennepoliittisen ohjelman täysimittaista toimeenpanoa. Kuntatalouden vakauttaminen edellyttää myös, että kunnat sitoutuvat jatkamaan talouden sopeuttamista ja tuottavuutta parantavia toimia. Väestön ikärakenteen muutoksesta johtuva palvelutarpeen kasvu vaikeuttaa kuntien pyrkimyksiä hillitä menojen kasvua. Siksi ilman tehtävien ja velvoitteiden merkittävää vähentämistä kuntatalouden velkaantumisen taittaminen merkitsisi huomattavia kunnallisveroprosenttien korotuksia. Jos kuntatalous tasapainotettaisiin vain kunnallisveroprosenttia korottamalla, merkitsisi se keskimääräisen kunnallisveroprosentin noin 2,5 prosenttiyksikön korotusta vuoteen 2018 mennessä.

Kuntien velka

Taulukko 24. Paikallishallinto¹⁾

	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	19,2	19,4	20,7	21,2	21,6	22,1
Siitä kunnallisvero	16,3	16,9	17,9	18,3	18,6	19,1
Yhteisövero	1,6	1,2	1,5	1,4	1,5	1,3
Kiinteistövero	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,6
Muut tulot ²⁾	17,1	17,9	18,4	18,4	18,4	18,8
Siitä korkotulot	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Siitä tulonsiirrot valtiolta	12,9	13,5	13,9	13,8	13,7	14,0
Tulot yhteensä	36,2	37,2	39,1	39,6	40,0	40,9
Kulutusmenot	30,6	32,2	33,2	33,7	34,4	35,4
Siitä palkansaajakorvaukset	20,5	21,4	21,6	21,6	21,8	22,1
Tulonsiirrot	2,8	3,0	3,0	3,1	3,3	3,4
Siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	1,1	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,4	1,5	1,6	1,6	1,8	1,8
Korkomenot	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Pääomamenot ³⁾	3,9	4,1	4,5	4,4	4,5	4,5
Menot yhteensä	37,3	39,3	40,7	41,2	42,3	43,3
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-1,1	-2,1	-1,6	-1,7	-2,2	-2,5
Perusjäämä ⁴⁾	-1,1	-2,2	-1,7	-1,7	-2,3	-2,5

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

²⁾ Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen

³⁾ Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot.

⁴⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

2.4 Sosiaaliturvarahastot

2.4.1 Työeläkerahastot

Työeläkerahastojen ylijäämä supistui viime vuonna 1,9 prosenttiin suhteessa BKT:hen, kun v. 2012 ylijäämä oli vielä 2,4 %. Viidessä vuodessa työeläkerahastojen ylijäämästä on sulanut pois yli 2 prosenttiyksikköä. Työeläkemenot ovat kasvaneet nopeasti viime vuosina eläkeläisten määrän kasvaessa sekä eläkkeiden keskimääräisen tason noustessa, kun alkavat eläkkeet ovat jo maksussa olevia eläkkeitä suurempia. Heikentynyt työllisyystilanne ja hidastunut ansiotason nousu ovat puolestaan vaimentaneet maksutuloloja kasvua, vaikka eläkemaksuja on nostettu nopeaan tahtiin viime vuosina. Alhainen korkotaso on puolestaan vähentänyt eläkevarojen omaisuustuloja. Eläkevarallisuuden määrä on kuitenkin kohonnut jo 162 mrd. euroon vuoden 2013 lopussa.

Eläkeläisten määrän kasvu sekä keskimääräisen eläketason nousu pitävät yllä työeläkemenojen kasvua koko ennustejakson vuosina 2014-2018. Kevään 2014 kehysriihessä päätetty työeläkkeiden indeksikorotuksen jäädyttäminen 0,4 prosenttiin v. 2015 hidastaa eläkemenojen kasvua. Hidastunut inflaatio ja ansiotason nousu pitävät eläkkeiden vuosittaiset indeksikorotukset alle kahdessa prosentissa myös vuosina 2016-2018. Työeläkemenot kasvavat keskimäärin 5 % vuodessa ennustejakson aikana. Eläkemenojen suhde BKT:hen kohoaa lähes 14 prosenttiin v. 2018, kun vielä v. 2008 eläkemenojen suhde kokonaistuo-
tantoon oli vain 10 %.

Työeläkemaksu nousi 0,8 prosenttiyksikköä vuoden 2014 alussa ja palasi aiemmin sovitulle nousu-uralle viime vuoden korotustauon jälkeen. Eläkemaksujen osuus palkkasummasta ylittää 25 % tänä vuonna. Vuosille 2015 ja 2016 on sovittu 0,4 prosenttiyksikön suuruiset työeläkemaksun korotukset, jotka jakautuvat puoliksi työntekijän ja työnantajan kesken. Palkkasumman kasvu pysyy vaimeana tänä ja ensi vuonna heikon työllisyyskehityksen ja maltillisten palkankorotusten takia, mikä hidastaa eläkemaksutulojen kasvua. Eläkevarojen tuottojen odotetaan kasvavan maltillisesti vuodesta 2016 lähtien korkotason lähtiessä nousuun.

Tänä vuonna eläkerahastojen ylijäämä laskee 1,7 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Vuonna 2015 työeläkerahastojen rahoitusasema heikkenee edelleen, mikä johtuu ylimääräisestä valtion eläkerahaston 500 milj. euron suuruisesta tuloutuksesta valtiolle. Vuosina 2016-2018 työeläkerahastojen ylijäämä on 1,8 % BKT:sta¹. Talouden elpymisen ja maksujen korotusten kautta kasvavat maksutulot ja korkotuottojen kasvu eivät kuitenkaan käännä työeläkerahastojen ylijäämää kasvuun, koska eläkemenot jatkavat nopeaa kasvuaan myös keskipitkällä aikavälillä.

¹ Keskipitkän aikavälin laskelmassa on oletettu TyEL-maksujen nousevan suhteessa palkkasummaan 0,3 prosenttiyksikköä v. 2017 ja 0,2 prosenttiyksikköä v. 2018.

Taulukko 25. Sosiaaliturvarahastot ¹⁾

	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	4,0	3,8	3,7	3,7	4,1	4,7
Sosiaaliturvamaksut	24,0	25,5	25,9	26,7	27,4	28,4
Siitä työnantajien maksut	17,0	17,7	17,9	18,3	18,7	19,2
Vakuutettujen maksut	7,1	7,8	8,0	8,4	8,8	9,2
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	11,6	12,3	12,9	13,2	13,2	13,5
Muut tulot	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6
Tulot yhteensä	40,2	42,0	43,0	44,2	45,3	47,1
Kulutusmenot	3,4	3,6	3,5	3,7	3,7	3,8
Sosiaalietuudet ja -avustukset	28,7	30,6	32,7	34,5	35,4	36,5
Muut menot	2,7	2,7	2,9	3,0	3,6	3,1
Menot yhteensä	34,8	36,9	39,1	41,1	42,7	43,4
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	5,4	5,2	3,8	3,1	2,6	3,8
Työeläkelaitokset	5,4	4,8	3,8	3,5	3,1	3,9
Muut sosiaaliturvarahastot	0,0	0,4	0,0	-0,4	-0,5	-0,1
Perusjäämä ²⁾	3,4	3,5	2,1	1,6	1,0	2,0

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

²⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

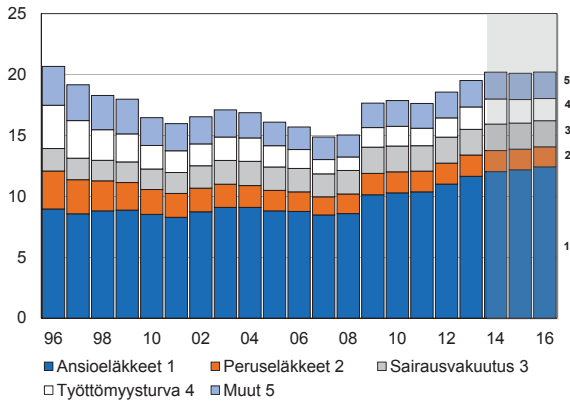
2.4.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Muihin sosiaaliturvarahastoihin kuuluvat perusturvasta vastaava Kansaneläkelaitos sekä ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta vastaava Työttömyysvakuutusrahasto. Muiden sosiaalirahastojen menot kasvoivat 5,5 % v. 2013. Menojen nopean kasvun taustalla olivat ansiosidonnaisten työttömyysturvan menojen kasvu 16 prosentilla sekä työttömyyteen liittyvän perusturvan menojen kasvu 18 prosentilla. Sairasvakuutusmenot vähenivät marginaalisesti viime vuonna, kun lääke- ja matkakorvausmenot pienenivät hallitusohjelman mukaisten säästöjen ansiosta. Valtion ja kuntien tulonsiirrot muille sosiaaliturvarahastoille kasvoivat 470 milj. euroa edellisestä vuodesta, mikä piti muiden sosiaaliturvarahastojen rahoituksen tasapainossa v. 2013.

Työttömyydestä aiheutuvien menojen ennakoidaan kasvavan vielä tänä vuonna ja ylittävän 4 mrd euroa, mutta kääntyvän laskuun ennustejakson loppua kohden, kun työttömyys alenee. Työttömyysmenoja vähentää 50 milj. euron säästö ansiosidonnaisiin työttömyysmenoihin vuodesta 2015 alkaen. Sairasvakuutusmenoissa säästetään ensi vuonna yhteensä 51 milj. euroa. Säästöistä huolimatta sairasvakuutusmenot kasvavat ennustejaksolla keskimäärin 3 % vuodessa. Menosäästöä syntyy myös, kun kansaneläkeindeksiä korotetaan 0,4 prosentilla v. 2015, mikä on 0,7 prosenttiyksikköä vähemmän kuin tavanomainen inflaatiotarkistus. Säästöpäätösten johdosta muiden sosiaaliturvarahastojen menot eivät kasva ensi vuonna. Vuosina 2016-2018 menojen kasvun arvioidaan olevan keskimäärin 1,5 % vuodessa.

Vuoden 2014 alusta työntekijöiden sairasvakuutusmaksu nousi 0,12 prosenttiyksikköä ja työnantajien työtulovakuusmaksu 0,1 prosenttiyksikköä. Vastaavasti sekä työntekijöiden että työnantajien työttömyysvakuutusmaksu aleni 0,1 prosenttiyksikköä. Työttömyysvakuutusmaksun aleneminen ja työttömyysmenojen kasvu painavat työttömyysvakuutusrahaston, ja sitä kautta muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusaseman 0,2 % BKT:sta alijäämäiseksi tänä vuonna. Keskipitkällä aikavälillä muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitus on lähellä tasapainoa. Kuntien ja valtion Kelan rahoitusosuuksissa tapahtuu muutos v. 2015, kun kunnille siirretään vastuu pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuen rahoituksesta. Vuoden 2017 alusta perustoimeentulon laskenta ja maksatus siirtyvät puolestaan kunnilta Kelalle.

Sosiaalietuudet, -avustukset ja sairaanhoitokorvaukset prosenttia bruttokansantuotteesta

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 26. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2011	2012	2013	2014	2015*	2016**
Sosiaalivakuutusmaksut¹⁾						
Työnantajat						
Sairausvakuutus	2,12	2,12	2,04	2,14	2,13	2,14
Työttömyysvakuutus	2,32	2,32	2,32	2,20	2,20	2,20
Työeläkevakuutus (TyEL)	17,1	17,35	17,35	17,75	17,95	18,15
Kuntien eläkevakuutus	23,6	23,6	24,00	23,70	23,60	23,50
Työntekijät						
Sairausvakuutus	2,01	2,04	2,04	2,16	2,17	2,22
Työttömyysvakuutus	0,60	0,60	0,60	0,50	0,50	0,50
Työeläkevakuutus	4,9	5,45	5,45	5,85	6,05	6,25
Eläkeläiset						
Sairausvakuutus	1,36	1,39	1,47	1,49	1,51	1,55
Eläkeindeksit						
Työeläkeindeksi	2323	2407	2475	2509	2519	2556
Kansaneläkeindeksi	1508	1565	1609	1630	1637	1663

¹⁾ Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista.
Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

2.5 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Sopeutustoimista huolimatta julkinen talouden ei ennakoida tasapainottuvan keskipitkällä aikavälillä ja julkisen velan suhde kokonaistuotantoon jatkaa kasvuaan. Pysyvän lisähaasteen julkisen talouden tasapainottamiselle aiheuttaa väestön vanheneminen, mikä johtaa eläke-, terveydenhuollon ja pitkäaikaishoidon menojen kasvuun. Tuottavuuden kasvun hidastuminen ja työpanoksen kasvun pysähtyminen puolestaan rajoittavat talouskasvua ja sitä kautta verotulojen kasvua.

Huoltosuhteen heikkeneminen aiheuttaa mittavan paineen julkisen talouden rahoitukselle. Tilastokeskuksen vuoden 2012 väestöennusteen perustella 15-64-vuotiaan väestön ennakoidaan supistuvan 84 000 hengellä vuoteen 2030 mennessä ja samanaikaisesti 65 vuotta täyttäneen väestön kasvavan 440 000 hengellä. Julkisen talouden pitkän aikavälin rahoitusasemaa mitataan kestävyysvajeella, joka on tulevien julkisen talouden alijäämien nykyarvo. Kestävyysvaje kertoo, paljonko julkista taloutta on tasapainotettava keskipitkällä aikavälillä, jotta velkaantuminen pysyy hallinnassa ilman lisätoimia myös pitkällä aikavälillä kun ikäsidonnaiset menot kasvavat.

Kestävyysvajeen arvioidaan olevan noin 4 % suhteessa kokonaistuotantoon vuoden 2018 tasolla. Kestävyysvaje-arvio on kasvanut valtiovarainministeriön keväisestä arviosta, koska julkisen talouden rakenteellinen rahoitusasema on heikentynyt keskipitkällä aikavälillä. Pitkän aikavälin menopaineet eivät ole muuttuneet keväästä.

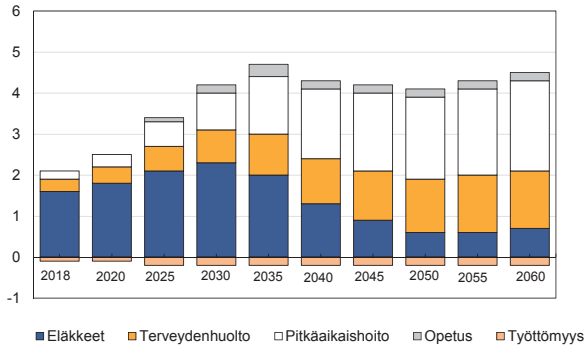
Kestävyysvaje tulee kuroa umpeen ennemmin tai myöhemmin. Jos velkataakka uhkaa kasvaa liian suureksi, markkinapaine nostaa ennen pitkää velasta maksettavaa korkoa ja pakottaa sopeuttamaan julkista taloutta. Mitä aiemmin julkisen talouden tasapainottavat päätökset tehdään, sitä pienemmällä sopeutustoimilla selvitään.

Kestävyysongelma voidaan ratkaista välittömällä budjettisopeutuksella, jolla parannetaan julkisen talouden rakenteellista rahoitusasemaa, mutta ennen kaikkea uudistuksilla, joilla hillitään tulevia menopaineita ja parannetaan talouden kasvuedellytyksiä ja sitä kautta julkisen sektorin tulojen kasvua pitkällä aikavälillä.

Kestävyyslaskelma on luonteeltaan painelaskelma, jossa projisoidaan nykyisten sääntöjen mukaista kehitystä tulevaisuuteen väestöennusteen, ikäryhmäkohtaisten meno-osuuksien ja talouskehityksen pitkän aikavälin arvioiden avulla. Mitä pidemmälle ajassa mennään, sitä suuremmaksi laskelmaan liittyvä epävarmuus kasvaa, minkä vuoksi laskelma on herkkä käytetyille oletuksille.

Ikäsidonnaisten menojen muutos

vuodesta 2012, % BKT:sta

Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME mallilla.

Taloudellisia tapahtumia

24.-25.3.2014

Hallitus sopi valtiontalouden kehyksistä sekä julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2015–2018. Hallitus päätti neuvotteluissaan uusista toimista, jotka vähentävät valtion menoja ja lisäävät tuloja 2,3 mrd. euroa vuoden 2018 tasolla. Kautensa aikana hallitus on päättänyt välittömistä valtion menoja vähentävistä ja tuloja lisäävistä toimista, jotka ovat vuoden 2017 tasolla nettomääräisesti noin 6,6 mrd. euroa eli 3 % suhteessa kokonaistuotantoon, kun vertauskohtana on edellisen vaalikauden viimeinen kehyspäätös.

Sopeutustoimet verotuksen puolella koostuvat pääasiassa valmisteverojen korotuksista sekä ansio- ja pääomatuloverotukseen tehtävistä verotuksen oikeudenmukaisuutta korostavista toimenpiteistä. Vuonna 2015 ansiotuloverotusta kiristetään jättämällä ansio- ja inflaatiotarkistukset tekemättä. Tämä lisää verotuloja noin 155 milj. eurolla. Pienituloisten verotusta kuitenkin kevennetään 100 milj. eurolla perus- ja työtulovähennystä korottamalla. Progressiivisen tuloveroasteikon ylimmän tuloluokan raja alennetaan 90 000 euroon ja tuloluokan voimassaoloa jatketaan vuoteen 2018 saakka. Toimenpiteillä kavennetaan tuloeroja.

Pääomatuloverotukseen tehtävillä muutoksilla lisätään veron tuottoa 28 milj. eurolla ja samalla kavennetaan tuloeroja. Pääomatulojen verotusta kiristetään siten, että ylempien verokannan tulojajaa alennetaan 30 000 euroon ja ylempi kanta korotetaan 33 prosenttiin. Perintö- ja lahjaverotusta kiristetään korottamalla asteikkojen kaikkia rajaveroprosentteja yhdellä prosenttiyksiköllä. Sen lisäksi aiemmin määräaikaiseksi säädetty yli 1 000 000 euron lahja- ja perintöosuusien veroluokka muutettaisiin pysyväksi vuodesta 2016 alkaen.

Ohjelmassaan hallitus sitoutui aloittamaan koko kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi tarvittavat toimet vuoteen 2015 mennessä. Hallitus päätti rakennepoliittisesta ohjelmasta talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi 29.8.2013 sekä täsmensi ohjelmaa ja päätti sen toimeenpanosta 29.11.2013. Valtiontalouden kehysiin on sisällytetty ne hallituksen rakennepoliittisen ohjelman toimenpiteet, joilla on kustannusvaikutuksia ja joiden valmistelu on tässä vaiheessa edennyt riittävän pitkälle.

Valtion budjettitalouden menojen taso on v. 2015 noin 53,5 mrd. euroa. Menojen arvioidaan nousevan kehyskaudella nimellisesti keskimäärin vajaan yhden prosentin vuosivauhdilla. Reaalisesti menot alenevat keskimäärin arviolta noin 0,5 % vuosittain. Budjettitalouden varsinaisten tulojen arvioidaan kasvavan kehyskaudella keskimäärin 3,3 % vuodessa. Verotulojen kasvuksi arvioidaan 3,6 % vuodessa. Verotulojen osuus budjettitalouden var-

sinaisista tuloista on keskimäärin 85 %. Vuonna 2018 budjettitalouden tulojen (pl. lainanotto) ennakoidaan olevan 53,4 mrd. euroa. Kun huomioidaan kehyspäättöksen mukainen määräraahakehitys ja tuloarviot, valtion budjettitalouden ennakoidaan olevan n. 2,7 mrd. euroa alijäämäinen v. 2018. Sopeutuksen arvioidaan riittävän taistamaan valtionvelan suhde kokonaistuotantoon kehyskaudella. Hallituksen esitys julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2015–2018 on tarkoitus päättää valtioneuvoston istunnossa 3.4.2014, jonka jälkeen se annetaan eduskunnalle.

3.4.2014

Valtioneuvosto päätti julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2015–2018. Päätös on ensimmäinen julkisen talouden suunnitelma ja se kattaa valtiontalouden ohella kuntatalouden, työeläkerahastot sekä muut sosiaaliturvarahastot. Päätöksessä todetaan julkisen talouden hoitoa ohjaavat säännökset, asetetut tavoitteet ja kokonaistaloudelliset lähtökohdat, joissa julkista taloutta hoidetaan. Lisäksi suunnitelma täsmentää hallituksen finanssipoliittista linjaa näissä puitteissa. Päätöksellä tarkistetaan vaalikaudelle lokakuussa 2011 annettu valtiontalouden kokonaiskehys vastaamaan vuoden 2015 hinta- ja kustannustasoa sekä rakenteellisia muutoksia. Lisäksi annetaan valtiontalouden kehykset vuosille 2015–2018 noudatettavaksi vuoden 2015 talous- ja lisätalousarvioesitysten valmistelussa. Valtioneuvosto päätti antaa selonteko eduskunnalle.

17.4.2014

Valtioneuvosto hyväksyi Suomen vakausohjelman. Siinä esitetään Suomen talouspolitiikan lähtökohdat ja tavoitteet erityisesti finanssipolitiikan osalta sekä arvioidaan niiden toteutumista vuoteen 2018 asti. Ohjelman perustana on eduskunnan 20.12.2013 hyväksymä talousarvio, valtioneuvoston 3.4.2014 hyväksymä julkisen talouden suunnitelma vuosille 2015–2018 sekä tämän taustalla olevat ennusteet. Vaisuista kasvunäkymistä huolimatta Suomen julkisen talouden tila kohenee vakausohjelmajaksolla. Vuonna 2013 julkisen talouden alijäämä oli 2,1 % BKT:sta. Hallituksen päättämät sopeutustoimet kohentavat erityisesti valtiontalouden rahoitusasemaa niin, että tässä vakausohjelmassa esitetyn ennusteen mukaan julkisyhteisöjen rahoitusasema tasapainottuu vuoteen 2017 mennessä ja julkisyhteisöjen velka alkaa alentua suhteessa kokonaistuotantoon ohjelmakauden aikana. Vuoden 2013 vakausohjelmassa asetettiin keskipitkän aikavälin tavoite julkisyhteisöjen rakenteelliselle rahoitusasemalle -0,5 prosenttiin BKT:sta ja se arvioitiin saavutettavan v. 2014. Vuonna 2013 rakenteellinen rahoitusasema oli -0,4 % BKT:sta. Vakausohjelmassa esitetyn arvion mukaan rakenteellinen rahoitusasema on -0,7 % BKT:sta v. 2014. Hallituksen päättämien sopeutustoimien ansiosta rakenteellinen rahoitusasema vahvistuu ohjelmakauden aikana ja kääntyy ylijäämäiseksi v. 2017.

Valtioneuvosto hyväksyi Eurooppa 2020 -strategian kevään 2014 kansallisen ohjelman. Euroopan unionille kuvataan hallituksen toimenpiteitä ja suunnitelmia, joilla vuoden 2011 syksyllä vahvistetut Eurooppa 2020 -strategian kansalliset tavoitteet voidaan saavuttaa. Ohjelmassa huomioidaan myös Euroopan unionin neuvoston Suomelle v. 2013 antamat suo-

situkset. Ohjelma noudattaa rakenteeltaan kevään 2013 ohjelmaa. Painopiste on tänä vuonna kilpailukyvyssä, yritysrakenteen monipuolistamisessa sekä energiatehokkuudessa. Ohjelma perustuu Eurooppa-neuvoston kesäkuussa 2010 hyväksymään Eurooppa 2020 -strategiaan.

30.4.2014

Valtioneuvosto päätti antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen vuodelta 2013.

22.5.2014

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle hallituksen esityksen vuoden 2014 lisätalousarvioksi. Tuloarvioiden lisäykseksi ehdotetaan nettomääräisesti 544 milj. euroa ja määrärahojen lisäykseksi nettomääräisesti 520 milj. euroa. Vuoden 2014 lisätalousarvioesitys on siten 24 milj. euroa ylijäämäinen. Valtion nettolainanotoksi v. 2014 arvioidaan 7,1 mrd. euroa. Vuoden 2014 jakamattomaksi varaukseksi jäisi 119 milj. euroa. Verotuloarviota ehdotetaan alennettavan nettomääräisesti yhteensä 190 milj. eurolla. Arvonlisäveron tuottoarviota vähennettäisiin 165 milj. eurolla talousnäköymien heikentymisen ja kertymätietojen perusteella. Määräraharave kasvaa nettomääräisesti 520 milj. eurolla. Määrärahoja ehdotetaan lisättäväksi kasvun tukemiseen julkisen talouden suunnitelman 2015-2018 mukaisesti yhteensä noin 200 milj. euroa.

5.6.2014

EKP:n neuvosto päätti, että eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatioiden korko lasketaan 0,15 prosenttiin alkaen operaatiosta, jonka maksut suoritetaan 11.6.2014.

12.6.2014

Eduskunta käsitteli valtioneuvoston selonteon julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2015-2018 ja hyväksyi mietinnön mukaisen kannanoton valtioneuvostolle.

18.6.2014

Eduskunta päätti, että vuoden 2014 lisätalousarviota sovelletaan 1.7.2014 alkaen. Tuloarvioiden lisäys on nettomääräisesti 544 milj. euroa ja määrärahojen lisäys 520 milj. euroa. Vuoden 2014 lisätalousarvio on siten 24 milj. euroa ylijäämäinen.

18.-19.6.2014

Hallitustunnustelija Alexander Stubbin johdolla käytiin minihallitusneuvottelut. Stubbin hallituksen ohjelma perustuu pääministeri Kataisen hallituksen tekemiin rakennepoliittisiin päätöksiin sekä julkisen talouden sopeuttamista koskeviin linjauksiin. Aiemmin sovittuja kehysääntöjä noudatetaan ja velkaantuminen taittuu v. 2018.

Uudet kasvutoimet on kirjattu Stubbin hallituksen ohjelmaan. Hallitusneuvottelussa päätettiin myös kattavista uusista lisäpanostuksista kasvun ja työllisyyden vahvistamiseksi. Hallitus sitoutuu esimerkiksi edistämään merkittäviä liikennehankkeita, kuten Pisara-rataa, länsimetron ja Tampereen kaupunkiraitiotietä. Kotimaisen kysynnän ja ostovoiman sekä työllisyyden parantamiseksi eläkkeiden ja ansiotulojen verotukseen tehdään täysimääräiset ansiotaso- ja inflaatiotarkistukset kolmeen alimpaan tuloluokkaan v. 2015 ja jäädytys siirretään vuoteen 2016. Lapsiperheiden asemaa tuetaan verovähennysjärjestelmää kehittämällä. Muutoksen toteutus valmistellaan budjettiriiheen mennessä siten, että siinä huomioidaan kehyspäätöksessä sovitut korotukset perus- ja työtulovähennyksiin.

Liitetaulukot

1. Ennusteiden tarkentuminen
2. Vuosien 2009-2013 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia, keskimääräinen %-muutos
3. Kysynnän ja tarjonnan tase
4. Kansantalouden rahoitustasapaino
5. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
6. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
7. Valtion budjettitalouden menot hallinnonaloittain tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
8. Julkinen bruttovelka
9. Kansaneläkelaitos, kansaneläkerahasto
10. Kansaneläkelaitos, sairausvakuutusrahasto
11. Kansaneläkelaitos, sosiaaliturvarahaston yleisrahasto
12. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuovelka

1. Ennusteiden tarkentuminen¹

	2013*				2014**				2015**				2016**			
	sk2	tk1	sk1	tk2	sk2	tk1	sk1	tk2	sk2	tk1	sk1	tk2	sk2	tk1	sk1	tk2
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	-1,2	-1,4	-1,3	-1,2	0,8	0,5	0,2	0,0	1,8	1,4	1,4	1,2	-	1,8	1,6	1,4
Kulutus, määrän muutos, %	-0,1	-0,3	-0,3	0,0	0,4	0,1	0,3	0,1	0,9	0,3	0,3	0,3	-	1,0	1,0	0,9
Vienti, määrän muutos, %	-0,8	0,3	-1,3	-1,7	3,6	3,5	-0,5	0,4	4,1	4,1	4,6	4,0	-	4,8	4,8	4,6
Työttömyysaste, %	8,2	8,2	8,2	8,2	8,4	8,4	8,5	8,6	8,2	8,3	8,4	8,5	-	8,1	8,1	8,2
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,3	1,1	1,6	1,7	1,7	1,5	-	1,9	1,9	1,8
Valtion rahoitusjäämä, % BKT:sta	-3,8	-3,7	-3,7	-3,5	-3,6	-3,5	-3,7	-3,4	-3,2	-2,4	-2,4	-2,6	-	-2,0	-2,2	-2,3
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta	-2,6	-2,4	-2,5	-2,3	-2,5	-2,4	-2,6	-2,7	-2,0	-1,4	-1,7	-2,4	-	-0,9	-1,4	-1,7
Valtionvelka, % BKT:sta	46,6	46,4	46,3	44,6	49,3	48,7	49,3	47,6	50,7	49,3	49,8	48,5	-	49,2	50,0	49,0

¹ Julkaisujankohdat: Suhdanne katsaus 19.12.2013 (sk2), Taloudellinen katsaus 3.4.2014 (tk1), Suhdanne katsaus 18.6.2014 (sk1) sekä Taloudellinen katsaus 15.9.2014 (tk2)

Lähde: Tilastokeskus, VM

2. Vuosien 2009-2013 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia, keskimääräinen %-muutos

	Vuosien 2009-2013		Keskimääräiset ennustevirheet	
	Ennusteiden keskiarvo	Toteutumien keskiarvo	Ennusteen ali- tai yliarviointi ¹	Ennustevirheen suuruus ²
BKT (määrä)	1,5	-0,7	2,2	4,0
BKT (arvo)	3,7	1,2	2,5	4,4
Yksityinen kulutus (arvo)	3,7	2,8	0,9	3,1
Vaihtotase, % BKT:sta	1,3	-0,3	1,6	1,8
Inflaatio	2,3	1,8	0,6	1,0
Palkkasumma	3,4	1,8	1,5	2,1
Työttömyysaste	8,0	8,1	0,0	1,1
Valtionvelka, % BKT:sta	41,4	41,9	-0,5	3,7
Valtion nettoluotonanto, % BKT:sta	-3,1	-4,2	1,1	1,7
Julkisen talouden nettoluotonanto, % BKT:sta	-0,9	-2,2	1,3	2,2

Ennusteiden vertailu tehdään kansantalouden tilipidon ennakkotietoon heinäkuussa.

Viiden viimeisen vuoden keskiarvot on laskettu keväällä ja syksyllä tehdyistä budjettivuotta koskevista ennusteista.

¹ Ali- tai yliarvioinnin indikaattori on keskimääräinen ennustevirhe.

² Virheiden itseisarvojen keskiarvo kertoo ennustevirheiden keskimääräisestä suuruudesta, virheen suunnasta riippumatta.

3. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin					
	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
Bruttokansantuote markkinahintaan	196 869	199 069	201 341	204 056	209 397	215 677
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	78 768	81 764	78 812	77 764	81 287	86 068
Kokonaistarjonta	275 637	280 833	280 153	281 820	290 684	301 745
Tavaroiden ja palvelujen vienti	77 093	78 881	76 866	76 761	80 916	85 913
Kulutus	152 262	157 709	161 263	163 590	166 466	170 547
yksityinen	105 771	109 026	111 046	112 542	114 431	117 304
julkinen	46 491	48 683	50 217	51 048	52 035	53 243
Investoinnit	43 779	44 305	42 596	41 480	43 090	45 124
yksityiset	36 301	36 409	34 290	33 099	34 577	36 400
julkiset	7 478	7 896	8 306	8 381	8 513	8 724
Kysyntäerät yhteensä	273 134	280 895	280 725	281 831	290 472	301 584
	Viitevuoden 2010 hintoihin; ei summautuvia					
	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
Bruttokansantuote markkinahintaan	191 910	189 111	186 831	186 893	189 079	191 734
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	74 222	75 167	73 281	72 652	74 970	78 254
Kokonaistarjonta	266 132	264 328	260 138	259 572	264 055	269 960
Tavaroiden ja palvelujen vienti	73 803	74 655	73 350	73 657	76 603	80 130
Kulutus	147 114	147 522	147 482	147 600	148 094	149 469
yksityinen	102 470	102 580	101 865	101 896	102 194	103 318
julkinen	44 644	44 940	45 603	45 690	45 885	46 138
Investoinnit	42 610	41 544	39 493	38 042	38 944	40 055
yksityiset	35 378	34 194	31 862	30 410	31 304	32 387
julkiset	7 232	7 348	7 623	7 621	7 630	7 660
Kysyntäerät yhteensä	265 921	264 112	260 698	259 228	263 705	269 602

4. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2009	2010	2011	2012*	2013*
	prosenttia bruttokansantuotteesta				
Bruttoinvestoinnit	22,8	21,9	22,2	22,3	21,2
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	5,9	6,5	6,6	6,5	6,4
yritykset ja rahoituslaitokset	12,9	11,8	11,9	11,8	10,6
julkisyhteisöt	4,0	3,7	3,8	4,0	4,1
Bruttosäästäminen¹⁾	23,3	23,1	22,1	20,4	18,9
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	6,0	5,7	4,7	4,5	4,5
yritykset ja rahoituslaitokset	15,8	16,4	14,6	14,0	12,7
julkisyhteisöt	1,4	1,1	2,8	1,9	1,7
Rahoitusylijäämä	2,1	1,5	-1,4	-1,8	-1,9
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-0,2	-1,1	-2,2	-2,3	-2,2
yritykset ja rahoituslaitokset	4,8	5,1	1,8	2,4	2,1
julkisyhteisöt	-2,5	-2,5	-1,0	-2,1	-2,3
Tilastollinen ero	-0,1	0,0	0,0	-0,2	-0,5

¹⁾ Ml. pääomansiirrot, netto

5. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	2011	2012	2013	2013	2014	2015 (esitys)
Tulovero	11 021	10 775	11 075	11 795	11 153	11 409
Arvonlisävero	15 166	15 814	16 434	16 803	17 030	16 932
Valmisteverot	6 049	6 448	6 573	6 711	6 918	7 163
tupakkavero	739	752	848	779	811	863
alkoholijuomavero	1 281	1 381	1 336	1 429	1 442	1 384
energiaverot	3 880	4 103	4 171	4 285	4 400	4 592
muut valmisteverot	149	212	219	218	265	324
Autovero	1 067	1 007	932	1 034	997	993
Muut verot ja veronluonteiset tulot	3 012	3 277	3 726	3 580	3 695	3 546
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	36 316	37 321	38 740	39 923	39 793	40 043
Sekalaiset tulot	4 723	6 065	5 137	4 936	4 745	5 997
Korkotulot ja voiton tuloutukset	2 043	1 925	2 030	1 922	1 995	2 783
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	43 082	45 311	45 907	46 781	46 533	48 823
Valtiolle takaisin maksettavat lainat	160	423	264	252	402	415
Tulot ilman lainanottoa	43 242	45 734	46 172	47 033	46 935	49 237
Nettolainanotto ja velanhallinta	4 735	4 703	6 420	7 503	7 129	4 468
Tulot yhteensä	47 976	50 437	52 591	54 536	54 064	53 705

6. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	2011	2012	2013	2013	2014	2015 (esitys)
Eläkkeet	3 823	4 043	4 229	4 244	4 366	4 472
Puolustusvoimien kalustohankinnat	598	650	657	685	470	447
Muut kulutusmenot	8 667	8 919	9 105	9 040	9 263	8 877
Kulutusmenot yhteensä	13 088	13 612	13 991	13 969	14 099	13 796
Valtionavut kunnille ym.	11 456	11 991	11 776	12 233	11 740	11 157
Valtionavut elinkeinoille	3 383	3 386	3 433	3 740	3 612	3 634
Valtionavut kotitalouksille yms.	9 877	10 350	11 393	10 959	11 493	12 082
Siirrot budjetin ulkopuolisille rahastoille ja Kela:lle	4 830	5 098	5 576	5 641	5 709	5 817
Muut siirtomenot	3 881	3 859	4 143	3 969	4 221	4 038
Siirtomenot yhteensä	33 427	34 684	36 321	36 543	36 774	36 729
Koneiden, laitteiden ja kaluston hankkiminen	33	54	131	110	65	69
Talonrakennukset	41	43	79	69	59	50
Maa- ja vesirakennukset	430	628	565	612	523	494
Reaalisijoitukset yhteensä	505	725	775	791	647	613
Valtionvelan korot	1 874	1 836	1 722	1 827	1 775	1 729
Erittelemättömät menot	60	57	51	46	58	72
Muut menot yhteensä	1 934	1 893	1 773	1 873	1 833	1 801
Menot ilman rahoitustaloustoimia	48 954	50 914	52 860	53 176	53 353	52 933
Lainananto	720	1 042	1 084	1 049	505	650
Muut finanssisijoitukset	707	1 490	645	311	206	117
Finanssisijoitukset yhteensä	1 427	2 532	1 729	1 359	711	767
Menot ilman kuoletuksia	50 382	53 446	54 587	54 536	54 064	53 705
Nettokuoletukset ja velanhallinta	-	-	-	-		
Menot yhteensä	50 382	53 446	54 587	54 536	54 064	53 705

7. Valtion budjettitalouden menot hallinnonaloittain tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	2011	2012	2013	2013	2014	2015 (esitys)
21. Eduskunta	134	146	171	158	158	164
22. Tasavallan Presidentti	19	16	36	40	38	19
23. Valtioneuvoston kanslia	79	83	199	84	90	91
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 254	1 284	1 339	1 303	1 296	1 224
25. Oikeusministeriön hallinnonala	852	887	883	870	899	901
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 312	1 293	1 356	1 317	1 267	1 219
27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 697	2 804	2 852	2 876	2 750	2 687
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	15 609	17 415	16 991	16 982	17 013	16 950
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	6 666	6 541	6 605	6 656	6 584	6 769
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 770	2 678	2 641	2 723	2 659	2 661
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	2 110	2 401	3 182	2 964	2 970	2 854
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	3 464	3 765	3 799	3 842	3 376	3 439
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	11 176	11 990	12 498	12 593	12 880	12 756
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	332	279	299	261	271	204
36. Valtionvelan korot	1 907	1 864	1 737	1 866	1 814	1 766
Menot yhteensä	50 382	53 446	54 587	54 536	54 064	53 705

8. Julkinen bruttovelka¹⁾, miljardia euroa

	2011*	2012*	2013*	2014*	2015**	2016**
Valtio	84,5	93,1	98,1	105,4	109,7	113,0
Kunnat	11,0	12,5	14,5	16,2	18,5	21,0
Sosiaaliturvarahastot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	95,5	105,6	112,6	121,6	128,1	134,0
%/BKT	48,5	53,0	55,9	59,6	61,2	62,1

¹⁾ Julkinen velka on tilastouudistuksen vuoksi ennuste myös vuosina 2011, 2012 ja 2013. Katso kehikko sivulla 72.

9. Kansaneläkelaitos, kansaneläkerahasto

Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa euroa

	2 009	2 010	2 011	2012	2013	2014 ¹⁾
Tuotot						
Työnantajien vakuutusmaksut	679	46	1	0	0	0
Valtion rahoitusosuus	2 614	3 377	3581	3659	3747	3 773
eläkeväh. kansaneläkkeisiin	1 664	2 341	2345	2363	2386	2368
lapsikorotuksiin	4	6	6	6	6	6
perhe-eläkkeisiin	37	36	34	34	34	34
takuueläkkeisiin	.	.	124	155	158	157
rintamasotilasetuuksiin	64	56	48	42	37	30
eläkkeensaajan asumistukiin	369	390	420	442	466	492
lasten vammaistukiin	70	70	72	75	79	84
aikuisten vammaistukiin	32	31	32	33	34	35
eläkettä saavien hoitotukiin	310	398	421	439	470	487
ruokavaliokorvauksiin	7	7	8	8	9	9
toimintakuluihin	57	44	73	64	70	71
Omaisuuuden tuotot	27	26	15	7	21	2
Yhteensä	3 320	3 449	3597	3667	3768	3 775
Valtion takuusuoritus	.	.	.	.	.	.
Valtion lisärahoitusosuus / lisäsuoritus	130	.	.	.	.	.
Kulut						
Etuudet yhteensä	3 355	3 400	3505	3596	3680	3 699
Kansaneläkkeet	2 502	2 443	2385	2403	2425	2 407
eläkeväh. kansaneläkkeet	2 459	2 401	2345	2364	2386	2368
lapsikorotukset	6	6	6	6	6	6
perhe-eläkkeet	37	36	34	34	34	34
Takuueläkkeet	.	.	121	154	158	157
Rintamasotilasetuudet	64	56	48	42	36	30
Eläkkeensaajan asumistuki	370	393	420	442	468	492
Vammaisetuudet	419	509	532	555	593	614
eläkettä saavien hoitotuet	310	401	421	440	471	486
lasten vammaistuet	70	70	72	75	79	84
aikuisten vammaistuet	32	31	31	33	34	35
ruokavaliokorvaukset	7	7	8	8	9	9
Toimintakulut	126	115	112	85	100	102
Yhteensä	3 481	3 515	3617	3681	3780	3 801

¹⁾ Kansaneläkelaitoksen arvio.

10. Kansaneläkelaitos, sairausvakuutusrahasto

Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa euroa

	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ¹⁾
Tuotot						
Vakuutusmaksut	3 039	3 553	3 288	3 447	3 490	3 665
vakuutettujen maksut	1 625	1 980	1 695	1 792	1 875	1 960
työnantajain maksut	1 414	1 574	1 593	1 655	1 615	1 705
Takautumissuoritukset	7	4	8	7	6	9
Omaisuuksien tuotot	4	4	10	3	1	1
Valtion rahoitusosuus	1 190	1 293	1 260	1 319	1 230	1 295
Yhteensä	4 240	4 854	4 566	4 776	4 728	4 970
Kulut						
Suoritukset vakuutetuille ²⁾	3 526	3 591	3 718	3 824	3 791	3 932
päivärahat	809	826	851	863	857	877
äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat	970	1 023	1 055	1 081	1 105	1 165
lääkekorvaukset	1 245	1 226	1 262	1 303	1 273	1 310
lääkärintähtikorvaukset	198	194	198	199	199	202
tutkimus- ja hoitokorvaukset	70	72	76	79	64	66
matkakorvaukset	235	251	276	298	294	312
Työterveyshuolto ja YTHS	279	304	318	327	350	381
Kuntoutus	306	311	339	356	380	406
Muut etuudet	27	25	29	39	36	54
Suoritukset Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle	10	8	9	9	9	10
Toimintakulut	182	186	194	204	207	208
Yhteensä	4 330	4 425	4 606	4 759	4 773	4 992

¹⁾ Kansaneläkelaitoksen arvio.

²⁾ Sisältää myös työpaikkakassojen kautta maksetut korvaukset.

11. Kansaneläkelaitos, sosiaaliturvan yleisrahasto

Kansaneläkelaitoksen toimeenpantavaksi säädettyt muut kuin kansaneläkerahastosta ja sairausvakuutusrahastosta maksettavat etuus- ja toimintakulut sekä tuotot, miljoonaa euroa

	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ¹⁾
Tuotot						
Palkansaajien työttömyysvakuutusmaksu	21	40	63	56	60	52
Valtion rahoitusosuus ²⁾	3 811	4 014	4 033	4 418	4 775	5 071
Kuntien rahoitusosuus	569	589	587	629	675	717
Muut tuotot	2	2	4	2	2	1
Yhteensä	4 403	4 645	4 687	5 105	5 513	5 841
Kulut						
Työttömyysturvan perusturva	975	1 097	1 134	1 421	1 683	1 915
Lapsilisät	1 437	1 433	1 436	1 490	1 493	1 495
Lastenhoidon tuki	427	444	446	458	467	476
Äitiysavustus ja adoptiotuki	11	11	11	11	11	12
Elatustuki	70	102	102	112	186	191
Opintoetuudet	833	845	822	812	807	815
Yleinen asumistuki	482	530	552	606	670	727
Muut etuudet	48	50	51	52	54	59
Toimintakulut	120	132	134	143	143	151
Yhteensä	4 403	4 645	4 687	5 105	5 513	5 841

¹⁾ Kansaneläkelaitoksen arvio

²⁾ Sisältää myös Ahvenanmaan maakuntahallituksen suoritukset.

12. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuuelka (rahastot), miljoonaa euroa.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ^{a)}
Vakuutusmaksut							
palkoista ¹⁾	10382	10030	10 417	11 200	11 900	12 100	12 500
yrittäjätuloista ²⁾	826	883	934	1 034	1 134	1 173	1 230
Yhteensä	11208	10913	11 351	12 234	13 034	13 273	13 730
Eläkkeet							
palkansaajat ¹⁾	9124	10089	10 639	11 221	12 100	12 800	13 500
yrittäjät ²⁾	1281	1391	1 450	1 533	1 640	1 740	1 820
- siitä valton rahoitus	510	578	598	574	605	650	680
Yhteensä	10405	11480	12 089	12 754	13 740	14 540	15 320
Vastuuvelka 31.12.	70618	77000	80 733	80 456	84 000	88 000	91 000
Vakuutusmaksut, % BKT:sta	6,1	6,3	6,5	6,5	6,9	7,2	7,5
Eläkkeet, % BKT:sta	5,6	6,7	6,1	6,2	6,5	6,6	6,7
Keskimääräinen TEL-maksu, % palkasta	21,1	21,3	21,6	22,1	22,8	22,8	23,6
Laskuperustekorko, % (keskim. vuodessa)	5,50	3,0	4,00	4,63	3,62	4,37	4,75

a) ETK:n arvio

1) TyEL ja MEL

2) MYEL ja YEL

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 16001
Telefaksi 09 160 33123
www.vm.fi

24a/2014
Valtiovarainministeriön julkaisu
Syyskuu 2014

ISBN 978-952-251-598-8 (nid.)
ISSN 1459-3394 (nid.)

ISBN 978-952-251-599-5 (PDF)
ISSN 1797-9714 (PDF)

VM:N
JULKAISUSARJAN
TEEMAT:

Budjetti
Hallinnon kehittäminen
ICT-toiminta
Kunnat
Ohjaus ja tilivelvollisuus
Rahoitusmarkkinat
Taloudelliset ja
talouspoliittiset
katsaukset
Valtion työmarkkinalaitos
Verotus